C:\Users\Plazma\Desktop\306\Ctvrtek_Vaclav-Manka.PDB

PDB Name: Ctvrtek_Vaclav-Manka
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 8.5.2004
Modification Date: 8.5.2004
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Václav Čtvrtek

Jak knížepán za sebe poslal Mance nájemníka

Každé ráno, když Rumcajs s Cipískem vstali, obrátila Manka jedlové haluze na postelích. Na měkčím by loupežníka tlačilo. Potom vařila na ohništi horké pití z ostružiní a k tomu pekla v popelu placky ze žaludové mouky. O jemnější snídani loupežník ani nestojí.
A toho dne, zrovna po snídani, Rumcajs povídá:
"Půjdu se s Cipískem poohlídnout, proč jelen šestatřicaterák bil v noci kopýtkem o skálu."
Cesta za jelenem je vedla až na druhý konec lesa Ráholce.
Manka zůstala v jeskyni sama. Založila v kotlíku na sedmináso bnou polívku k obědu, a ona jí do toho chybí větvička česnáčku pro peprnější chuť. Vypravila se pro ni na stinné místo.
Když se vrátila do jeskyně, někdo tam leží na čerstvě přestlaných haluzích.
"Kdo je to?" povídá Manka.
Ten v jedlovém stlaní se pohnul a hned bylo všude vůně jako od francouzského mejdlíčka. Potom křikl po francouzsku:
"Sakrblé, co je ti do toho? Já si vždycky lehnu, kde chci."
On to byl jičínský knížepán. Celý v zeleném sukně, na hlavě klobouk s tetřeví ozdobou. A pušku dlouhou až po rameno, jak se vypravil do Ráholce střílet jeleny.
"Na poctivé loupežnické posteli mi knížepán líhat nebude," řekla Manka.
Knížepán na to, že ho nikdo nezvedne ani sochorem, protože se cestou z Jičína tuze unavil. Strčil si zelený klobouk do čela pro lepší usínání a začal chrupat jemně po francouzsku.
Manka nad ním chvíli postála. Pak vyšla z jeskyně a nadrhla si plnou zástěru zeleného březového listí. A zpátky k ohni a listí na něj vyklopila. Byl od toho v jeskyni kouř očím k pláči a hrdlu k ukuckání.
Knížepán vyskočil jako podstřelený:
"Co to vyvádíš?"
"I nic," povídá Manka. "Jen jsem knížepánovi trochu zavlažila, když už u nás chce kvartýrovat."
Jičínský knížepán vyběhl z jeskyně a po francouzsku na Manku křikl:
"Když ti nejsem příjemný já, pošlu ti za sebe jiného na kvartýr!"
Manka na to, že knížepánovi rozumí hůř než němému. Řekl jí tedy ještě jednou obyčejně, že uvidí, jakého jim pošle do jeskyně nájemníka. A jak byl od kouře uplakaný a ukýchaný, klopýtal přes pařízky zpátky k Jičínu.
Za chvíli se vrátili z pochůzky za jelenem Rumcajs s Cipískem.
"Víš, proč šestatřicaterák tloukl v noci kopýtkem o skálu?" povídá Rumcajs Mance.
"Vím," kývla Manka. "Protože se mu v šestatřicaterácké m nose sešlo, že se knížepán vypraví na jeleny. Ale už jsem ho vyprovodila."
Když knížepán došel do zámku, oči jako králík a bez hlasu, kněžna se lekla:
"Vždyť jste na stonání, mon šér."
Pak hnala lokaje Fricka pro doktora s lékárníkem. Přikládali knížepánovi na oči plenky máčené v olejíčku a hrdlo léčili růžovým sirupem. Když mu odlehlo, rovnou křikl:
"Pinsker!"
Potom poslal ostatní z komnaty a čekal, až mu přivedou hajného Pinskra. Pinsker přišel a knížepán na něho znova křikl:
"Atánsijon!"
To aby hajný dával dobrý pozor, co se bude povídat.
"Kde u nás máme největšího medvěda?" zeptal se knížepán.
Pinskrem až trhlo, že knížepán začíná rovnou tak.
"Jeden o trochu menší by byl k mání na druhém polesí," povídá opatrně.
"Toho si nech své hajné na štucel," křikl knížepán, jak byl pořád ve zlosti pro to vykouření z jeskyně. "Já chci největšího."
A vtom rána, jak vystřelila Pinskrova puška.
V knížepánovi přiskočila zlost k zlosti.
"Pinsker, co to vyvádíš?"

Hajný jen krčí rameny:
"Ono z ní vystřelilo strachy před tím největším medvědem."
Jenže knížepán, že ho musí mít.
"To by si knížepanstvo pro něho muselo dojít do třetího polesí samo," povídá nakonec hajný Pinsker. "Protože tamní medvěd vytáhne vzrostlý doubek ze země jako mrkvičku. A když s ním uhodí, je do dubna čím topit."
V knížepánovi přiskočila k dvěma zlostem ještě třetí. "A kdyby medvěd z třetího polesí tahal ze země duby rovnou po tuctu, já ho musím mít!"
Vtom kněžna, co celý čas poslouchala za záclonou, cukrátkově povídá:
"A načpak, mon šér?"
Knížepán dupl kramflekem.
"Abych ho nasadil Mance do jeskyně za nájemníka."
Kněžna zas tak cukrátkově:
"A to jste musel na hajného? Nemohl jste rovnou ke mně?"
A že hned zítra vyzkouší jeden způsob, jak došafovat medvěda do jeskyně.
V ráholecké jeskyni chodil zatím Rumcajs kroužky kolem ohniště. Přemýšlel, co to vlastně na Manku v jičínském zámku chystají. Nakonec povídá:
"Nevím od ničeho ani začátek. A tak je těžké domyslet se konce."
Manka mu poradila:
"Zajdi do Jičína. Porozhlídni se a poptej se. Pak přijdeš té věci na kloubek."
Císařskou silnicí došel Rumcajs do Jičína. Tajně se postavil za sloup podloubí a dívá se k zámku. Z brány zrovna jako procesím jde služebnictvo. Vede je lokaj Fricek s velkým džbánem. Za ním kuchařka a všechny kuchtičky s džbánky menšími. Na konci hajný Pinsker veze na trakaři čtyři prázdné pytle.
Tak jdou od kupce ke kupci a nakupují mouku a med co se vejde. Rumcajs pořád tajně za nimi. Když se mu hodilo, odskočil z rynku do vedlejší uličky, a přes meze rovnou k Ráholci.
Manka už ho čekala u krajního dubu.
"Tak co jsi pořídil?"
"Moc světla od toho v hlavě není," řekl Rumcajs. "V zámku nemají hosta, a přece shánějí mouku do čtyř pytlů a med do čtrnácti džbánů."
Manka se jen usmívá:
"Mužskému se, Rumcajsi, od mouky a medu pro chytrost nerozkřeše. Ale ženská ví hned, že na zámku budou péct medové koláče. A když ne pro hosty, pak nám po nich jako po sladké cestě chtějí přivést do jeskyně medvěda za nájemníka."
Rumcajs už jen přisadil:
"Jestli je koláčů ze čtyř pytlů mouky, bude to ten ukrutný medvěd z třetího polesí."
Tak se dověděli, co se na ně v zámku chystá.
"A přijde horší mutace," povídá Manka. "Kudy na toho medvěda, až se přivalí po koláčové cestě."
"Silou ho nikdo nezdolá," uznal Rumcajs.
Vtom Mance přiskočila pravá myšlenka:
"A co tak jičínskému knížepánovi s kněžnou dát pít medicínu, kterou navařili pro nás?"

Druhý den se v ráholecké jeskyni chystali na medvěda.
"Bude to obyčejné chystání," povídá Rumcajs. "Já s Mankou zůstanu v jeskyni." Potom podal Cipískovi džbánek s medem lesních včel. "A ty, Cipísku, si vylez na dub opodál."
A bylo tak. Cipísek se usadil se džbánkem ve vysoké rozsoše, aby hlídal. Do třetího polesí ale nedohlídl. Povytáhl se ještě o větev a za chvíli volá:
"Už ho vedou!"
Vpředu jede vůz plný medových koláčů. Kola hrncují přes kořeny, vůz se hází, div se koláče neodsýpají po stranách. U vozu jičínský knížepán s kněžnou. Knížepán je celý v kůži a plechu, jako když táhne proti nepříteli. Kněžna je jeho kontrfekt. Jdou krok za krokem vedle vozu, berou koláč po koláči a sázejí z nich lesem sladkou cestičku.
Na rakouskou míli za nimi se po té cestičce valí medvěd z třetího polesí. Do výšky je ho nad mlází a na váhu tolik, že tlapami tlačí ze země vodu. Od koláče ke koláči má krok. Jazykem slízne med a chřupavým ho zakousne.
Knížepán s kněžnou vedou cestičku pořád blíž k Rumcajsově jeskyni. Když tam došli, brali zrovna z posledních. Zastavili se a knížepán zavolal:
"Jestli je tam ta ženská, co nemá úctu před svou vrchností, ať se ukáže."
Manka vyšla z jeskyně.
"To jsem já."
"Protože se ti nelíbilo, když jsem si udělal trochu komód u vás v jeskyni, tady vedu jednoho za sebe," křikl knížepán a ukázal na medvěda z třetího polesí.
V tu chvíli taky kněžna hodila do jeskyně poslední koláč. Medvěd za ním, div od sebe nerozrazil skály.
Bylo nejhůř. V té vteřince se ale přitočila Manka s ošatkou mouky a foukla ji medvědovi do očí. Medvěda přešlo, kde vlastně stojí.
Přiskočil Rumcajs, pootočil medvěda jako bečku a vystrčil ho ven z jeskyně.

"Prší!" křikl Cipísek nahoře v dubové rozsošce. A obrátil džbán s medem dnem vzhůru.
Všecko to sletělo na knížepána s kněžnou a lije se po nich medem.
Jak od knížepanstva sladce táhlo, medvěd rovnou na ně. Oči má moukou zafoukané, ale nos ho vede.
"Ó skúr!" volá jičínská kněžna po francouzsku a knížepán s ní v duetku.
Medvěd je hnal mlázím a ostružinami, až po součcích a trnech nechali všecku vznešenost. Taky střevíce poztráceli. Běželi, paty se jim blýskaly jako pěťáky.
Teprve když medvědu začalo být tvrdě pod tlapami od dláždění na jičínském rynku, zarazil. Umyl si zafoukané oči v kašně a odešel do třetího polesí.

Tou dobou vymetla Manka z kouta jeskyně medový koláč, co se tam zakutálel.
"Co s ním?" povídá.
Rumcajs na to:
"Po panském medu by nás darmo bolely zuby."
A vzal koláč a rozkutálel ho, že se ten koláč zarazil až o vrata jičínského zámku.

Jak Manka
ušila Rumcajsovi
novou košili

Jednou Rumcajs zatrhl rukávem o souček, v košili je díra dvakrát po pídi.
"Však už té košili bylo málem sedm let," povídá Rumcajs a zavolal na Manku, aby si s tím něco počala.
Manka košili prohlídla a řekla, že to nedokáže.
"Protože, Rumcajsi, je tak vetchá, že by v sobě už ani neudržela steh."
A že musí ušít novou.
Loupežnická košile není věc ledajaká. Musí být pevná k neroztržení a jistá proti trní, když běží loupežník houštím; v létě musí chladit a v zimě hřát; musí jí být dost, aby si loupežník mohl utrhnout, když utrpí ránu; a šitá musí být s láskou.
Manka na ni nastřihla z lněného plátna, bíleného při měsíci. A když kousek zbyl, že to bude na košilku Cipískovi.
Když košile ušila a ti dva si je oblékli, Rumcajs povídá:
"Je mi v ní dobře jako v peříčkách. Jen jedno se mi nezdá. Je moc běloučká, mohla by na nás ledaco přivolat."
Už na druhý den přiběhl k jeskyni starý Bosák z Jičína a volá:
"Rumcajsi, děje se mi nespravedlnost!"
Rumcajs vyšel před jeskyni.
"Jaká je to nespravedlnost?"
"Ale mám na kopci Šibeňáku pár stromků a višně na nich zrovna uzrály."
"Tak je očeš," na to Rumcajs.
Bosák uhodil kloboukem o koleno, až vylítla z houští sojka.
"Rád bych! Jenže ty višně jsou jako skleničky a zhlídla se v nich jičínská starostka. Tuhle vidíš."
Podal Rumcajsovi list papíru a u toho se houpá přísná pečeť. Na papíru je napsáno, že prý stromky rostou na obecním.
A proto si je starosta Humpál sám očeše.
"A kdy na ně půjde?" povídá Rumcajs.
Bosák se podíval po sluníčku.
"Kdoví, jestli už je nemá doma ve sklípku. Když jsem vyšel z Jičína, lomcoval starosta zrovna na dráby, aby uchystali žebřík."
Rumcajs zavolal na Manku, aby ho nečekala k polívce. Vysadil si Cipíska na rameno, starý Bosák se mu přidal k boku, a dali se ke kopci Šibeňáku.
Pod kopcem zarazili a Rumcajs povídá:
"Musíme opatrně, nebo nás nové košile zradí jako zajíce světýlko pod ocáskem."
Když dořekl, tajně skočil za velký kámen a přidržel si Cipíska u lokte. Bosák vjel za jiný kámen. A dívají se.
Starosta Humpál je zrovna v nejlepším. Stojí pod stromem a volá do koruny:
"A ať máš v palci cit, abys nerozmačkal ty nejzralejší!"
Dráb nahoře na žebříku trhá višně, jako by hrál, a hází je do košíku. Když je plný, spustí ho dolů starostovi. Ten odstaví košík s višněmi stranou.
Rumcajs se dívá a povídá:
"To není těžká študyje, Bosáku. Až bude očesáno, vyběhneme, popadneme košíky a složíme to až u tebe na dvorku."
Jenže vtom si všiml, že málem za každým stromem v třešňovce stojí dráb. A dělá se dotenka, aby nepřesahoval. To se tak starosta Humpál opatřil, kdyby mu chtěl Rumcajs překážet.
Rumcajs se podrbal ve vousech, až mu v nich zahrál roj lesních včel. A luskl palcem.
"Ale i tak to pořídíme."
Starého Bosáka nechal stát pod kopcem, Cipíska poslal houštinkou na polovic cesty a sám tajně houštinou až k višni.
Když dráb nahoře načesal košík a dole ho starosta odstavil stranou, Rumcajs si pro ten košík rovnou sáhl z houští.
A pak s ním k Cipískovi a ten zas k starému Bosákovi. Bosák skládal koše na líhu ze dvou kmínků, že si to pak odveze domů.
"Sám starosta mi sklízí na obecní útratu," liboval si.
Jenže když Rumcajs sáhl pro předposlední košík, odklonil víc haluzku a blýskl se mu bílý rukáv u nové košile.
"Někdo je v houští!" křikl starosta Humpál.

Drábi vyskočili od stromů a ženou se tam.
"A je to ten Rumcajs!" křičí starosta. "Pobral mi višně."
"Pobral, co ti nepatří," stačil ještě říct Rumcajs.
Pak k němu skočili drábi. Dvanáct jich padlo na Rumcajse, ten třináctý sáhl pro Cipíska.
Dvanácti drábů není na hlídání Rumcajse moc. Starý Bosák se stačil zapřáhnout do líhy s višněmi a upaluje k Jičínu.
Rumcajs počkal, až Bosák bude v bezpečí za příkopem. Potom povídá Humpálovi:
"S višněmi už se stalo po právu. Teď mi ještě dej Cipíska a my půjdeme."
Ale starosta na něho:
"Půjdete rovnou do kamenného vězení!"
Řekl to a přiběhlo ještě třináct drábů, co měl schované za kopečkem. Jenže i pětadvacet drábů by Rumcajse těžko uhlídalo. Nakročil si, hledá mezi nimi očima cestu, a povídá:
"A my s Cipískem stejně půjdeme."
Už podával Cipískovi ruku, když vtom starosta Humpál dal třetí znamení. Přiběhlo do třetice třináct drábů. Není už mezi nimi místo na jediný krok. Popadli Cipíska, odtrhli ho od Rumcajse a udělali nad ním stříšku ze šavlí.
Rumcajs si dráby ještě jednou přepočítal a povídá:
"Popadl bych se i s devětatřiceti. Jenže by při tom mohl vzít úhonu můj synek Cipísek. Proto se, Humpále, spolu srovnáme jinak."
Sáhl za pás pro pistol a podíval se na pánvičku tak ostře, až chytl prach. Pistol střelila, všichni se podívali, kam to letí, a Rumcajs jim zatím odskočil do houští.
"Chytil nás na praktiku za groš!" vzteká se starosta a červený je jako cinóbr. Když mu trochu odlehlo od barvy, hodil rukou: "I co, když není loupežník, je aspoň loupežníček."
Přikázal drábům, aby dali Cipískovi tenké strunky a vedli ho do spodního vězení na radnici.

Když se Rumcajs vrátil domů do jeskyně, hlídala Manka v kotlíku hrachovou kaši.
"Že jdete," povídá. "Už jsem ji třikrát musela oživit vodou, aby nevysmahla."
"Stejně tu kaši neochutnáme," řekl Rumcajs, dosedl na kámen u ohniště a smekl klobouk.
Sedí a dívá se, jak je na dně klobouku černo.
Manka upustila lžíci.
"A kde jsi nechal synka?"
Rumcajs jí to všecko pověděl.
"Pro mou novou košili si ho starosta Humpál odvedl na strunkách."
Manka na to ani slovo. A Rumcajs dál:
"Já bych se byl za ním vypravil. Ale byla by z toho seč s devětatřiceti dráby. Nakonec by zatroubili pro jičínský regiment. Padlo by při tom lidí jako klásků."
Tak tam Rumcajs sedí. Pravá zlost ho přistrkuje, aby vylámal svého synka z vězení, a pravá dobrota mu zakazuje ublížit městu Jičínu.
"A co kdybys, Rumcajsi, spoléhal spíš na filipa," povídá Manka. "Však už si najdeš do vězení stezičku a vyvedeš odtamtud Cipíska jako vánkem."
Rumcajs jen poposedl na kamenu.
A je slyšet, jak mu zlostí na jičínského starostu ve vousech třeská, jako by o sebe bily křemeny.
"A s takovou se mám tajně vypravit?" povídá Rumcajs. "Zradil bych se drábům, dřív než bych prošel jičínskou bránou."
"Musím tam sama," řekla Manka.
A Rumcajs, že jinak ani nebude možná. Aspoň prý ale Mance vymyslí nějakou chytrou kličku. Jenže ona se na něho jen usmála:
"Co se hodí pro vousem obrostlého mužského, nebylo by dobré pro ženskou s hladkým líčkem."
Když to řekla, upletla si ze zelené trávy košík a odešla do Jičína.

Cipísek zatím byl v spodním kamenném vězení. Sedí na kamenném sedátku a dušičku v sobě má maličkou jako zrníčko.
Dívá se k oknu pod stropem, jestli už tam nestojí Rumcajs a nevolá:
"Cipísku, už jsem tu pro tebe."
Každou chvilku postojí před okýnkem dráb, co drží nad Cipískem vachu. A vždycky:
"Jsi tam?"
S drábem do páru chodí nakukovat do vězení pořád častěji starosta Humpál.
To bylo tak. Když se starosta vrátil z kopce Šibeňáku, čekala ho starostka málem v půli rynku.
"Neseš?"
"Co bych nesl?" ošil se starosta.
"No ty višně!" A starostka nemohla dál pro slinu.
"Dej pokoj," řekl starosta, jako když odstrouhne.
Rozběhl se domů, aby už měl od všeho pokoj. Starostka za ním a kucká se mlsnou slinou:
"Jestli neneseš, otočí se mi chuť rubem. A z toho můžou být i konce!"
Starosta Humpál rovnou do salónu, sedl si tam do židle a dlaně si přiklopil na uši, aby nic neslyšel. Říct starostce, jak to bylo s Rumcajsem a se starým Bosákem, to se bál. A ona na něj hlasem jako píšťalka:
"Jestli já ty višně nedostanu..." Opravdu začala po tváři blednout.

Humpál radši každou chvíli vyběhne z pokoje. A rovnou na skok k vězení. Tam se u okýnka těšil aspoň z toho, že chytil na strunky Cipíska.
Když Manka došla do Jičína, stavila se nejdřív u starého Bosáka. Kutálel na dvorku višně na tři hromádky: co bude na trh, co na ostrou višňovku a co na povidla.
Manka nastavila zelený košík.
"Nasypeš mi?"
"Ty nejlepší," povídá Bosák. "Však si je taky zasloužíš pro Rumcajsovo starání."
A nasypal Mance plný košík višní. Manka je za rohem ještě přebrala, aby z velkých zbyly jen ty nejlepší. Pak se ohlídla, kde mají starostovic dům.
Když k nim přišla, byl starosta zrovna na podívané u Cipíska. Starostka sedí sama v salóně a zmetá po višních.
"Aspoň višničku, nebo z toho budu mít konce."
Manka se k ní přitočila, starostka se jí ani nezeptala, která je. Dívá se jen po zeleném košíku. Manka z něho stáhla šátek a starostka se žene po višních. Jenže Manka se krůčkem pootočila.
"Ty višně nejsou zadarmo."
Starostka si sáhne pod sukni do kapsáře a trousí po zemi stříbrné zlatky.
"Ty višně nejsou za peníze," řekla Manka.
A starostka se hrne do skříňky pro nějaké prsteny. Manka jí odstrčila ruku.
"Ty višně budou zadarmo, až starosta pustí z vězení našeho Cipíska."
Starostka se nejdřív chtěla pyšně rozkřiknout. Manka ale přesypala višně v košíku, až to blaženě zavonělo. Starostka ji popadla za ruku a rovnou s ní k vězení.
A u vězeňského okýnka starosta Humpál. A na starostku:
"Stát. Koho mi to sem vedeš?"
Starostka nejdřív nemohla, jak ji píchala chuť na višně. Ale pak spustí:
"Dej mi klíč!"
Starosta Humpál se opřel o svůj úřad a okřikl starostku:
"Načpak ten klíč?"
"To se uvidí," řekla starostka.
Humpál se lekl, aby se hádkou nevyzradilo, že starostka má vždycky slovo nad jeho. Tiše jí podal starostenský klíč, co odmyká všecky zámky v městě.
Starostka po něm sáhla a přichvátla si, aby už byl Cipísek venku z kamenného vězení. Potom se dala do višní.
Cipísek už se nesoužil v kameni, jičínská starostka neměla z višní konce, zato starosta Humpál musel volat doktora, aby mu nasázel baňky proti šlaku.
Když o tom večer rozprávěli v jeskyni, Rumcajs povídá:
"Pořídila jsi to, Manko, tak, že bych si k tobě měl jít pro semínko."
Manka už ale byla na skoku pro vodu od minulého deště.
"Radši si, Rumcajsi, svlíkni košili. Trochu ji zaperu, aby ti nekazila spravedlivé loupežnické řemeslo."

Jak Manka
věděla víc
než víla

Manka poklízela v jeskyni a Rumcajs rovnal kameny kolem ohniště. Vtom přiběhne Cipísek a volá:
"Ve studánce se nám kalí voda a nechce to přestat."
Rumcajs s Mankou hned ke studánce a chtějí přijít na kloubek tomu, proč se ode dna zvedá písek.
"Voda není mé řemeslo," uznal nakonec Rumcajs a poslal Cipíska na třetí paseku, aby přivedl studánkovou vílu.
Když přišla, smočila si ve studánce konečky prstů a řekla:
"O vaší studánce někdo přemýšlí ve zlém. Od toho to všecko je."
"Kdo by na ni mohl chystat něco zlého?" zamračil se Rumcajs.
Víla jen pokrčila rameny, to že ona už neví, a odešla.
"Kdo na zlé myslí, brzy zlé udělá," řekl Rumcajs.
A že si studánku ohlídají trojí vartou. Chvíli on, chvíli Manka a chvilku Cipísek.
Hlídali studánku, víc se nedělo, jen se v ní kalilo.
To bylo tím, že na studánku zle mysleli v Jičíně na zámku.
Jednou ráno se jičínská kněžna probudila, střikla knížepánovi po čele voňavkou, aby měl bystřejší myšlení, a povídá:
"Mon šér, já měla takový sen, co se mi musí splnit."
Knížepánovi bylo spíš ještě do usínání.
"A co se vám zdálo, ma šér?"
Kněžna vyskočila z postele a rozběhla se k oknu do zahrady.
"Já měla studánku!" volá. "A ta studánka byla zrovna tamhle, co ukazuju prstem."
Knížepán se jen obrátil v peřinách.
"Ale tam přece nemůže být studánka. Stojí tam kamenné sedátko."
Jenže kněžna neměla pro nic uši. Pořád jen po svém:
"A já u té studánky klečela a dívala jsem se do ní. Byla jsem v ní celá pěkná, že by to nedokázalo ani stříbrné zrcátko."
A vtom kněžna dupne zlatým kramflekem a křikne: "Já tam místo kamenného sedátka chci mít studánku!"
Knížepán vidí, že už ze spaní nic nebude, jestli ji kněžně nedopřeje.

"Tak ať si tam tedy je," zívl do krajky a otočil se na druhý bok.
Za chvilku mu ale kněžna znova bere polštář pod uchem.
"Mon šér, a jak se tam ta studánka udělá?"
Knížepán si dal od lokaje Fricka přinést učenou knihu. Chvíli si v ní ukazoval a potom řekl:
"Je tu napsáno, že studánka je tam, kde sama vyprýští."
Když to pověděl, vypodložil si knížepán knihou polštář. A že dospí, co zameškal pro studánkové řeči s kněžnou.
Kněžna si sedla k oknu a pořád se dívá na kamenné sedátko.
"A jestli nevyprýští sama, já si ji tam přesadím odjinud!"
Dala zavolat lokaje Fricka. Poklonil se, až mu přepadl cop. A co prý si kněžna přeje.
"Znáš tu v okolí nějakou studánku?" řekla kněžna. "Ale ne aby to byla louže. Zkrátka nebeské očko. Chci ji mít za zrcátko."
Fricek si to chvíli obracel v hlavě. A myslí si, že by tu mohl vyhovět dvakrát. Jednou paní kněžně a podruhé své zlosti, co měl už od času na Rumcajse.
"Znám jednu takovou," povídá. "A není to daleko. Jen u Rumcajsovy jeskyně."
Kněžna se nejdřív trochu ošila, že zrovna u té jeskyně. Ale pak řekla:
"Teď mi ještě poraď, jak sem tu studánku dostaneme."
Fricek jen krčí rameny. Vzbudili tedy knížepána, vytáhli mu učenou knihu zpod polštáře, a aby jim prý přečetl, jak se přesazuje studánka. V knize o tom nic nestálo.
Knížepánovi už bylo pod parukou mdlo od nevyspání a přílišného myšlení. Kněžna měla zlaté kramfleky od dupání otlučené. Ale vtom se jí přesypalo na nápad.
"Fricek si to s Rumcajsovic studánkou vymyslel," řekla. A rozkázala: "Tak si Fricek taky pro tu studánku dojde."
Knížepán jen škrtl prstem ve vzduchu, jako by to podepsal. Lokaj Fricek musel jít. Kněžna s knížepánem zatím rozkázali povalit kamenné sedátko na zahradě. A udělat tam jamku, aby bylo pro studánku.

Cestou do lesa Řáholce Fricek vymýšlel, jak donést studánku na zámek živou. Napadlo ho to až ve vsi Kbelnici.
A tak křikne pansky napravo:
"Ty mi půjčíš měch."
A nalevo:
"Ty zas lopatu."
Pobral v domkách u silnice měch s lopatou a hrncuje se s tím přes pole k Řáholci.
Tou dobou nebyl Rumcajs s Cipískem doma. Střásali na druhém konci loňské bukvice. Studánku opatrovala jen Manka s vílou. Kalilo se v ní čím dál hůř.
A když studánkou šel už písek jedním varem, rozhrne se houští a stojí tam lokaj Fricek. Rozkročil se a rovnou podryl studánku lopatou.
"Zvrtačil jsi na rozumu?" volá Manka.
Studánková víla chytila do závojů slzičku.
"Všecko se děje na knížepanské rozkázání," odsekl lokaj Fricek a ryje lopatou pod studánkou.
"Přesekáš jí pramínky, a nač ti pak taková studánka bude?" pláče studánková víla.
"Rovnou položíš tu lopatu a půjdeš, odkud tě poslali!" křikla Manka.
Jenže Fricek sáhl do záprsí pro ostrou píšťalku.
"Jestli zapískám, rovnou se sem přihrnou fořti ze čtyř panských polesí. A ti už si s vámi poradí!"
Fricek pak snadno skončil dílo. Vyryl studánku ze země a hodil ji do měchu. Zakroutil měchu pevně hrdýlko a vydal se k Jičínu. Studánková víla se za ním v pláči dívá.
"Jestli tu studánku někdo včas nesváže s pramínky, přejde a už nikdy nebude."
Manka se rozhlídla kolem, jestli tam někde není Rumcajs. Jenže on chodil s Cipískem kdovíkde po bukvicích.
A tak Manka řekla víle:
"Musíme samy prokázat studánce věrnou službu."
Rozběhly se za Frickem a šly za ním co krok. On na ně:
"Co mi pořád chcete?"
Trochu ho přece jen záblo do pat.
Došli do Jičína. Fricek s měchem si namířil do zámku. Manka a studánková víla odběhly. Schovaly se v zahradě blízko jamky pro studánku.

Kněžna s knížepánem už čekali. Seděli u jamky na zlatých židlích. Fricek ještě nedošel, a už na něho volají:
"Neseš?"
Fricek shodil měch ze zad.
"Nesu všecko, co se dalo pobrat." A chce otevřít měch.
Kněžna ho flekla kapesníčkem přes ruku.
"Ještě ne. Nejdřív zavřeme s knížepánem oči. To pak bude tré žoli překvapení."
Zavřeli oči. Fricek povolil měchu hrdýlko, a co v něm bylo, vyklopil do jamky.
Kněžna div nesletěla zvědavostí ze zlaté židle, jak prudce otevřela oči.
A po ní knížepán.
"Fidonk!" řekla koutečkem kněžna.

A po ní knížepán.
Protože do jamky se z měchu vysypalo pár křemínků a přehršel písku. Pak se ještě vylilo trochu kalné vody.
"Já chtěla mít studánku jako očko!" křikla kněžna.
"Co jsi to přinesl?" křikl knížepán.
"Přinesl jsem, co jsem nabral," řekl lokaj Fricek a podrbal se pod copem.
Tak ti tři stáli nad jamkou, kde navždycky hasla studánka.
Kněžna zlostí otloukla Frickovi cop o záda. A volala, že by jí kdekdo byl milejší než knížepán, co jí nedovede dopřát studánku místo zrcadla.

Na to se z houští tajně dívají Manka a studánková víla.
Manka poslouchá, jestli jí Rumcajs odněkud nedá znamení.
Studánková víla nevychází z pláče:
"Jestli všecku vodu v jamce vypije zem, bude se studánkou až do konce všech konců amen."
Pláče a závoje má od slz, že už ani nevanou vánkem.
Manka to chvíli poslouchala.
"A dala by se ta studánka nějak uchovat při životě?"
Víla si mokrýma rukama otřela oči.
"To bych musela tu trošku vody, co v ní ještě zbývá, svázat s podzemními prameny."
"Pospěš si," řekla Manka a vede vílu z houští ke studánce.
Jenže víla nechce udělat ani krok.
"Aby nakonec ta studánka byla jičínské kněžně za zrcátko!"
"Pro své rozumy uděláš nejhůř studánce," řekla Manka a dovedla vílu až k jamce.
Na dně studánky už sotva vlhce sáklo.
"Přivedla jsem jednu, co té studánce pomůže," řekla Manka kněžně s knížepánem.
Víla si klekla k jamce a jemnými prstíčky našla pod zemí prameny. Vyvedla je výš a pak je spojovala s tou trochou vlhkosti na dně. Jamka se začala plnit vodou. Až tam byla studánka jako očko.
"Takovou jsem viděla ve snu!" vykřikla jičínská kněžna.
Odstrčila zlatou židli a zhlíží se ve studánce jako v zrcadle. Jak se jí nese krinolína, jestli má živůtek jako vosa a paruku dost beránkově točenou. A libuje si:
"Tréžoli šarmán."
Knížepán to říká po ní a houpá kolenem.
Fricek tréžolí a šarmánkuje, jak se sluší pro lokaje.
Ale studánková víla vyčítá Mance:
"Neudělala jsi dobře. Všecko je to pro knížepanskou radost."
Kněžna s knížepánem jsou samé júbl júbl, víla vyčítá. A Manka se jen tiše dívá do keřů. Hnul se tam lístek, jak by to vítr nikdy nesvedl. Manka šeptla pod zelené haluze několik slov.
A z haluzí vyšel Rumcajs. Krokem je u studánky, udělal z dlaní kolíbku a vyzvedl studánku ze země. Jen okolo malíků mu ukápla kapka, ale Cipísek ji chytil do klobouku.
Než si zámečtí všimli, že jim tam zbyla jen suchá jamka, byli už Ráholečtí doma u jeskyně. Rumcajs studánku uložil do pravého lože, studánková víla se k ní usadila a odstrkovala smítka.
Když Manka přišla pro první vodu, víla jí povídá:
"Vílí rozum je kratší než lidský."

Jak Manka
pekla chleba
pro jičínskou kněžnu
Loupežník se chleba nenají, zná jen placku. Taková placka je ze žaludů tlučených mezi kameny, kváskem není zkypřená a solená je sanytrem. Když do ní kousne někdo jiného řemesla, rozrazí mu to sanice.
Jednou se Manka dívala, jak Cipísek ukusuje z takové placky, a povídá si:
"Aby náš synek užil něčeho lepšího, upeču mu bochník chleba."
Jenže kde vzít v jeskyni pec. Rumcajs ji musel postavit stranou v lese. Vyvedl z mastné hlíny pícku jako úl. Když ji vypálil, povídá Mance:
"Můžeš zadělávat."
Manka vyměnila v horním mlýně košík malin za pár žejdlíků mouky a špetku soli. Uhnětla z toho těsto, že jen měkce dýchalo. Z těsta udělala bochník a Rumcajs ho vsadil do vyhřáté pece.
Pec dala chleba, jen sládl. Manka odkrajovala z pecnu po tenkém krajíčku a Cipísek si užíval na chlebu jako na cukroví.
Tou dobou přijel na jičínský rynk poštovský panáček, zarazil před zámkem a zavolal do okna:
"Jičínská kněžna tu má psaní z Frankrajchu."
Lokaji Frickovi to nesvěřili. Kněžna hnala samotného knížepána. Když jí to psaní přinesl, dýchla si z lahvičky pro silnějšího ducha a rozlomila pečeť'ku.
Psala jí mladší sestra, co se před dvanácti lety vyvdala až do Frankrajchu.
"Tak co vám píše, ma šér?" podupával netrpělivě knížepán.
Kněžna hledí do psaní a vrtí hlavou:
"Ale píše mi, že by si už zas ráda kousla do pořádného chleba."

Ono v psaní opravdu bylo napsáno:
Milá sestro, chleba je tu ve Frankrajchu neduživý, kůrka bílá po obou stranách, a v zubech to nechroupne. Čekej mě na návštěvu s krajícem jičínského chleba na stole.
Kněžna dočetla a rovnou na knížepána:
"Ohlídnu se sama po bochníku, aby to zámku neudělalo ostudu."
Nejdřív poslala Fricka. Snesl chleba ze sedmi pekařství. Ale kněžně se nic nezdá. Jen ťuká po pecnech vějířem.
"Tenhle je připeklý, tenhle má brousek a tenhle zas nedošel do barvy."
Pak se vypravila sama. Jezdila do Paky a do Sobotky, a zas až do Hradce. Ale žádný chleba se jí nezdál dost dobrý pro sestru z Frankrajchu.
Když už nevěděla kudy kam, dala ještě naposled zapřáhnout do kočáru. A ať prý kočí nechá koně běžet, kudy je ponesou kopyta, jen aby kněžně vyvětralo od mutace s chlebem.
Lokaj Fricek skočil dozadu mezi péra, kočí střelil bičem. A jelo se.

Tou dobou seděl Cipísek na nízké bukové rozsošce a ukusoval z krajíčku chleba. Drobky chytal do dlaně a pak dojídal.
Najednou se něco zachruje ve vlhkém houští pod bukem a někdo tam povídá:
"Neupustil bys aspoň drobeček?"
Cipísek na to:
"Nejdřív bych musel vědět pro koho."
Z haluzí vyšel ohniváč. Opleskává se rukama po zádech, aby se trochu zahřál, a drkotá:
"Celý jsem v tom sychravém houští vychladl čekáním na drobeček. A ty ne a ne ho upustit."
"Nevěděl jsem," řekl Cipísek.
"A já zas nerad prosím," řekl ohniváč.
"Tady máš." A Cipísek mu odsypal pár drobečků.
Ohniváč se do nich pustil jako do marcipánu.
Když dojedl, řekl:
"Ohni přijdou drobečky vždycky k chuti. A já jsem celý ohňový."
Naposledy se olízl a šel se uložit do kamení, aby si tam v suchu zdříml.
Cipísek dál ukusoval z krajíčku.
Vtom zahrčí kola a necestou mezi buky se kymácí kočár. Kočí na kozlíku uhýbá před haluzemi jako před metlami. Vzadu mezi péry se natřásá lokaj Fricek. Obě okna má kočár otevřená, aby táhlo a vyfoukalo to kněžně z hlavy starosti s chlebem.
Když jeli kolem Cipíska, křikla kněžna:
"Stát."
A už má oči jen pro Cipískův krajíček. Zavolala na Cipíska, aby si stoupl na schůdek u kočáru, prohlížela si chleba rubem i lícem a volala po francouzsku:
"Tré delisijé!"
Tmavou kůrku měl krajíček jako zrovna vyloupnutý kaštan a tu světlou jako pudrovanou. Střídka je zrnko k zrnku. A ta chuť! Když si kněžna uždibla, dělalo se jí nebe na jazyku. Spolkla a poručila lokaji Frickovi:
"Zeptej se, kdo ten chleba pekl."
A Fricek na Cipíska hůř než po pansku:
"Kdo to pekl?"
Cipískovi se to všecko nezdá. Měl už dobré loupežnické vychování a věděl, že loupežník platí víc za řeč než za mlčení. Dívá se na Fricka, a ani slovo.
Z jeskyně vyšla Manka.
"Já to pekla."
Jinak by byla kněžna na Manku křikla. Ale protože musela mít pro sestru z Frankrajchu nejlepší chleba, udělala milou špuličku:
"Nešla bys se mnou na zámek upéct mi taky bochník?"
Manka zavrtěla hlavou, že pro kněžnu péct chleba nebude.
Vzala Cipíska za ruku a vede si ho do jeskyně.
Kněžně bylo do tak horké zlosti, že křikla:
"Tak si tedy nepeč. Ale za tu tvou loupežnickou pýchu ti zaplatím. Na mé přikázání k vám přijde jeden člověk a naučí Cipíska takovým móresům, že z něho budeš mít princátko!"
Jen to řekla, skočila jičínská kněžna do kočáru, Fricek se vytáhl dozadu mezi péra a kočí mlaskl na koně.

Když se Manka vrátila s Cipískem domů do jeskyně, Rumcajs na ni jen mžikl okem.
"Někdo ti, Manko, hrozil zlým."
A Manka, že to byla kněžna.
"Chce nám Cipíska pokazit na princátko."
Rumcajs uhodil rukou o stůl, až se jeskyni hnulo ve stropech.
"A to ne!"
Vyšel ven a dával pozor na všecky strany, kdyby šel ten kněžnin člověk.
Tři dni se nedělo nic. Až čtvrtý den před polednem zavolá Rumcajs z hlídky před jeskyní:
"Manko, cítíš?"

V Ráholci jako by mezi stromy divně táhlo. Taková vůně, neslýchaná pro loupežnický nos. Jako by kvetly řeřichy a voněly do toho ajbišové certličky a pižmo a mošus.
Pořád to sílí, až se musel Rumcajs opřít o skálu. Manka honem spálila na ohništi zelené listí. Divnou vůni to ale nepřemohlo, je jí pořád hustěji.
Manka sundala Cipíska z bukové rozsošky, aby ho to neshodilo.
Potom vyšel mezi stromy divný panáček. Botičky s permutrovou přazkou, atlasové kalhoty se zlatým lampáskem, sedmiduhová kazajka a na hlavě kadrličková paruka. Mává hedvábným šátečkem a od toho je ta vůně. Vytraksloval takovou poklonku, až to Rumcajsovi s Mankou bralo oči.
"Já jsem mesjé Odér a jdu vychovat toho vašeho Cipíska."
Rumcajs ještě stačil říct:
"Tady je poctivý les a pro vůni jsou tu kytky!"
K činu už se nedostal. Mesjé Odér proti němu mávl šátečkem. Rumcajsovi se zatočila vůně pod nosem a bylo jí, až mu to podtrhlo nohy. Za chvíli to k němu položilo do trávy taky Manku. Z té panské vůně byla úplně bez dechu. Už měli oba jen oči k vidění, jak jim mesjé Odér vychovává Cipíska. Cipísek tancuje drobné panské krůčky a mává si k tomu haluzkou. A poklonka sem a poklonka tam.
Rumcajsovi to jde až k srdci. Ale pro tu vůni se nemůže ani hnout. Ženské jsou voňavému povětří přece jen zvyklejší. V poslední vteřince zatajila Manka dech a odběhla do buků, aby se zmátořila.

Jako by na ni čekal, stojí tam ohniváč. Na dlani si pálí pod nosem jelení pazneht, aby mu odlehlo od vůně, a povídá:
"Rád bych ti, Manko, pomohl za ty chlebové drobečky od Cipíska. Jenže nevím, co se tu vlastně děje."
Manka mu řekla:
"Všechno je to kněžnina pomsta, že jí nechci upéct chleba pro sestru z Frankrajchu."
Ohniváč se zamyslel, až mu haslo, a povídá:
"Kdybych na toho se šátečkem ohnivě dokročil, podpálila by se ode mě všecka ta vůně a dalo by to šús, až by byl les Ráholec vzhůru kořenem."
A ještě trochu se zamyslel, do veselejších plamínků.
"Víš co, Manko? Slib jičínské kněžně, že jí ten chleba upečeš. Já už tam někde budu a uvidí se."
To řekl, odešel hloub do buků a Manka se vrátila do jeskyně. Tam už jich bylo víc. Sama jičínská kněžna se přijela podívat, jak si mesjé Odér vede s Cipískem. Rumcajs sedí podražený vůní a kněžna se spokojeně dívá, jak mesjé vede Cipíska šátečkem, krůček a poklonka.
"Bravo, mesjé!" volá kněžna.
Manka neotálela ani vteřinku. Přitočila se ke kněžně a povídá:
"Já chleba pro tu z Frankrajchu upeču."
Kněžna udělala panské oči, že nad Mankou vyhrála, šlehla se rukavičkou po dlani a chytře řekla:
"Mesjé Odér tu zůstane. Teprv až bude chleba pečený, zavolám ho zpátky na zámek."
Potom s sebou Manku vzala do kočáru, Fricek skočil dozadu mezi péra a kočí práskl bičem na obě strany. Jelo se na jičínský zámek.

Tam už bylo všechno nachystané. Díž s kopistí, vál, mouka, kvásek, sůl i špetka kmínu. Tak všecko, co je třeba k pečení chleba.
"A tamhle stojí pec," řekla kněžna. "Až upečeš, přijdou mi říct. A já ochutnám."
Manka mísí kopisti těsto v díži a myslí na Rumcajse s Cipískem. Jak tam první sedí od vůně podražený a z druhého už je málem princátko.
Těsto kyne a vzdychá, vzdychla si taky Manka:
"Než já ten chleba pořádně upeču, Rumcajse z panské vůně přejde loupežnický rozum a Cipísek bude sloužit kněžně u podnožky."
Vtom někdo povídá:
"Čekám tu na tebe už půl věčnosti."
V hromadě popela u pece se hnulo a vykutálel se ohniváč. Otřásl se, až se šedivě zachumelilo.
"Štěstí že mě popelář nevynesl!"
Pak ťukl kotníkem o díž.
"Sázej rychle do pece."
"Těsto ještě nevykynulo a pec je studená," řekla Manka.
"Jen sázej. Dál se postarám sám," na to ohniváč.
Manka vyklopila těsto z díže do pece. Ohniváč tam za ním vlezl, křísl palcem o cihlu a rozpálil se. Pec zčervenala jako zoun a těsto v ní shořelo na kouř. Kouř vyletěl komínem. Potom se nesl s větrem rovnou do ráholecké jeskyně.
První si čichl Rumcajs. Odlehlo mu od panské voňavky a přišlo na něho loupežnické kýchnutí. Protože se mesjé Odér držel jen šátečku, odrazilo ho to až do Jičína na podloubí.
Druhý si čichl Cipísek. Střelilo z něho jako z pistolky a zapomněl všechny poklonky i krůčky.
Když se Manka vrátila ze zámku, kýchla si, jako když zahraje píšťalička. Odpásala si zástěru a vyhnala z jeskyně tu trochu kouře, co tam ještě zbyla. Aby tam zas měli od všeho čisto.
Kněžna s knížepánem se tři dni hádali ze zlosti, že jim na Manku nevyšlo. Čtvrtý den kněžna sedla a napsala sestře do Frankrajchu psaní:
Milá sestro, na tu vizitu k nám nejezdi. Nesehnala jsem ani kousek pořádného chleba.

A okolo toho samé silvuplé.

Jak kněžna
uvařila Mance
pití

Když se jičínské kněžně nepovedlo pokazit Cipíska na princátko, sedla si do zámecké věžičky. Tak seděla a vymýšlela, jak Mance ublížit jinak.
Přišel za ní knížepán a ptá se:
"Už to víte, ma šér?"
Kněžna dupla zlatým kramflekem, že se rozlehlo v klenbách.
"Čekám, až mi poradíte, mon šér."
Knížepán si dal přinést židli a vymýšlel taky.
Lokaj Fricek jim do věžičky nosil jídlo.
Už tak seděli týden, a brnělo je, a nic. Pod parukou jim nechce vzejít myšlenka, kudy na Manku.
Až osmý den, když Fricek odklízel talíře, přistrčí kněžně:
"Já bych uměl poradit."
Kněžna mu pustila do kapsy rakouský dukát a Fricek jí přišeptává do ucha:
"Kněžna by se měla zeptat erckrajckrutibab."
"Ungehért," řekl do toho knížepán, protože to slovo ještě nikdy neslyšel.
Jenže kněžna vyskočila ze židle jako ovlažená rosičkou:
"To je kapitální rada!"
Erckrajckrutibaby byly baby, co žily v pazderně pod kopcem Zebínem. Každá byla ošklivá za sedm, hádavá za čtrnáct a zlá za celé očko. Přes den spaly, v noci se hádaly s měsícem, anebo čarovaly lidem zlé.
"Tak abys tam, Fricku, rovnou došel," poručila ještě kněžna a ukázala ke dveřím.
Lokaj Fricek se vydal pod Zebín navečer, kdy se erckrajckrutibaby budily z denního spaní. Když šel loukami, uviděl ho Rumcajs, co seděl ve vršku dubu a obhlížel, jestli je v kraji spravedlivě.
"Kampak, Fricku? Už se šeří!" zavolal.
Ve Frickovi až klopýtla krev od leknutí. Ale pak se vytočil:
"Kněžna posílá do kapličky na Zebíně svíčku. Tak ji nesu."
Rumcajs se obrátil na druhou stranu a Fricek proklouzl.
Došel k pazderně, překročil vyvrácené dveře. Šest erckrajckrutibab ještě spalo na hrachovině. Vzhůru byla jen sedmá, a nejhorší.
"Co chceš?" zahuhlá na Fricka.
Ve Frickovi se při pohledu na tu krásu zadrhlo. Teprve za chvíli ze sebe dostal:
"Jičínská kněžna si vzkazuje o radu."
Sedmá erckrajckrutibaba našpicovala soví ouška.
"A o jakou?"
"Ona už ti řekne sama." A Fricek kouká, aby už byl radši venku na zdravém povětří.
Sedmá erckrajckrutibaba překročila šest ostatních, sáhla na kolík pro pytel se sušenými trávami a vyšla před pazdernu. Tam povídá:
"Píchá mě do pat."
A skočila Frickovi na záda a on ji musel nést až do Jičína.
V tu chvíli kolíbali Manka s Rumcajsem Cipíska do spánku. Rumcajs na chvíli ustal a prohrábl si rukou bradu.
"Tak mi divně čemejří ve vousech, jako by se někde chystalo zlé."
Kněžna s knížepánem už čekali. Seděli v komnatě při tlusté svíci. Plamínek svíce zavál a do komnaty klopýtá Fricek s erckrajckrutibabou na zádech.
Kněžna hnala Fricka do kuchyně, aby mu tam lojem opravili hřbet, a erckrajckrutibabě povídá:
"Chci od tebe radu."
Knížepán kývl palcem v rukavičce, že je to tak.
Erckrajckrutibaba schovala kolozub, aby jim byla milejší.
"Leckdo by chtěl. Ale co za ni?"
Usmlouvaly to na sedm rakouských dukátů. Potom erckrajckrutibaba nastavila soví ouško a kněžna jí do něho svěřila, co ji tolik mrzí:
"Nevyšlo mi, když jsem Mance chtěla pokazit Cipíska na princátko. Chci za to zle odplatit samé Mance."
Tou dobou už Rumcajs s Mankou spali. A vtom Manka poplašeně zavolá ze sna. Rumcajs se pozdvihl na loži z jedlových haluzí.
"Zdálo se ti zlé?"
"Zlé, Rumcajsi," řekla Manka. "Ale už jsem zapomněla." Vydýchla si a znova usnula.
Když tedy kněžna sedmé erckrajckrutibabě poručila, aby jí na Manku vyvzpomenula to nejhorší, erckrajckrutibaba se zamyslela. Bylo až slyšet, jak hoří plamínek na svíčce. Nakonec ťukla okopnutým palcem o podlahu a řekla:
"Mám radu."
Kněžna rovnou k ní.
"A jakou?"
Erckrajckrutibaba si ukazuje po prstech, za každý prst slovo:

"Jestli ti Manka pokazila, aby z Cipíska bylo princátko, udělej z ní kněžnu. To pro ni bude trest nad všecky tresty."
Kněžna si to dala ještě jednou opakovat. Knížepánovi se muselo třikrát.
Pak třeskla kněžna vějířem o dlaň.
"Ať si ta loupežnická pýcha užije, co ji bude soužit nejvíc."
Taky knížepán za chvíli přikývl palcem v rukavičce. Ať se tedy udělá z Manky kněžna.
"Ale jak na to?" řekla pomaloučku kněžna.
Erckrajckrutibaba nastavila dlaň.
"První rada byla za sedm rakouských dukátů, druhá je za devět."
Kněžna jí nasypala dukáty. Erckrajckrutibaba je ukryla v sukních a sáhla pro ten pytel s trávami, co si přinesla. Když povolila tkaničku, vyšly z pytle takové vůně, až osleplo zrcadlo.
Erckrajckrutibaba se chvíli v pytli přebírala. V hrsti jí uvízl snopek podpařené trávy, že by to ani koza nevzala. Podala snopek kněžně, zadrhla pytel u krčku, a že půjde.
"A co s tou trávou?" volá kněžna.
Jenže erckrajckrutibaba zas nastaví dlaň:
"Třetí rada je za třináct."
Kněžna nasypala erckrajckrutibabě dukátů. A je tu rada:
"Ta tráva, to je pejchavice míchaná s nesrdečníkem. Uvař z toho pití a dej Mance."
Kněžna už se ohlíží po hrnečku, a vtom jí přijde:
"Ale jak ji přiměju, aby se napila?"
Erckrajckrutibaba se pleskla po sukních.
"Máš prázdnou kasičku, počtvrté neporadím."
Otočila se na černé patě a odešla do pazderny pod Zebínem, aby jich tam zas bylo sedm.
Do rána hořela v komnatě svíčka. Kněžna s knížepánem při ní vymýšleli, jakou kličkou přimět Manku, aby pila od kněžny.
To už Ráholečtí vstávali. A jen se Rumcajs vykulil z lože, na prvním kroku křivě šlápl.
"Dnes nebude dobře," povídá.
V tu chvíli se jičínská kněžna div nepřekotila radostí. Ťukla se kotníkem do čela a málem zazpívala:
"Už vím, jak ode mě Manka bude pít!"
Hnala lokaje Fricka do kuchyně, aby jí poslali pánev horkého uhlí. Uvařila na ní pití z pejchavice a nesrdečníku.
Přelila pití z hrnečku do lahvičky a dala si podat obyčejný plášť. Ukryla lahvičku do kapsy a vydala se tajně úvozem k Ráholci.

V lese Ráholci Rumcajs zrovna povídá:
"Vzkázal mi včera jelen šestatřicaterák, že se mu viklá staré paroží, a ne a ne ho shodit."
Vysadil si Cipíska na rameno a odešli na dolní konec lesa s pomocí jelenovi.
Manka zůstala v jeskyni sama. Udělala si z břízy chvošťátko a vymetala pavučiny. Při takové práci musí ženská mít oči pod stropem. A tak si Manka nevšimla, že se v houštince hnulo. Potom někdo tajně vystrčil z houští ruku a vylil plnou lahvičku do studánky před jeskyní. Po vodě se rozešly kruhy, a zas bylo všecko jako dřív.
Od vymetání pavučin vysychá v hrdle. Manka tedy, že si ovlaží. Nabrala dlaní ze studánky, vypila sotva doušek - a vtom jako by se jí převrhlo v hlavě. Na chvošťátko už ani nepohlídla a do jeskyně křikla:
"Ať si to tam vymete, kdo chce."
To v ní začala pracovat pejchavice s nesrdečníkem.
A bylo hůř.
Manka si klekla nad studánku a dělá do ní vznešené špuličky jako do zrcátka. Zkouší i poklonky.
A bylo ještě hůř.
Rozmáčkla malinu a nabarvila si tváře. Z kopretin natřásla zlatý prášek a pudruje si čelo. Všecko po kněžně.
A bylo ještě mnohem hůř.
Když se Rumcajs vrátil s Cipískem od jelena, Manka křikne:
"Mon šér, dojděte mi do Hradce pro paruku!"
Rumcajs se div nepokácel.
Pro Cipíska nemá Manka oči. Na drozdovi chce, aby jí zapískal minetek po francouzsku. A že tu stejně nebude, že se jí chce do zámku.
"Kruciš," povídá Rumcajs a hlavu z toho má na rozskočení.
Přehodil si Cipíska na druhé rameno, a že si musí rozmyslet, kudy to všecko do Manky vjelo.
V rozmýšlení došel až k lesnímu rybníku, co v něm hospodaří vodník Volšoveček. Volšoveček sedí v puškvorcích, míchá palcem v rybníce a volá:
"Jde od vás shora, Rumcajsi, nějaká divná voda. Ryby jsou po ní jako minutím pominuté."
"Ještě mi k mé starosti přidávej tu svoji," povídá Rumcajs; ale postál a dívá se.
V rybníce se dějou divné dryje. Rybičky plotičky se nesou jako komtesy a po každém se ohrnují. Kapři se bijí v klubku jako modří kavalíři, až se dřou šupiny. Štika se obhání ocasem jako vějířem a vzkazuje, že je celého rybníka kněžna.
"To jako by se ty ryby napily pití z pejchavice a nesrdečníku," vrtí hlavou Volšoveček. "A jde to shora od vás, Rumcajsi."
V Rumcajsovi jako by rozškrtl. Vyběhl na hráz a ostře se podíval přes louky k Jičínu. Ještě zahlídl, jak za sebou kněžna v obyčejném kabátě dovírá zámeckou bránu. V ruce se jí blýskla prázdná lahvička.

Rumcajs už to všecko ví.
"Zavři, Volšovečku, horní stavidlo," povídá. "A pusť rybám čerstvou vodu vedle ze strouhy." A ještě povídá: "Já musím taky začít s počinkem."
Přehodil si Cipíska z ramena na rameno a rozběhl se rovnou k jeskyni. Cestou se stavil u jelena šestatřicateráka a zeptal se:
"Chceš mi oplatit službu?"
Jelen přidupl kopýtky.
"Kdo mi dobře posloužil, tomu posloužím taky." A přidal se k nim.
Když došli k jeskyni, Manka zrovna cepovala víly, aby jí byly za komorné. Už byla málem nad kněžnu. Tak silně v ní pracovala pejchavice s nesrdečníkem.
Rumcajs to ale pořídil po rumcajsím. Cipíska posadil do mechu, jelena šestatřicateráka poklepal po pleci, aby se dobře přitočil k Mance, a povídá mu:
"Teď mi oplať službu."
Šestatřicaterák zatroubil, až se to třikrát točilo Řáholcem, a uhodil Manku kopýtky. Uhodil ji takovou silou, že všecko panské z ní vyletělo.
"Co se to se mnou dělo?" povídá Manka.
"Nejdřív se na mě heřmánkově usměj, jestli jsi zas ta pravá," řekl Rumcajs.
Když to Manka dokázala, pověděl jí všecko o tom, jak na ni jičínská kněžna nastrojila.

Kdo zle ublíží, nesmí od spravedlivých dostat nic darováno. Už druhý den chodili Rumcajs, Manka a Cipísek po pasekách. Hledali bylinu seberku a kradátkový kořínek. Když našli, rozlámal to Rumcajs na kousíčky a Manka z toho uvařila pití při vysokém ohni. Nalila pití do hrnečku zlaceného od sluníčka a povídá:
"Teď to, Cipísku, dones to Jičína a projdi se s tím kolem zámku. Kdyby se tě ptali, co je v tom hrnečku, řekni, že pití, co pije kněžna Manka."
Cipísek se vypravil a Rumcajs tajně za ním, kdyby se potkal se zlým.
A Cipísek došel k zámku, od hrníčku mu zlatě střílí sluníčkem.
Kněžna s knížepánem zrovna koukají z okna.
"Vida, to je ten loupežníček z Řáholce. A copak to má v hrnečku?"
Cipísek nahoru do okna:
"Ale mám tam Mančino knížecí pití."
Kněžna s knížepánem se jen smějí za vějířem:
"Už si ta Řáholecká myslí, že je pravá kněžna!"
Knížepán zavolal dolů:
"Nedal bys nám aspoň přivonět?"
Hned poslali lokaje Fricka pro hrneček. Fricek, sotva byl za vrátní, z něho upil. Co zbylo, odnesl nahoru do komnaty.
Kněžna s knížepánem nejdřív hrneček obhlídli a očichali.
"A teď ochutnáme," řekla kněžna a napili se. "Vždyť je to jen odvařená tráva!" směje se kněžna. Svlékla si rukavice a mne si dlaně, jak se jí s Mankou povedlo. "Ta Řáholecká zhloupla po mém koření tolik, že má sebe za kněžnu a klechtačku z trávy za knížecí pití!"
Kníže hned dal zavolat trubače a poručil mu, aby zatroubil júbl júbl, že se kněžně podařilo Manku přemistrovat.
Jenže než trubač nasadil trumpetu, kněžna mu ji ukradla.
Než trubač vyšel z komnaty, vypálil mu knížepán z šosu pytlík s tabákem.
A než ten trubač vyšel z předsíně, štípl mu lokaj Fricek ze střevíce přezku.
To v nich tak pracovaly seberka a kradátkový kořínek z Mančina pití.
A šlo to dál.
Kněžna kradla na trhu slepice, hrušky, homolky, bábám z hlavy zavití a strejcům z kapes křesadla.
Doneslo se to až do Vídně císařovně.
Knížepán zas posmejčil dědkům kdejakou fajfku, v kasárnách kradl koně a v magacínu patrony.
Doneslo se to až do Vídně císařpánovi.
Lokaj Fricek stačil štípnout jen munzemlátko pekaři na podloubí.
A chytil ho přitom dráb a strčil Fricka rovnou do kamene.
Knížepanstvu to u císařpanstva nakonec prošlo, ale ostudy stejně bylo až pod nebe.
Erckrajckrutibaby pod Zebínem taky dostaly své. Knížepán jim ze zlosti dal povalit pazdernu.
"Dali ti pít panské a sami okusili loupežnické," povídá nakonec Rumcajs Mance.

Jak Manka škrtala
císařpánovi
do fajfky

Jednou šel Rumcajs po Jičíně a přišel do té ulice, kde má krám puškař Halíř.
Rumcajs rovnou k pultu a povídá:
"Dej mi, Halíři, tři kusy křesacího kamene, aby ale měl jasnou a horkou jiskru."
Za pultem nikdo. Jen ze dvorka za krámem se ozývá nějaké harcování a Halíř tam volá:
"Hromcajk takový. A vyjde to zrovna na mě!"
Rumcajs prošel krámem na dvorek. Nechce se mu věřit očím. Halíř se tam lomcuje s kanónem.

"Jak se to sem dostalo?" povídá Rumcajs.
Halíř si utřel pot do rukávu.
"Ale nechce dát šús. Sám zbrojíř z jičínských kasáren si s ním neví rady. Tak mi to sem strčili."
Rumcajs pokýval hlavou.
"A jaká je v kanónu chyba?"
"Žádná," řekl Halíř. "Lauf má jako vystříbřený, zámek zamyká, úderník tluče. Nabito je taky, jak má být."
"Proč tedy ten kanón nevystřelí?" diví se Rumcajs.
"To právě nikdo neví," pokrčil Halíř rameny za sebe i za zbrojíře.
Rumcajs obešel kanón drobnými krůčky. Vzadu visí tkanička, trochu je okouřená, jak se z kanónu střílelo. Rumcajs se shýbl a zatáhne za tkalounek.
Rána a kouř. Z kanónu se vyhrnula koule a někam se nese.
"Máš spraveno, Halíři," povídá Rumcajs.
"Tobě, Rumcajsi, vystřelí pod rukou i motyka," vesele řekl puškař Halíř; ale pak ze starosti: "Jen bych rád věděl, kam se nese ta koule."

Koule švihla ulicí, přeletěla rynk a třeskla rovnou do jednoho zámeckého okna.
Sedí tam knížepán na zlaté židli a drží kněžně vlnu k navíjení na klubko.
Vtom oknem vtrhne koule a podrazila židli pod knížepánem. Kecl si v atlasových kalhotách až na podlahu a pro leknutí zapomněl francouzsky.
Koule se odkutálela do kouta.
Kněžna upustila klubko do klína a povídá:
"To jsou móresy, házet koulí z kanónu po knížepánovi!"
Hned hnala lokaje Fricka, aby se po Jičíně poptal, kdo to udělal. Fricek se od bab na trhu dověděl, že Rumcajs. Odnesl to zatepla na zámek. Kněžna dupla kramflekem a poručila:
"Teď mi přines ostré pero a trpký inkoust. Pospěš si, než vychladnu ze zlosti."
Fricek jí přinesl pero z vraního brku a inkoust z dubének. A kněžna, jak ještě byla v prvním uražení, napsala list rovnou do Vídně císařpánovi:
V městě Jičíně hodil loupežník Rumcajs koulí po knížepánovi, až z toho knížepán má perplex pod parukou. Jestli to císařpán strpí, bude to k velké hanbě jeho majestátu.
Císařpán si kněžnino psaní dal přečíst od maršálka. A šoupl jednou nohou a vzdychl si:
"Už zas ten Rumcajs."
A dupl druhou nohou, a pak už rovnou zprostředka zlosti: "Ten loupežník se mi sem pozve. A já s ním zatočím, až ho všecko přejde!"
Maršálek potom psal dva listy. Jeden jičínské kněžně, že se císařpán o Rumcajse ostře postará. A druhý Rumcajsovi, aby se do týdne ohlásil ve Vídni.

V ten čas měli Rumcajs s Cipískem v jeskyni kopu letošních zajíčků. Učili je, jak má zajíc blýsknout světýlkem pod ocáskem a odskočit na druhou stranu, aby ho liška nepopadla.
Vtom před jeskyní zahrála koňská kopyta.
"Jsou kovaná císařpanským kovářem," povídá Rumcajs. "Císařpán nám asi něco vzkazuje z Vídně."
Posel už stojí na prahu. Pyšný je na všecky strany. Jen sáhl do manžety a podal Rumcajsovi psaní.
Rumcajs poslal zajíčky do kouta jeskyně, aby se mu nemíhali před očima. Manku s Cipískem usadil na dva kameny a rozkousl císařpanskou pečeť. A čte.
Manka ze starosti:
"Co zas má?"
"Ale že mi zle ukáže za tu kouli, co podrazila stoličku pod knížepánem," povídá Rumcajs. Sfoukl císařpánovo psaní z dlaně na ohniště. "Kdybych tam nešel, řekl by, že jsem se polekal."
Už chtěl Mance říct, aby mu nachystala na cestu do Vídně, když vtom si všimne zajíčků. Podrbal se ve vousech a je bez rady.
"Jenže když já odejdu do Vídně, kdo se tu postará o zajíčky? Kdo je naučí všecky chytrosti proti liškám?"
Manka se ohlídla po střevících na delší cestu.
"Dojdu do té Vídně sama."

Ve Vídni už měli na Rumcajse nachystáno. To aby snad císařpánovi zas nevyvedl nějakou alotrii.
Císařpán sedí na hradě v nejpevnější komnatě a u něho drží vartu dvanáct maršálků. Jenerálů už by se nedopočítal. A vojska je kolem hradu rozsazeno tolik, že jeden druhého tlačí ramenem. Každou chvíli přijede od Dunaje posel a melduje:
"Po cestách od lesa Řáholce je klid, Rumcajs není k spatření."
"Gut," kývne vždycky císařpán, pohladí si vousy a čeká dalšího posla.
Vtom jede jeden a volá:
"K Dunaji přišla nějaká ženská a říká, že jde místo Rumcajse."
Císařpán se zakuckal smíchy, že se Rumcajs vylekal a posílá za sebe. A ženskou.
Poručil maršálkům:
"Dejte ji přivést. Ať si poslechne, jaký jsem na Rumcajse vymyslel trest. A ať mu vyřídí."

Jenže Manku nemuseli vodit. Už stála na náměstí pod hradem. Kolem ní všecko to vojsko, co mělo hlídat císařpána. Infantérie, artilérie, kavalérie i sapéři. Všecko se to dívá, jak Manka celá pěkná a v červené sukni jde přes náměstí k hradu. A všecko to volá:
"Manko, dej mi hubičku. A já ti vystřelím na počest!"
Když byla blíž a došlo na jenerály, bylo přísněji. Jenže Manka přisvítila na úsměvu, jenerálové odkopli kramflekem šavli a jsou samá francouzská ochota:
"Voasi a voalá."
To už byla na hradě a v císařpánově komnatě. Dvanáct maršálků stojí kolem císařpána jako zeď a supí se jako čerstvě naládované moždíře. Jenže Manka zas jen přisvítila na úsměvu a zatancovala krůček. Maršálkové jí kohoutím peřím na klobouku zametali cestičku až před císařpána.
Sotva ale došla před trůn, císařpán vyskočí a křikne:
"Alarm!"
To aby ho vojsko ochránilo, aby Manku nepopadl do loktů a neskočil si s ní tanec. Všecko vojsko už ale bylo při Mančiných tvářích a červené sukni. Trubač troubil a císařpán musel s Mankou tancovat jednou kolem komnaty.
Když dotancovali, zapnul si císařpán na kabátě o knoflík víc, přičísl si hřebínkem vousy a povídá:
"A teď nadešla přísná!"
Pustil na Manku tolik majestátu, až bez klapek zahrála hymna, a křikl:
"Proč nepřišel sám ten Rumcajs?"
Manka na to:
"Protože se musí starat v lese o zajíčky."
To byla pro císařpána od začátku světa neslýchaná urážka. Dal si to přeložit po německu, po francouzsku, po španělsku a po maďarsku. Ale pořád to vycházelo na stejné. Císařpán nevěří uším. A proto ještě po latinsku. A zas tak. Z císařpána zlostí uletěl knoflík. Vyhnal z komnaty maršálky a dal si zavolat soudce, ty nejpřísnější z celého Rakouska i Uher. Sesedlo se to v komnatě jako hejno černých krákavců.
Manka sedí uprostřed na malé šamrličce.
A císařpán na soudce:
"Vyhledejte pro ni trest."
Soudcové bouchali knihami, šustili papírem pod palcem, byli samá latina. Radili císařpánovi hned to, hned zas něco jiného.
"To je mi málo," vrtí hlavou císařpán. "A tohle ještě míň."
Žádný trest mu nebyl dost. Nakonec soudce vyhnal, kudy šli už vojáci. A zamyslel se, až byl strach, jestli bude vědět, kudy z těch myšlenek zpátky.

Mance už byla dlouhá chvíle. Rozhlídla se a vidí, že na stolku před císařpánem leží fajfka. Podala mu ji a řekla: "Snad při ní císařpánovi půjde myšlení líp." V tu chvíli jako by v císařpánovi zaskočil zoubek do vroubku. Klepl fajfkou o stolek, zavolal si nejvyššího písaře a rozkázal mu zapsat císařský zákon:

ROZKAZUJU, ŽE MANKA BUDE SEDĚT U TRŮNU
A ŠKRTAT MI DO FAJFKY.

Když to podepsal, pleskl se do kolena:
"A teď to, Manko, máš. Takhle tě budu mít pořád pěkně na očích a jen mrknu, škrtneš."
A pleskl se do druhého kolena:
"Ten trest platí sedm let."
Potom si císařpán pohladil vousy, jak to vždycky dělával, když se mu povedl zákon.

Od císařpána odvedli Manku do světničky pod krovy. Na stříbrném tácku už tam leželo křesadlo.
Jiná by ulila slzičku. Manka se postavila k oknu a lákala rorýse, aby po nich vzkázala Rumcajsovi. Jenže rorýsi tu švitořili jen po vídeňsku.
"Kdo nemá jinou pomoc, musí pomoct sám sobě," řekla si Manka.
Posadila se ke stolku, vzala do ruky křesadlo a vymýšlela
jak se chytře vyvléct ze sedmileté služby u císařpána. Pro jasnější myšlení si co chvíli křísla křesadlem. Když se posedmé zachumelilo jiskrami. Manka povídá:
"Už vím."
Pak už jen čekala, až pro ni přijdou.
Vedli ji k císařpánovi až večer, když ho komorník chystal ke spaní.
Císařpán sedí v židli, na sobě bílé přehození. Komorník mu češe vlasy a natřásá vousy. Když učesal a natřásl, vzal flaštičku a postříkal císařpánovi vousy vodičkou, co je v ní síla špiritusu a síla vůně. Potom mu pomohl do postele.
Císařpán se uložil a povídá:
"Ještě rozkazuju poslední fajfku."
Komorník mu ji podal. A Manka s křesadlem si sedla na pelest u postele do služby.
Císařpán si nacpal bosenským tabákem, přišlápl to palcem a poručil:
"Až, Manko, zatáhnu, škrtni."
A táhne z fajfky.

Manka lehce zabrala do křesadla a škrtla.
"Neumíš víc?" štíří se císařpán a táhne, až se mu podtáčejí oči.
"A co bych neuměla?" řekla Manka a zabrala do křesadla, co jen mohla.
Z křesadla se vyrojilo jisker jako sršáňů. Vletělo to císařpánovi do vousů a chytly ty silné vodičky, co s nimi měl stříkané vousy.
Komorník hned dal troubit alarm na hasiče, že hoří císařpánovi u brady.
Než hasiči přijeli, zhaslo to samo. Ale to už taky Manka odvazovala u Dunaje lodičku, aby se dostala na druhou stranu.
Císařpán se po ní ani moc nesháněl. Tři roky si podmazával vousy cibulí, aby mu zas povyrostly.

Jak Manka ládovala králi Frickovi patrony

Jednou seděl Rumcajs v koruně dubu. Vtom uviděl jičínského puškaře Halíře, jak jde cestou přes Řáholec. A jako by mu od jedné strany bylo těžko a od té druhé lehčeji, strká to s ním ze strany na stranu.
"Čím to, Halíři?" zavolal Rumcajs.
Puškař se zastavil a vzdychne si:
"Mám plnou hlavu broků, Rumcajsi. A jak se tam kutálejí ze strany na stranu, mate mi to krok."
Co tak mluvil, sáhl si Halíř do záprsí kazajky pro psaní se železnou pečetí. A čte:
"Přísně se poroučí jičínskému puškaři Halířovi, aby nabil tři vozy patron těžkým brokem a složil to na křižovatce k Hradci. Já si tam pro patrony přijdu s vojskem, až potáhnu na krále Fricka."
Napsané je to písmem špičatým jako šavle a podepsal to císařpán z Vídně. Dole visí železná pečeť, aby psaní mělo pravou váhu.
Halíř dočetl a Rumcajs vrtí hlavou:
"A proč chce císařpán, aby vojsko střílelo brokem, proč ne kulí, jak se vždycky střílí?"
Halíř složil psaní na čtvereček a strčil ho za kazajku.
"Protože brok se nese doširoka a pokosí to víc vojáků. A teď, Rumcajsi, víš, proč mám v hlavě od broků těžko."
"Až se císařpán s králem Frickem potkají, padne vojáků jako makoviček," pokýval Rumcajs.
Potom seděl na nízké rozsošce, puškař Halíř stál pod dubem a vymýšleli, jak těm dvěma potentátům překazit vojnu.
Až se Rumcajs třeskl kotníkem do čela:
"Víš co, Halíři, dovez mi ty tři vozy patron do jeskyně. Ale aby byly prázdné, bez broku. Já už se postarám."
A Rumcajs domů do jeskyně; a Halíř do Jičína nakládat patrony.
Doma ukázal Rumcajs Mance s Cipískem na kamenné sedátko:
"Posaďte se, a všecko vám to povím."
Když pověděl, udělá prstem ve vzduchu kličku: "A teď vám ještě řeknu, jak pokazíme císařpánovi vojnu. Dojdu do Jičína pro tři pytle hrachu a tím hrachem pak Cipísek naláduje patrony. Až vojsko střelí, padne od toho leda sám císařpán zlostí."
"A co až dá střelit král Fricek?" povídá Manka. "To pak půjde do lidí samé tvrdé olovo."
"A kruciš," podrbal se ve vousech Rumcajs.
Potom měli velkou mutaci, jak nabít lehkou střelou patrony taky králi Frickovi.
"Nejlíp když tam dojdu a obstarám to sám," řekl Rumcajs a zvedá se z kamenu.
Jenže Manka mu zahradila cestu.
"Doprostřed Frickova vojska, Rumcajsi, nemůžeš. Zdola tě poznají po vousech a shora po klobouku."
"Poznají, budou vědět," hodil ramenem Rumcajs.
"A pak po tobě král Fricek střelí nejmíň z kopy kanónů!" zbledla Manka. A mírně dopověděla: "Dojdu tam sama. Před ženskou ve vojsku nikdy není strach."

Druhý den časně ráno zašel Rumcajs do Jičína. Nejdřív připomněl puškaři Halířovi, že je čas naložit prázdné patrony a vézt je do jeskyně.
Od puškaře bylo na křiknutí ke kupci. Ale tam už je hůř.
"Dej mi tři pytle hrachu," povídá Rumcajs.
"A čím zaplatíš?"
"Není to pro mě, ale pro vojáky, co by jinak padli jako makovičky," řekl Rumcajs.
Jenže kupec tomu nechce rozumět. Tak mu Rumcajs sáhl přes pult pro tři pytle hrachu a do přístěnku pro pytlík prosa.
Hodil si to na záda a boty ho nesou rovnou k Řáholci.
Tam už na něho čekali puškař Halíř a Cipísek s prázdnými patronami. Rumcajs shodil pytle s hrachem na zem, Cipísek se dal do díla a Halíř mu radil:
"Nejdřív tam nasyp jen půl mírky prachu a dodej pár kuliček hrachu. Nakonec to ucpi špetkou zaječích chlupů, aby rána byla měkčí a daleko nenesla."
Cipísek všecko podle Halířovy puškařské rady. Tak šla patrona za patronou.
Rumcajs zatím odešel s pytlíkem prosa do jeskyně. Manka se tam chystá na cestu doprostřed vojska krále Fricka. Sukni si vzala šerou, jupku stejnou, tváře si pomazala sazemi a paty zaprášila popelem, aby se jí neblýskaly pod sukní.
Rumcajs nespokojeně přešlápl.
"Jsi přece jen ženská," povídá. "A jaká ti bude pomoc v magacíně s patronami, co stojí zrovna uprostřed Frickova vojenského tábora?"

Málem by ji byl nepustil. Ale Manka si stáhla šátek přes čelo a zahuhlala jako bába:
"Kup si borůvky, vojáku. Slaďoučké jsou, kaprálova huba by si řekla třikrát."
Rumcajs na to jen:
"Kruciš!"
A ať si tedy Manka jde. Do košíku s borůvkami jí podstrčil na dno pytlík prosného semínka, co přinesl z Jičína.
"To abys měla na lehké nabití patron krále Fricka," řekl. "Prosné semínko je drobnější než hrách, líp se unese."
Ale přece Manku vypravil jen s velikou starostí.
Manka s košíkem borůvek šla pořád tím směrem, odkud se s větrem nesla vůně řemenů a viksu Frickova vojska.
Až přišla k louce, kde to vojsko leželo. Skrčila se za keříček a dívá se. V táboře zrovna bubnujou a někdo tam volá:
"Zítra ráno ať si každý vyfasuje patrony v magacínu. A hned po guláši se šturmuje na císařpána!"
Všecko vojsko to poslouchá, a je ho modro.
"To mám zrovna čas," řekla si Manka. Vzala košík s borůvkami a vydala se do tábora.
Stráž na kraji na ni křikla:
"Halt!"
A namířila flintu.
V Mance ustal dech. Pak ale přistrčila vojákům na oči košík. Borůvky každý voják pozná. A že jsou k jídlu, to taky ví.
Ošklivá byla Manka v tom zašmourání až dost. Ale takové už markytánky bývají.
"Tak si, bábo, jdi," řekli vojáci a znova podle předpisu vykulili oči a vyhlíželi nepřítele.
Manka šla táborem a prodávala ty borůvky. A stále blíž k magacínu. Když tam došla, byla už tma. Před vchodem stojí dva frajtři ostří jako želízko. A na Manku:
"Co tu chceš? Sem málem nesmí ani sám král Fricek!"
Vtom se ozve ze tmy:
"Jaká je tu o mně řeč?"
A on to sám král Fricek. Vyšel si před zítřejší bitvou na prohlídku, jestli je všecko, jak má být. Oba frajtři hned vletěli do pozoru a vzdali mu flintou čest.
Než si frajtři odbyli parádu, vklouzla jim Manka tajně za zády do magacínu.
Tam samá bedníčka s patronami. Manka sáhla pod borůvky pro pytlík s prosem. Vylámala z patron tvrdé kule a skutálela je stranou do potoka. Potom dosypala patrony prosným semínkem a znova to uzátkovala. Dalo jí to hbité práce až do svítání. Skončila s poslední bedníčkou, když první frajtr před magacínem povídá:
"Něco se mi nezdá. Kam se poděla ta bába, co tu v noci okouněla chvíli před králem Frickem?"
Druhý frajtr hned křikne:
"Na to se musíme podívat!"
A bajonety špicí dopředu, a ženou se do magacínu.
V Mance je dušička na umření. Ale ještě stačila nasypat na stolík před magacínem dvě hrsti borůvek.
Na stráži vysychá pod patrem. A tak se ti dva frajtři rovnou do borůvek dali, aby si ovlažili čípek. Když dojedli, první povídá:
"A teď prohledat ten magacín!"
Jenže druhý na to:
"Copak můžeme s takhle umazanými hubami meldovat kaprálovi?"
Poodešli kousek ke studánce.
Manka strčila poslední patronu naditou prosným semínkem do bedníčky, tiše zaklapla víko a rozběhla se k Řáholci.
Pata se jí pod sukní neblýskla, a tak dobře doběhla.
To už se všecko podařilo taky Rumcajsovi, Halířovi a Cipískovi. Odvezli tři vozy patron nabitých hrachem ke křižovatce na Hradec a nechali je tam stát, jak si poručil císařpán.
Ten den po svačině fasovala obě vojska patrony. Vojáci krále Fricka z magacínu na louce, a vojáci císařpánovi ze tří vozů u křižovatky.
Po guláši už císařpán ani král Fricek nedopřáli vojákům poležení. Všecko to pod trumpetami a bubny hnali každý na jeden kopeček. Sami si stoupli nejvýš.
Vojáků bylo na Frickově straně až modro a na straně císařpánově spíš šedo. Nad vojáky ti dva potentáti.
Nejdřív si dali podat dalekohled a jen se na sebe dívali. Potom na sebe zahrozili prstem. A dali si podat válečné čepice a křikli na vojáky.
"Ládovat!"
Vojáci si vzdychli a naládovali každý do pušky patronu.
Potom král Fricek a císařpán křikli ještě silněji:
"Án fajér!"
Křikli a skrčili se, každý za svůj kopeček.
Vojáci si vzdychli a stiskli. Dalo to takovou ránu, jako když proti sobě střelí dvě vojska. A kouře bylo.
Když se to rozešlo, vystrčili oba potentáti hlavu nad kopeček. A obě vojska tam stojí, nikomu to neshodilo ani čepici.
Král Fricek a císařpán znova:
"Ládovat!"
A střílelo se. Nikomu to ale neurazilo ani vlásek.
Ládovalo se a střílelo do třetice. Zas nic.
Když vystřelili popadesáté, vojáci křikli:
"Už nejsou patrony."

A oběma potentátům se z toho divného střílení potočil rozum. Císařpán skočil na koně a rozjel se rovnou do Berlína. Král Fricek se zas hnal cvalem až do Vídně.
Tak byl každý, kde neměl být.
Z Berlína do Vídně vzkazovali, že to Vídeň prohrála, protože jim v Berlíně zajmuli císařpána.
Z Vídně zas vzkazovali do Berlína, že to prohrál Berlín, protože jim ve Vídni zajmuli krále Fricka.
Byla z toho pletenice a rovnalo se to až v Paříži.
A jestli bylo divení ve Vídni a v Berlíně, bylo v Jičíně taky. To pro ty dva veliké lány hrachu a prosa, co vyrostly mezi kopci, kde se ta dvě vojska střílela.

Jak císařovna chtěla vzít Mance drahokamínek

Jednou vzkázali Rumcajsovi kamenáři z Turnova, že našli veliký drahokámen. Aby prý jim ho přišel rovně rozrazit.
Rumcajs se vypravil. V Turnově dal drahokámen podložit ovčí vlnou a uhodil do něho, až se rozskočil na dva kusy jako zrcadýlko od zrcadýlka.
"Ani leštit se to nemusí, jen trochu otřít rukávem," řekli kamenáři.
Poděkovali, Rumcajs se otočil na patě a namířil si domů. Zrovna pod horou Kozákovem mu blýskne něco do oka. Shýbl se a na dlani mu leží kamínek asi jako bob, když dost naroste. Blýská se jako odprýsklý od sluníčka a jde od něho barva za barvou. Takový drahokamínek.
Rumcajs si ho přehodil na dlani.
"Vezmu tu drobotu Mance pro potěšení."
Jen dopověděl, dostal do špičky u boty takovou ránu, až mu skřiplo pod patou. Podívá se a stojí před ním mužíček. Nohy si musel vypodložit hrudkou, aby ho bylo do pídě.
"To ty?" povídá Rumcajs.
"To já," řekl mužíček.
Rumcajs přidřepl, aby měl k mužíčkovi blíž.
"Jakpak ti říkají?"
Mužíček na to, jako když křísne křišťálem o křišťál:
"Metyštek."
"Sílu máš," pokýval hlavou Rumcajs. "A proč jsi mě tak uhodil do špičky?"
"Kvůli tomu kamínku," řekl Metyštek a očima se pořád dobývá Rumcajsovi do dlaně. "Já jsem mužíček z téhle hory. A drahokamínek je kousek srdce té hory."
"Když je to tak," povídá Rumcajs, "kde jsem vzal, tam zas vrátím."
A chce kamínek položit tam, kde ho zvedl.
Jenže Metyštek ho uhodil do špičky podruhé a řekl:
"Kdybys byl chtěl, nebyl bys dostal. Ale ty nechceš, tak ber."
Rumcajs pustil drahokamínek do kapsy a ohlídl se, odkud voní les Řáholec. Jenže udělá sotva krok a vtom dostal třetí ránu do špičky.
"Kdyby někdy bylo zle, foukni přes ten kamínek. Já tomu kamínku vždycky musím posloužit," zavolal Metyštek a odskočil do hory.
Domů už došel Rumcajs v pokoji. Nejdřív se pěkně přivítal s Mankou. Potom drobně zaklel a vyrazilo to do kamínku dírku. Manka prostrčila tou dírkou šňůrku a nosila drahokamínek na krku.
V tu dobu mělo být u Vídně, na té louce u Dunaje, veliké vetrené. Sám císařpán poslal listy do Frankrajchu, Nýdrlantu, Hispánska, do Bavor i do Sas. V listech bylo napsáno, že kdo má koně dobrého do cvalu i ke skoku, se má přihlásit. A všem těm rajterákům na koních pak císařovna na louce u Dunaje mávne šátečkem. Kdo první přeskáče, co je tam k přeskákání, a přeběhne, co je tam k přeběhnutí, dostane od císařovny ten šáteček.
Louku u Dunaje posekali, aby tráva neošlehala koním kotníky, a taky všecko ostatní se chystalo. Do Vídně se sjížděli rajteráci ze všech stran a taky dva cizí císaři, aby císařpanské vetrené nabralo na vznešenosti.
Tři dny předtím, kdy měla mávnout šátečkem, odešla císařovna do klenotnice, aby si na takovou slávu vybrala skvost.
Za chvíli je z klenotnice slyšet křik:
"Copak tu nemáme nic lepšího?"
Kolem císařovny se válí rubínů a safírů a diamantů, až komorným chrupe pod nohama, ale císařovna pořád:
"Copak už tu opravdu není nic lepšího?"
Císařpán se poškrábal v licousech a povídá:
"Už tam chrastí jen nějaká drobota."
Císařovna se nadýchla a křikne:
"V tomhle šancajku já na vetrené nepůjdu!"
Do císařpána jako by uhodilo.
"Jestli tam, Bětko, nepůjdeš, bude to ostuda nejmíň na půl světa."
A císařpán začal počítat na prstech, jaká se sjela na louku u Dunaje honorace. Ti dva cizí císařové, králové hned čtyři, arcivévodů nepočítaně, a těch menších jako když se roztrhne makovice.
"Jestli tam, Bětko, nebudeš, vezmou to za urážku. A máme válku na všecky strany."
"Kdybych tam měla být, musela bych mít na krku něco, co ještě neviděl svět!"

A císařovna se flekla dlaní po sukni a odešla.
Císařpánovi z toho nebylo dobře ani ve zlatých kalhotách. Poručil, aby mu oblíkli obyčejné, a rozkázal po celé Vídni ticho. Že musí přemýšlet, jak s císařovnou vyjít.
Už druhý den ráno dal zvonit na zvony, že mu přišel nápad.
Císařovna hned přiběhla a povídá:
"Ten nápad asi bude císařský."
A byl, protože císařpán nevymyslel nic lepšího než vzít trumpetu a zatroubit na dragouny. Když se mu sjeli pod okno, vyšel císařpán na balkón a zavolal:
"Každý dragoun ať se rozjede, kudy ho oči povedou, jestli někde není k spatření skvost, co ještě nebyl na světě k vidění!"
To byl celý císařský nápad. Řady se rozskočily, každý dragoun jede koni za nosem. Byli už dávno za Dunajem, když císařpán vyběhl do vyššího patra a křikl za nimi:
"Až ten skvost uvidíte, rovnou ho popadněte."
"Na nejvyšší císařpánův rozkaz!" křikl zpátky od Dunaje hlas jako poleno. A to právě byl ten kaprál Worcziczek.

Na druhý den, co císařpán poslal dragouny, Rumcajs povídá:
"Říkali, že podučitel Očičko postavil v Jičíně na věži takovou trubičku. Slunce prý je v ní vidět jako na dlani. Rád bych se taky podíval."
Vysadil si Cipíska na rameno a pohodlně se vypravili.
Manka že zatím vypere prádlo. Usadila se s tím k potůčku za jeskyní. Drhne prádlo v křemínkách a pak máchá ve vodě. Protože mýdla si loupežník neužije.
Když ji začalo bolet v ramenech, klekla si Manka nad tišinku a jen se tak dívala na svůj obrázek ve vodě. Pod krkem se jí houpá na šňůrce drahokamínek od mužíčka Metyštka. Není ten kamínek velký, jen asi tolik co bob, když dobře naroste. Ale střílí od něho sedmi barvami, a vždycky jinak, lahodí to očím a dušičce je juchej.
Pro hru s drahokamínkem Manka nedoslechla, že na tvrdém břehu za potokem uhodila koňská kopyta. A zas tichoučko.
To už kaprál Worcziczek štěrbinou mezi haluzemi vyhlížel Manku. Má oči jen pro ten kamínek, co se jí houpá pod krkem. Estrajch, Nýdrlant, Frankrajch, tam všude Worcziczek vojančil, ale takový kamínek nikde nebyl k vidění.
Kaprál Worcziczek pořídil všecko bez rukavic. Vyskočil za křovím a tím hlasem jako poleno, houkne:
"Dej sem ten drahokamínek, co máš na krku!"
Manka chytila drahokamínek do dlaní a pevně ho tam zamkla.
"A nedám."
"Na císařpanské rozkázání!" opřel se Worcziczek o císařův majestát.
"Ani na archandělské, ani na luciperské," řekla Manka.
"Když nedáš, sama si to u císaře zodpovíš," křikl kaprál Worcziczek.
Popadl Manku, a když se vzpírala, stiskl ji po soldátsku. Přeskočil hraničku vypraného prádla a rovnou na kobylu, co čekala za potokem. Dal kobyle špornu, až třeskla zadníma o přední a rozběhla se k Vídni.
Kudy jeli, tudy kaprál Worcziczek volal na lidi, že veze císařovně ten nevídaný skvost. Běželo to k Vídni po lidských hubách rychleji než Worcziczkova kobyla.

Rumcajs zatím pohodlně došel s Cipískem do Jičína. Vystoupili na věžovou bránu a tam stojí podučitel Očičko u divné trubičky.
"Vpředu sklíčko a vzadu sklíčko, a mezi tím nic. Ale jen se podívejte!"
Lidí je okolo tolik, div se nekácejí dolů z ochozu.
"I tak se, Rumcajsi, taky podívej," povídá lučebník a silozpytec podučitel Očičko.
Rumcajs dal nejdřív nakouknout Cipískovi a pak přistrčil oko k trubičce. Zadíval se na slunce a ono opravdu jako by přišlo na půl cesty k Jičínu. Potom naklonil trubičku níž, a hned jako by do okolních vsí bylo na dokřiknutí.
Otočil trubičkou k lesu Ráholci. Žaludy na dubech by mohl spočítat. Taky vlny, co běží potokem. I kolik lajblíčků, jupek a kaťátek je na hromádce vypraného prádla. Jen Manku tam nevidí. A nevidí.
Postrčil trubičkou ještě o tykadýlko. Blýsklo se v ní červenou sukní. Nějaký dragoun od císařských ujíždí s Mankou na kobyle směrem k Vídni!
Rumcajs odskočil od trubičky. Letem si vysadil Cipíska na rameno, dolů z věžových schodů sjel jako forajtr. A za dragounem!
Boty nesou Rumcajse jako mašiny. Jenže boty jsou jen dvě a kobyla má čtyři kopyta. Taky Cipíska si musel Rumcajs přehazovat z ramena na rameno, když ho obolelo.
Ženou se za sebou k Vídni, ale pořád mezi nimi leží sedm rakouských mil.

Když do Vídně po hubách doběhlo, že kaprál Worcziczek veze ten nevídaný skvost, kývla císařovna na císařpána:
"Než kaprál dorazí, já se zatím oblíknu. A na louce u Dunaje ať uchystají poslední na vetrené."
Císařpán se až pohoupl radostí, že se císařovna dala na rozumné. Vytáhl z kapsy hodinky a rozkázal:
"Dnes ve tři to vetrené začne."
Koním a kobylám, co měli rajtovat, dali obroku; a po stožárech na louce u Dunaje věšeli poslední prapory.
Císařovna zatím svolala sedm komorných, aby ji slavně oblíkly. Posloužily jí sukní z kamzičiny, jupkou z obrácené teletinky a na hlavu jí posadily klobouk s bobřím ocasem.
"A teď nějaké šmuky," poroučí si dál císařovna. "Aby ten nevídaný skvost, co přiveze Worcziczek, byl mezi nimi jako

slunce mezi hvězdičkami."
Komorné ji ověsily kdejakým rubínem, safírem, tyrkysem a diamantem. Císařpán zahoupal ve starosti hodinkami na řetízku a povídá:
"Už padla druhá. Na louce u Dunaje už všichni čekají, a ten Worcziczek nejede."
Dál se čekat nedalo. Císařpán s císařovnou rozkázali zapřáhnout do kočáru a karé na louku u Dunaje.
Tam už všichni netrpělivě přešlapují. Ti dva cizí císařové, čtyři králové, arcivévodů na tucty a těch menších kdovíkolik. Rajteráci stojí na čáře, kobyly a koně jenjen se dát do cvalu a do skoku. Jen kaprál Worcziczek s nevídaným skvostem nikde. Císařpána polívá studeně, císařovnu zas horce.
Na věži u Štěpána uhodila třetí. A všecky ty císařské, královské a kdovíjaké honorace se daly do křiku:
"Proč císařovna nemávne šátečkem?"
Císařpán jí podává šáteček, ale ona pořád jako uminutá:
"Dokud nebudu mít ten skvost, vetrené nepojede!"
Oba cizí císařové do sebe šťouchli loktem a ohlížejí se po svých vojenských maršálkách.
Vtom tu Worcziczek. Přihnal se na kobyle, že z ní jde pára jako z kotle. Manku v sedle před sebou. Zarazil před císařovnou a křikl, až se nad loukou drobně srazilo na rosu:
"Kaprál Worcziczek poslušně melduje, že veze ten skvost, co nebyl na světě ještě k vidění!"
Strčil Manku dolů ze sedla, a ona tam stojí před císařovnou. Pod krkem se jí na šňůrce houpá kamínek od Metyštka. Září a proměňuje se, až je z toho všem blaze.
Císařovna rovnou k Mance a žene se oběma rukama po drahokamínku.
V tu chvíli přiběhl Rumcajs s Cipískem na rameně na kopeček před Dunajem. Vidí na louce za řekou všecko jako na dlani. Císařovna se sápe po kamínku jako lítá.
"Kruciš," povídá Rumcajs. "A je tam ještě tři míle."
Císařovna na Manku pořád hůř. Už ji chytá za šňůrku s drahokamínkem. Když šňůrku málem přetrhla, přiskočila Rumcajsovi na pomoc Metyštkova rada. Natáhl vzduch a foukl, až přes Dunaj přešly vlnky.
Sotva jeho dech ovál drahokamínek, dostal Rumcajs takovou ránu do špičky, až mu skříplo pod patou. Stojí před ním Metyštek a ptá se:
"Co chceš?"
Rumcajs mu ukázal k louce za Dunajem. Metyštek se tam jen podíval a hned se ve všem vyznal. Podepřel se v bocích a zadupal nohama proti diamantům a safírům i tyrkysům a rubínům. V kamenech přešlo a po císařovně se sesypala hromádka štěrku. Trochu jí to i orazilo malík.
Císařovna tam stojí jen holou telecí kůží oblečená. Byla z toho taková ostuda, že skočila do prvního kočáru a sama kočírovala až do Vídně.
Šátečkem nemávla, vetrené se nerozjelo. Ti dva cizí císařové se zle urazili. Šťouchli do císařpána z obou stran loktem a byla z toho ta bitva tří císařů.

A byl konec.
Metyštek na rozloučenou uhodil Rumcajse do špičky a po kamenných žilkách se vrátil do hory Kozákova. Rumcajs chvíli počkal, až k němu Manka připlave na loďce přes Dunaj. Potom zavolal a poslouchal. Když se mu vrátila ozvěna od lesa Řáholce, vysadil si Cipíska na rameno, Manku vzal za ruku a vypravili se proti ozvěně.
Kaprál Worcziczek zůstal stát na louce u Dunaje a bylo mu do zlosti. Ve Vídni zrovna troubili, že zas musí rukovat.

Jak byla Manka s vílou na svatbě

Už sedmou neděli šla po Jičíně řeč, že starosta Humpál bude ženit syna.
Přiletěla s tím taky poštovní sojka, co nosila do Řáholce novinky. Rumcajs si ji poslechl a povídá:
"Jak znám Humpála, nemuselo by z té svatby vzejít nic dobrého."
Na druhý den běžela kolem jeskyně babka Kotejšová a volá:
"Lidi, to bude slávy, a ta trachtace, jako kdyby se ženil sám král jeruzalémský!"
Rumcajs se ohlídl po klobouku.
"Radši zajdu do Jičína a podívám se."
Svěřil Cipíska Mance, namazal si boty jezevčím sádlem pro měkčí chůzi a vypravil se.
V Jičíně na rynku jako vymeteno, báby sedí nad prázdnými ošatkami.
"Prodaly jste dnes časně," povídá Rumcajs.
A báby:
"Starosta to všecko skoupil na svatbu."
Jak Rumcajs křižoval Jičínem, všude stejně. U řezníka Lisého nebylo kus pečínky ani špeku. Kupec Malý prášil prázdné pytle od mouky a od cukru a vymetal do dna vybrané šuplíčky na koření. Nebyla jiskřička másla, slza mléka, lžíce medu ani hrudka tvarohu. Všecko dal svézt starosta Humpál do svého domu. Starostka nad tím stojí a ukazuje kuchařkám na prstech, že z toho mají k svatbě uvařit třiatřicet jídel.
Nevěsta přinese ženichovi do domácnosti dvě kopy nesepraných spodniček. Jmenuje se Barbora a je jičínského sládka Kuleho dcera.
Ženich si říká Vavřinec a je samá pýcha na to, že je starostů.
Kočár, co se v něm pojede do kostela, bude mít kola mazaná růžovým olejem.

To všecko se Rumcajs dověděl bez ptaní, když křížkoval Jičínem.
A protože nikde nepřihořívalo horce ke zlému, vrátil se císařskou silnicí do Ráholce.

Jenže sotva Rumcajs nechal Jičín za patami, strhl se na dvoře starostova domu křik. Starostka jde od pytle k pytli, od džberu ke džberu, od nůšky k nůšce a volá:
"Všeho je dost, jen jedno chybí. Nikde ani šupina. A jaká by to byla svatba bez ryby?"
Zaslechl ji Humpál, přišel dolů a už tam vyvádějí oba. Nakonec vyběhl Humpál před vrata a křikl směrem k loukám:
"Ať je tu městský porybný, než napočítám pět."
Porybným byl v ten čas v Jičíně nějaký Zebíček. O rybníky dbal a slovo dovedl odrazit slovem jako palestrou.
"Pročpak vyvádíš, starosto?" houkl z luk a přišel blíž.
"Chci mít rybu, ale aby to byl fiš! Musí být hodná starostenské svatby."
Porybný si opřel čelo do dlaně.
"Jenže kde ji vzít?"
"V povětří!" rozkřikl se Humpál. "Copak nejsi porybný?"
"To jsem," kývl Zebíček. "Jenže ten přede mnou držel rybníky v takovém pořádku, že teď musím se vším znova. Tak ještě žábu, starosto, bys v městském rybníce sehnal."
V Humpálovi se až zlostí zalklo. Zebíček počkal, ale když ze starosty už nešlo slovo, vrátil se do luk.
Humpálovi za chvíli přece jen odlehlo a všecko to vyřídil starostce. A ona začne křičet:
"Každý podruh olízne o své svatbě aspoň rybí ocásek. A starostova rodina by měla mít leda tak svůj palec na ochutnání?"
V tu chvíli jde kolem syn Vavřinec. Vousek má načesaný pyšně vzhůru.
"Takové zlosti pro maličkost," povídá. "V lese Ráholci je přece rybníček a v něm hejno ryb."
Starostka si tleskla do dlaní, to že je rada za deset zlatek. Humpál si znova zavolal porybného Zebíčka.
"Abych ti rybu sám vyhledal. Takový jsi ty porybný. Vezmi čeřen a chyť mi ji v ráholeckém rybníčku."
A Zebíček že ne. To že neudělá. Bylo by to proti všem regulím fišmistrovského řemesla, kdyby porybný pytlačil v cizím rybníce.
"Než bych se zlostí rozskočil, radši si všecko obstarám sám," křikl Humpál a rovnou se rozběhl k lesu Ráholci.

Tak vyšlo na vodníka Volšovečka. Seděl v koruně vrby a česal jí proutky pocuchané větrem, když vtom přiběhne jičínský starosta. A spustí:
"Ukaž mi pár štik a taky pár kaprů na vybrání."
Volšoveček se na něho dívá z vrby jako z vyjevení.
"A pospěš si, pozítří máme svatbu," rámusí na hrázi starosta Humpál.
To už Volšovečka přešlo první leknutí. Rozkročil se na vrbě a povídá:
"Já ti rybu nedám."
Dořekl, pohoupl se v proutkách, skočil do rybníka a zavesloval na hlubinu.
Humpál pro urážku div nerozrazil hráz.
"Každému vasrmánkovi tu jičínský starosta pro juchachá nebude! Už si zařídím, abych ti tu rybu z rybníka vypáčil."
Zahrozil rukou proti vodě a šlapal přes ječmen zpátky k Jičínu.
Volšoveček chvíli počkal a vydal se k Rumcajsově jeskyni.
Rumcajs v tu chvíli ale měl jiné starání. Vzkázal mu mlynář z Robous, že se mu polámalo mlýnské kolo. A jestli by Rumcajs nevypomohl, jinak že chalupníčci vyjdou s moukou naholo. Rumcajs tedy odešel do Robous, rozkázal zarazit vodu na trokách, vlezl si do lednice místo kola a točil mlýnem.
Tak se stalo, že Volšoveček, když přišel do jeskyně o pomoc, našel doma jen Manku s Cipískem. S nimi tam byla jedna lesní víla, jako umáčená od rosy, protože ještě před chviličkou plakala. Tancovala v noci měsíci a zatrhla přitom sukýnkou o trní. K sešití to bylo jen křížkovým stehem, a to víla sama nemůže.
Manka Volšovečka pozvala, aby si zatím sedl. Pak šila křížek ke křížku, ušila i poslední, utrhla nit a povídá víle:
"Teď nepovolí ani steh, i kdybys uvízla v ostružině."
Víla si sukýnku ozkusila, jestli se zas dobře nese. Potom vesele:
"Děkuju ti, Manko. A na dobrou oplátku."
Když víla odběhla do lesa, došlo na Volšovečka.
"Jaképak soužení sis přinesl ty?"
Volšoveček pověděl, že se jičínský starosta chystá vzít mu rybu.
"A Rumcajs nikde," vzdychl si nakonec.
Manka pořádně navinula zbytek nitě na špuličku.
"Snad to, Volšovečku, nebude tak těžká věc. Ohlídám ti s Cipískem rybník sama."

Už chvíli seděli Manka s Cipískem schovaní za hrází a Volšoveček jako na vyhlídce v koruně vrby. Hlídali směrem k Jičínu.
Nejdřív byla cesta prázdná. Vtom se ale na ní zvedne prach
a starosta Humpál vede k rybníku své dráby. Sám nese přes rameno čeřen. Sedm ostatních má v ruce po sochoru, aby mu naháněli.
Došli k rybníku a zatloukli na stavidlo, aby postrašili Volšovečka. Potom začali ukládat o rybu.
Jenže vždycky když starosta podložil čeřen, Manka za hrází zavolala:

"Humpále, já tě vidím!"
Tak jim kazila pytlačinu. Až starosta oběhl hráz a křikne:
"Za hrází sedí Manka s Cipískem. A já jí pořádně zaplatím!"
Poslal sedm drábů, aby obháněli rybník ze tří stran, a sám se vypravil ze strany čtvrté.
"Musíme se vykličkovat," šeptla Manka Cipískovi. Vzala ho za ruku a rozběhli se.
Starosta Humpál a sedm drábů za nimi. Dokud Manka s Cipískem běželi loukou, bylo všecko dobré. Když ale museli oběhnout šípkový keř, vrazili mezi ně klínem. Drábi hnali Manku dál a Humpál poklopil Cipíska čeřenem jako cejnka. Přehodil čeřen sem a tam, aby v něm nebylo k hnutí, a vracel se do Jičína.
Cipíska škrtí ze všech stran, ale zkouší potrhat oka. Jen si olámal prsty, protože čeřen byl z francouzského provázku.
Starosta Cipíska donesl až do svého domu. Když mu starostka vyběhla naproti, řekla:
"To je mi ale divná ryba."
A ze zlosti, že svatební hodování bude bez ploutvičky, zavřela Cipíska do sklípku.

Manku hnalo sedm drábů křížem krážem Řáholcem. Vykličkuje se prvnímu, a už na ni ze zálohy druhý. Oběhla druhého a zaskočil ji třetí. Pak na ni čtyři šturmem, a v rukách sochory. Uklouzla jim až na nejužších stezičkách, kde se nevyznali.
Sedla si do mechu a tiše zavolala Cipíska.
V korunách stromů se obrací vítr, ale jinak ani hlásku.
Manka volá podruhé a do třetice.
Vítr ulehl a je slyšet, jak v listí šelestí mravenčí nožky.
Když zavolala posedmé, věděla, že se Cipíska nedovolá.
Loupežnická hospodyňka musí být jako křemínek. Ale i od křemene odkřísne. Mance se začalo sbíhat v očích. Otřela si je dlaní, a když znova bystře prohlédla, stojí před ní víla. Sukýnku má sešitou křížkovým stehem. Povídá:
"Já to všecko viděla. Jestli chceš, svezu se s větrem do mlýna a vyřídím Rumcajsovi, aby si došel k starostovi pro Cipíska."
Dořekla a už se nese po větru. Jenže Manka ji chytí vzadu za sukýnku.
"To bych nerada, svalit rovnou na Rumcajse, co jsem sama nedovedla."
Víla si sedla na malinový proutek a zamyslela se. A zamlela palečkem v dlani a tichoučce se zasmála:
"Mám proti starostce a starostovi ještě jednu radu. Ale s tou se musí počkat na zítra."

Rumcajs točil v Robousích mlýnem.
Cipísek hledal v Jičíně cestu ze starostova sklípku. Ale všude zeď a obloženo kamenem.
Byl ten den, kdy starosta se starostkou ženili syna.
Hned ráno přišla k Mance víla. Pěknou tvářičku má učerněnou od borůvek a přes jemné šaty si přehodila šedivé pavoučí předení.
"Pročpak to?" ptá se Manka.
"Čím míň se budeš ptát, tím dřív se dovíš," řekla víla a na pomalém vánku se nechala nést k Jičínu.
Manka se k ní přidala.
Před Jičínem víla vánku poděkovala a dál šla pěšky. Manka pořád s ní.
Až došly k Jakubu. A před tím kostelem postává už málem celé město. Řezníci nesekají, kupci mají na klíč, pekaři kvásek pod miskou, švadleny nešijou, ševci taky ne, kováři netlučou, hospodyně mají uhaslo v pecích a strejci ve fajfkách.
Všecko to okouní před Jakubem a čeká, až přijede ta svatba starostovic Vavřince.
Víla s Mankou se vtiskly mezi lidi.
A už to jede, už se to nese. Starostenská honorace a na čtyři kolena příbuzných ve třinácti kočárech.
Starosta Humpál střílí očima, jestli má na všech stranách správnou úctu. Starostka natřásá na krku šňůru korálů, že by jí bylo věžové bráně od ochůzku až po patu.
Nevěstina otce, sládka Kuleho, vezou čtyřmi belgickými valachy na pivovarském fasuňku. Pro tu jeho nezřízenou váhu by se pod ním kočár rozletěl jako skořepinka. Sládkovou k němu přistrčili na šejtrok.
Ale to všecko je jen fasování, co podpírá drahokámen. Hedvábným polštářem vypodložená se veze nevěsta Barbora.
Celá je pěkně upravená, jen na všecky strany je jí víc, protože je z Kulova rodu.
Ženich, starostovic Vavřinec, má vousky po vosku ostře do špice. A pyšný je až nad věž.
Když to přijelo blíž, proklouzla víla mezi lidmi ke kašně. A umyla si tam od borůvek ušmourané tváře, až vzešly do takové krásy jako hvězda. Pak ze sebe smekla pavoučí předení.
A než se Manka mohla zeptat, proč to všecko je, usmála se víla na Vavřince jako májová.
A Vavřinec:
"Prr!"
Koně zarazili. Vavřinec seskočil po loukoti a jde rovnou za vílou. A ona se usmívá hned rezedkově, hned růžičkově, hned jasmínkově. Vavřinec pořád za ní. Nechal tam nevěstu i čtyři kolena příbuzných.
Vavřinec pořád za vílou jako mámením omámený. Když ho odvedla až k bráně, zavolala na starostu se starostkou:
"Synek za synka. To je rovná oplátka za Cipíska."
Humpál s Humpálovou se pak hnali ke sklípku, až se z nich osýpala myrtová větvička. Zpátky nadnášeli Cipíska andělíčkem, jen aby ho už mohli vrátit Mance.
Když se to stalo, udělala víla proti Vavřincovi:
"Huš!"
Roztřáslo ho to a klopýtal zpátky ke své Barboře. Ale ona, že ho od víly uhranutého nechce. Bylo po svatbě.

Jeden krejčí křikl, jestli starostovic chtějí, že jim z té ostudy střihne na kožich.

Jak Rumcajs s Mankou
bez halíře vyplatili
správce Jamra

Jednou se v lese Ráholci ozvalo řinčení, jako by se sypalo drobné železo.
"Podívám se tam," povídá Rumcajs Mance, vysadil si Cipíska na rameno a vyšel z jeskyně.
Na tom místě, kde se křižují cesty, našel jičínského zámečníka Votíka. Klečí v příkopu, rukama rozhrnuje trávu a mech a sakruje.
"Co tu vyvádíš?" povídá Rumcajs.
"Ale," na to Votík, "byl jsem v Nemyčevsi s řemeslem. A vracím se přes les a uvíznu nohou v ostružině. Vyklopil jsem tu zámečnickou truhličku."
A že v ní byly větší věci, ale taky malé nejtky a pérka, zkrátka celý zámečnický fundament.
Hledáním uondaný Votík se odvalil k pařízku.
"Už to nikdy neshledám dohromady."
Rumcajs přikázal Cipískovi, aby se ohlídl po nejmenší, drobotě. Sám posbíral větší kousky. Složili to Votíkovi do truhličky a šli dál.
Votík za nimi volal, až se to hodí, že jim tu službu oplatí.
"Loupežník si těžko kdy pozve zámečníka," zavolal zpátky Rumcajs, než se za ním zavřel les.

V ten čas si jičínský knížepán s kněžnou zavolali správce, co byl nejvyšší nad lesy. Jmenoval se Jamr, jednou rukou sloužil panstvu a tou druhou přihraboval pro sebe. Přišel a dělal se zkroušený, smekl tak hluboko, až si přišlápl klobouk. Knížepán se na něho podíval sklíčkem, a rovnou s výčitkou:
"Lesa mám, až nevím kam, a když si poručím tyč pro knížepanský praporek, neseženе se."
Kněžna po Jamrovi zahlíží lorňónkem.
"Vzkazovali mi včera z kuchyně, že tam není ani klest na zátop."
Jamr si všecko vyposlechl a zavzdychal, jako by mu brali srdce. Poklonil se, až se omžilo leštění na podlaze, a spustí jako z partesu:
"To všecko báby a ženské. Slídí po lese od slunce do měsíce a seberou do otepi kdejakou větvičku. A co má kořínek, to zatlápnou, jak obcházejí lesem."
Tak se ten Jamr vymlouval.
"I po pasekách po nich zůstane jako po medvědím válení."
Tak to všecko svedl na báby a na ženské.
Knížepán s kněžnou mu dali víru. Jamr vyšel jedněmi dveřmi a druhými už volají rychtáře Fištulu. Přišel a zamotal se patou do koberce. Dlouho nepobyl.
"S každou bábou nebo ženskou, co strčí do lesa třeba jen nos, rovnou do šatlavy," křikli na něho knížepán s kněžnou.
A tak to od té chvilky bylo. Jen se v lese ometla sukně, písknul Fištula na píšťalku. Přiskočili drábi a s každou rovnou do šatlavy.
Správce Jamr obden přistrčil kněžně do kuchyně náruč chrastí a knížepánovi ob týden tyčku na praporek.
Knížepanstvo si libovalo:
"Náš Jamr, to je hlava, ja, to je kopf!"
A tak si ten Jamr dál vesele hospodařil sobě do kapsy.
Jenže ženských a babek v šatlavě přibývalo. Byly z Jičína a taky z okolních vsí. Vejměnice, ale taky hospodyňky.
Začaly se trousit řeči, že pro píli správce Jamra začíná být zle po domech i po chalupách. Všecko starání padlo jen na mužské. A taky synek nebo dcerka spíš proklouznou k nepravosti tatíkovi mezi nohavicemi. Máma je snáz chytí do sukní.
"Kruciš," povídá jednoho dne Rumcajs, "pro Jamrovy pletky s knížepánem bude v celém kraji brzy rubem navrch."
A že si s Mankou sednou a musejí vymyslet, s čím hnout, aby zas bylo rozumně.
"To je lehká rada," řekla Manka. "Nejlíp je pustit ženské ze šatlavy."
"Má to souček," pokýval hlavou Rumcajs. "I kdyby vyběhly, znova je pochytají." Ještě se zamyslel a nakonec povídá:
"Je na to lék. Musíme ale všichni tři. Já, ty i Cipísek."
Rozhlídl se, jestli poblíž není nezvané ucho, a všecko Mance vyložil.

Druhý den si Rumcajs zavolal Cipíska a nakázal mu:
"Dojdeš do kanceláře k správci Jamrovi. Ne s křikem po sojčím, ale po nejtišším loupežnickém rozumu. Až tam budeš, tajně vyzvíš, do kterého lejstra píše správce nejčastěji a ohlíží se přitom za záda. To lejstro mi přineseš."
Cipísek si obul lehké střevíčky a rozběhl se do Jičína.
Když se za synkem zavřelo mlází, řekl Rumcajs Mance:
"A teď vyšlo na tebe."
Manka byla hned vypravená. Shodila z nohou střevíce a do ruky vzala kus houžve. Potom ji Rumcajs odvedl na mýtinu, kde začíná druhé polesí. Tam se Manka shýbla pro pár hrstí klestu. Když vázala klest houžví, přikrčil se Rumcajs do malin a křikne:
"Nějaká ženská je v panské škodě!"
Z lesa vyskočili drábi a popadli Manku. Okřikla se po nich, jak to ženské v lese dělávají:

"Kam mě vedete?"
"Do šatlavy," odhoukl rychtář Fištula.
A taky ji tam vedli.
Rumcajs počkal, až odejdou z mýtiny.
"Teď do třetice já," povídá; a vypravil se taky k Jičínu.

V městě se jen prometl podloubím, a rovnou za roh, kde měl veřtat zámečník Votík.
Votík zrovna piloval klíček k sekretářiku, ale Rumcajs mu povídá:
"Měl bych pro tebe jinou práci."
Votík sfoukl ze svěráku piliny.
"Vida, a tolik ses v lese odříkal zámečníka. Co bys rád, Rumcajsi?"
"Klíč," řekl Rumcajs. "Ale musel by být takový, jako má jičínský starosta. Aby otevřel každý zámek."
Zámečník Votík na to:
"Takový nazpaměť nesvedu."
"Aspoň aby tedy byl ke dveřím od šatlavy," slevil Rumcajs.
"A budeš s ním odmykat jen spravedlivě?"
Rumcajs ukázal dva prsty a Votík mu udělal ten klíč.

Cipískovi se tak lehce nevedlo. Když přišel před kancelář, stojí tam dráb se šavlí. Rozkročený je od konce do konce prahu. Cipísek se tajně přitočil za patník u dveří. A začal tiše příst k spánku jako lesní kočka. Dráb zívl, až se mu zalily oči, a Cipísek mu mezi koleny proklouzl do kanceláře.
Správce Jamra uviděl na první podívání. Stojí u pultu a píše čísla do knihy. Napíše číslo, ohlídne se za záda, a zapíše ještě jedno do lejstra, co leží vedle.
Cipísek tajně strčil do pultu, až se vylilo z kalamáře. Správci to postříkalo manžetu u rukávu, a taky v knize kaňka jako šváb.
"Copak s tím můžu knížepánovi na oči?" polekal se Jamr a shání něco proti kaňce.
Cipísek zatím popadl lejstro a vypálil s ním z kanceláře.
Mance bylo nejhůř. Soužila se v šatlavě se všemi ženskými a babkami, co drábi pochytali po lesích. Ani posezení tam nebylo, jen stůl bez lavice. Na něm jediný pečínek chleba a džbánek vody. Z chleba se smělo lámat jen po soustu a ze džbánku upíjet po kapce.
Světla tam bylo tolik, co moucha unese na křídle. Jen od okýnka pod stropem.
Zato křiku dost, jak bývá, když se báby a ženské sejdou v neštěstí.
Manka postává v koutě a dívá se k okýnku. Vtom se v něm zatmělo a někdo volá:
"Kdybyste tak, ženské, mohly na chvilku zašlajfovat řeč!"
V okýnku Rumcajs.
"A ty pojď, Manko, blíž, než se sběhnou drábi."
Manka skočila pod okýnko a Rumcajs jí hodil klíč. Manka s ním rovnou do zámku. Babky i ženské si utahují tkalouny, aby se jim líp běželo ze šatlavy.
Jenže vtom si Manka vzdychne:
"Rumcajsi, k čemu je mi klíč, když z téhle strany není v zámku dírka."
Už je slyšet, jak se vedle na strážnici sbírají drábi.
Rumcajs se rozkročil, podíval se rovně proti nebi, a sebral v sobě všecku spravedlivou zlost. Pak strčil hlavu do okýnka a zasakroval tak prudce, až to v zámku vyrazilo druhou dírku. Manka v ní otočila klíčem. A babky i ženské rovnou ven ze dveří. Jen se jim blýskly paty pod sukní. Už se to všecko rojí podloubím na rynk.
"Alarm!" křikl na strážnici Fištula a drábi hned začali babky a ženské obhánět.
Drábi po ženských lískovicí a ženské po nich jazykem. Byla to nerovná šavlovačka.
Křiku bylo, až to vyvolalo z kanceláře správce Jamra.
Takový tartas tam byl, že k zámeckému oknu přišel sám jičínský knížepán s kněžnou. Knížepán se hned měl za toho všeho jenerála. Dal si podat klobouk s kohoutím ocasem a volá:
"Báby s ženskými žeňte zpátky do šatlavy, ale toho Rumcajse s Mankou mi uvažte na řetízky v kamenném vězení!"
Jak stál v okně, knížepán dobře viděl a radil drábům, kudy nadběhnout. Když už Rumcajse s Mankou málem zakřížkovali halapartnami, dupl Rumcajs kramflekem znamení. V tu chvíli se k němu přitočil Cipísek a podal mu lejstro.
Rumcajs rozrazil dráby ramenem a správci Jamrovi povídá:
"Kdo zatřese stromem, tomu se na hlavu sesype plod."
Pak šel dál, až pod zámecké okno. Vysadil lejstro nahoru do okna a zavolal:
"Ať si knížepán dobře přečte, co je tam napsáno!"
Knížepán obrátí lejstro v rukách, dal si podat sklíčko, a čte. A s každým slovem se v něm jen slévá na zlost. Ono to bylo to lejstro, kam si správce Jamr tajně psal, oč ošidil knížepána.
Jičínskému knížepánovi až zlostí pelichaly kudrnky na paruce.
"Co vás trápí, mon šér?" řekla se starostí kněžna.
Knížepán jí podal lejstro. Když si v něm přečetla, že správce Jamr na každé dva smrčky pro knížepána odstrčil pro sebe jedličku a na duby byl s knížepánem půl na půl, ztropila kněžna v okně takový křik, že drábi nechali Rumcajse, Manky, Cipíska a ženských i babek. Rovnou popadli Jamra a do kamene s ním.
Ženské s babkami se rozutekly po městě i po vsích.

Rumcajs si vysadil Cipíska na rameno, Manku vzal za ruku a vrátili se pokojně do lesa Řáholce.
Správce Jamr si v kamenném vězení pobyl devět let.
A nejhůř knížepán s kněžnou. Ještě dvanáct let se zajíkali zlostí, jak jim tam správce Jamr hospodařil.

Jak se Manka s Cipískem dočkali stračího vděku

Jednou uslyšela Manka smutné stračí žalování. Skřípá to jako staré želízko, protože straka jinak nedovede. Manka jde po hlase a už ji vidí. Straka sedí na rozsošce, jedno křídlo má jako podťaté.
"Co jsi kde vyváděla?" ptá se Manka.
"Vyváděla nevyváděla," řekla straka. "Letím přes Řáholec, najednou se udělal vítr do kopečka, a já o to klopýtla křídlem."
Manka si straku posadila na dlaň.
"Moc radosti s vaším rodem není. Ale v nouzi tě nenechám."
Odnesla ji domů do jeskyně. Cipísek jí ustlal hnízdo, jak mu straka radila. Potom se o ni starali, aby křídlo zas ozdravělo.
Jen Rumcajs vrtěl hlavou:
"Abyste se nedočkali stračího vděku."
Straka v jeskyni pobyla dva týdny. Potom ještě tři dny poletovala kolem. Čtvrtý den už se nevrátila.
Cipísek rozebral hnízdo na větvičky a Manka to spálila na ohništi.
"Nejlíp by bylo, kdyby zapomněla, kdo jí pomohl v nouzi," povídá Rumcajs.
Nazítří měl každý jinou práci. Rumcajs od sebe rozsazoval buky, kde jich hustě narostlo. Manka sbírala borůvky na loupežnickou kahudu a Cipísek pomáhal veverce louskat oříšky pro mladé.
První přišla domů Manka. A jen nahlídla do jeskyně, padne jí do oka silný lesk.
"Copak to?" povídá Manka.
A ona tam na borovém stolíku leží korunka. Není větší než velký náprstek, ale září jako karfunkl. Je to krása na podívání nejdřív jedním a teprve pak druhým okem.
Manka si korunku posadila do vlasů.
"Při loupežnickém životě si člověk užije málo tak divné krásy," povídá.
Nabrala do misky vodu a dívala se do ní jako do zrcátka, jak se od kamínků v korunce zeleně rojí jiskrami.
Za chvíli se vrátil Cipísek od veverek. Diví se:
"Já nejdřív myslel, že je to hromádka svatojánků."
"Sama bych ráda věděla, odkud se tu ta korunka vzala," řekla Manka.
Tou dobou byl na jičínském zámku takový křik, až to zvedalo na rynku holuby.
Jičínská kněžna tluče o stolek zlatem kovanou truhličkou a volá:
"Je prázdná..." A nemůže dál, protože jí zlostí přechází hlas v hrdle.
Knížepán si přehazuje paruku od ucha k uchu.
"Co hledáte v té truhličce, ma šér?"
Kněžně trochu povolilo v hrdle.
"Korunku z Brabantu přece!" křikla. A už jen šeptla, protože ji zas stiskla zlost: "A ty dvě zelené náušničky, co s ní tam taky byly."
Kněžna přirazila prázdnou truhličku. Knížepánovi až lousklo v uších. Zlost v něm chytla jako přesušený troud, protože korunka z Brabantu byla vzácnost nad všecky vzácnosti.
"Jak se to všecko stalo?" křikl knížepán.
Kněžna ze vzpomínání:
"Ráno jsem si ji posadila do vlasů, abych se s ní potěšila. Vtom dole na rynku veliký rumrejch. Starostka se tam hádala s trhovkyní, jestli je to houser, nebo husa. Odskočila jsem si k oknu, abych při tom taky trochu byla. Brabantskou korunku jsem odložila vedle truhličky."
"To byla neopatrnost, ma šér," do toho po francouzsku knížepán a postrkuje si paruku zas naopak.
Kněžna se ovála vějířem pro lepší vzpomínání.
"Ty dvě dole se hádaly až do chvilky před polednem.
Potom jste mi, mon šér, dal vzkázat, abych přišla ke stolu. Po obědě už korunka na stolku nebyla. A od té chvilky je mi zlostí k uvztekání."

Knížepán ještě rychle poslal lokaje Fricka s poptávkou po celém zámku. Když o brabantské korunce nikdo nevěděl, dal zatroubit na trumpetu.
Aby k němu rovnou přijel jenerál z kasáren.
Aby přiběhli drábi i s rychtářem Fištulou.
Aby přišel soudce.
A taky klenotník a hodinář Semerád z krámku pod věžovou bránou, co tu korunku objednal až z Brabantu.
Rumcajs zatím rozsadil buky, aby se jim na všecky strany spokojeně rostlo, a vrátil se domů do jeskyně.
"Kruciš..." povídá už na kamenném prahu.
Oni tam Manka s Cipískem jsou docela zakoukaní do brabantské korunky. Korunka září a zeleně se od ní svítí. Rumcajs poklopil korunku rukou a povídá:
"Přešel vás dva loupežnický rozum?"

Pak střelil perným slovem za strakou, co už kdovíkde lítala.
"To je ten stračí vděk. Málem jste zapomněli na loupežnickou poctivost."
A do třetice:
"Ta věc mi musí z jeskyně."
"Jenže kam s ní?" řekla Manka a točí se od Rumcajse studem červenými líčky.
Rumcajs pustil korunku na dno kapsy.
"Vrátím ji tam, kde ji straka vzala."
"Jenže kde to bylo?" ozve se Cipísek.
"Takovou korunku mohla straka posmejčit jen na zámku," povídá Rumcajs.
Položil si ruku na kapsu, aby korunku nevytrousil, a vypravil se s Mankou do Jičína. Cipíska vzali s sebou taky, aby byl i u konce toho, u čeho byl na začátku.

V jičínském zámku se už sešli všichni, co tam knížepán dal zavolat.
Jenerál má kobylí pot na koleně, jak se hnal.
Soudce listuje olíznutým prstem v černé knížce.
Hodinář Semerád si leští o loket zvětšovací sklíčko.
Drábi s rychtářem postávají na chodbě, aby v komnatě nenašlapali.
"Všichni všeho nechají a budou se dívat jen na mě," poručila kněžna.
Potom jim vyložila, že ještě po snídani měla brabantskou korunku, ale po obědě už ne.
"Alarm!" vykřikl jenerál a vojenská trumpeta to zahrála po něm.
Ze čtyř stran města Jičína se postavilo vojsko, aby nemohla ven ani nožka.
Rychtář Fištula ukázal přísně po městě a drábi se rozběhli. Kdekam nakoukli a kdeco zpřevraceli, jestli tam není brabantská korunka.
Soudce drží prst uskřípnutý na tom místě v knížce, kde je napsáno, kolik si vysloužil, kdo tu korunku sebral.
Hodinář Semerád leští sklíčko, aby se podíval, jestli korunka je pravá. Až ji najdou.
Ale kde nic, tu nic, i když vojáci troubili a bubnovali pro strach a Fištula s drábi se dobýval do kapsáře i babkám almužničkám.
Jičínská kněžna zlostí dupala zlatými kramfleky, až to vyráželo dolíky do podlahy.
Knížepán ostře chodil po komnatě, až mu pukaly švy na stříbrných kalhotách.
A pořád kde nic, tu nic.
Vtom tam přijde Rumcajs. Manka s Cipískem mu postávají za zády. Rumcajs sáhl do kapsy, překulil brabantskou korunku na dlani a povídá:
"Jestli je celé to pozdvihnutí v městě kvůli téhle cerepetličce, tak ji nesu."
Kněžna krok k Rumcajsovi a popadla mu korunku z dlaně, jako když ji sfoukne. Hned s ní k hodináři Semerádovi. A on i bez sklíčka povídá:
"Je to ona."
Rumcajsovi bylo vždycky líp nosem na druhou stranu od panstva. Otočil se a vede si Manku s Cipískem ven z komnaty.
Jenže tam jenerál, a silně na Rumcajse:
"Stát!"
Přitočil se taky soudce a spustí na Rumcajse:
"Nejdřív musíš povědět, kde jsi tu korunku vzal."
Rumcajs už je všecky chtěl odrazit loktem, ale pak mírně povídá:
"Kde bych ji vzal. Dostala ji Manka od straky za trochu kurýrování."
Soudce si foukl přes špičatý prst.
"To jsou jen loupežnické vytáčky."
A už se hrne taky jičínská kněžna.
"Stejně nepřinesl všecko. Byly u toho ještě dvě zelené náušničky!"
Zavolali hodináře Semeráda za svědka. Vzdychl si tiše a řekl:
"Ty víš, Rumcajsi, že jsem nikdy nebyl proti tobě. Ale náušničky u korunky byly."
Soudce hned:
"Korunku vrátil, aby se zdál čistý jako sklíčko. Náušničky schoval někde do pařezu pro tu svou Manku. A svádí všecko na straku."
To říkal soudce pořád cirkumflex a stáčel to do úzkých kliček, aby se v nich Rumcajs chytil. Knížepán s kněžnou mu pomáhali za kličky potahovat, aby byly ještě užší.
Mance už bylo pro Rumcajse o strach. Ale Rumcajs se rozkročí a málem křikne:
"Co jsem kdy řekl, vždycky byla pravda. A tak se odtud nehnu, dokud se pravda pořádně neukáže!"
A knížepán, kněžna, jenerál, rychtář, všichni na něho pořád jako vosy. Nejhůř ale soudce:
"Přiveď tu straku, Rumcajsi, co to vyvedla. A pak budeš mít naši víru."
"To víte, čeká na mě na větvičce," řekl Rumcajs. "A pro chytrost má taková straka uděláno. Musíte mi věřit, co říkám."
A soudce zas:
"Až přivedeš straku."
Rumcajs je všecky mohl odrazit lokty, vzít Manku s Cipískem a jít. Umanul si ale. Nepůjde, dokud se neukáže, že poctivé slovo zvoní nad všecky knížepanské zlosti a soudcovské tučky. Jenže knížepán s kněžnou i soudce bili pořád

proti Rumcajsovi řečí a každé jeho slovo obraceli rubem. A tak utíkal čas.
Pro veliké strkání v komnatě si nikdo nevšiml, že Cipísek už tam dávno není. Proklouzl rychtáři Fištulovi mezi koleny a vyběhl ze zámku.
Pak po císařské silnici rovnou zpátky do lesa Ráholce. A do toho houští, kde měla straka hnízdo.
Straka sedí na krajíčku, drží v zobáku zelené náušničky a blýská s nimi stráčatům pro potěšení.
Jenže je k ní vysoko. A vedou tam jen tenké větvičky. Sotva straka zahlídla Cipíska, křikla:
"Já tě vidím!"
Cipísek tedy odešel k potoku a našel si křemínek jako z ledu. Rozrazil ho na dva křišťálky a blýskavě je nalíčil. A že straku lapí pod klobouk, až přiletí.
Jenže ona jen zatřásla zelenými náušničkami a křikla z hnízda:
"To víš, spletu se na sprostý křemínek."
Cipísek odešel až do vysokého lesa a vymýšlí, kudy na ni. Ne a ne mu přijít myšlenka, co by byla nad stračí.
Vtom klepne Cipíska do klobouku skořápka od oříšku. Podíval se výš do větví. Sedí tam veverka a povídá:
"Louskal jsi oříšky pro má veverčata. Já teď rozlousknu jeden pro tebe."
Přišla níž a pošeptala Cipískovi do ucha:
"Postav se pod stračí hnízdo a nastav klobouk."
Cipísek s kloboukem pod hnízdo a strace je to k smíchu:
"To víš, sama ti do něho skočím!"
Jenže vtom se přitočí veverka a shodila do klobouku jedno stráče.
Cipískovi se nemuselo dvakrát. Stiskl klobouk a upaluje s ním. Lesem a císařskou silnicí zpátky do Jičína.
Straka za ním, zelené náušničky v pařátcích. Točí se Cipískovi kolem hlavy a volá:
"Když mi dáš stráče, dostaneš náušničky!"
Cipísek jen zatřásl hlavou:
"Kdybych náušničky přinesl sám, řekli by, že v nouzi nesu, co chtěl Rumcajs zapřít."
Upaluje dál k Jičínu, straka za ním.

Na jičínském zámku bralo už všecko nedobrý konec.
Jak Rumcajse obháněli, měli ho už v docela malém kolečku. Soudce do něho pořád latinskou učeností.
Jenerál dal bubnovat, aby vojáci šturmovali na rynk pro strach Rumcajsovi.
Knížepán s kněžnou volají, že Rumcajs je infám lhář.
Vtom doběhl k zámku Cipísek a zapískal znamení. Rumcajs to uslyšel a křikne:
"Když tu pravda nic neplatí, zaplatím aspoň za lež, co jí patří!"
Sáhl do okna pro straku, co tam vysadil Cipísek. Zobák má straka strachy bez hlásku a v párátcích se jí kolíbají zelené náušničky.
"Když se panu soudci chtělo soudit zloděje, ať tedy soudí," poručil Rumcajs.
Soudce se začal vymlouvat, že je to jen pták.
"Pták nepták," povídá Rumcajs a ostře si soudce obhlídl.
V tu chvíli soudce nalistoval list a odsoudil straku na sedm let do vězení.
Ale dřív než ji tam drábi pro smích městu Jičínu posadili, nakázal jí Rumcajs, aby křikla.
Když straka křikla, rozkázal jenerálovi:
"A teď vy třikrát po ní, pane jenerále."
Jenerál musel třikrát vřísknout po stračím pro smích všemu vojsku. Sotva pak kdy vyšel před vojáky, vždycky nějaký kmán vzadu skřípl po stračím.
Soudce se musel jet zodpovídat až do Prahy, že soudil straku lidskou regulí. A když jičínská hospodyně koupila na rynku kohouta na zaříznutí, báby trhovkyně na ni volaly:
"Máš na to od soudce ortel?"
Jičínská kněžna s knížepánem už nikdy neměli z brabantské korunky to pravé potěšení. Od Prahy až po Vídeň šel hlas, že jičínská šlechta nosí šperky od straky odložené.

Jak Manka přetrhla
vílí šáteček
na dvakrát tři cípy
Ráno pije loupežník pití z trojího koření: pro jistou ruku, rychlé nohy a bystré oči.
"Na zítra už, Manko, nebude. Je ho v pytlíku sotva lístek," povídá Rumcajs.
Manka nakázala Cipískovi, aby ohlídal v jeskyni, a vypravila se trhat koření. Když došla k pasece, slyší ostřicový hlásek, jak vykřikuje:
"Jestli nevrátíš, co jsi vzala, spletu ti cestu, že až do konce zabloudíš!"
Manka se podívala přes mlází, a ony tam na pasece stojí proti sobě dvě. První je víla. Ta druhá mladé děvče. V ruce drží džbánek, v něm vrchovatě ostružin. Víla se žene po ostružinách, děvče uhýbá a prosí:
"Dopřej mi těch pár žejdlíků, abych se dřív vdala."
"Co je mi po tvém vdávání," tenoučce se zlobí víla. A pořád jak by té druhé vyrazila džbánek z ruky.
Manka přeskočila mlází.
"Proč bys jí ty ostružiny nedopřála?"
Udělala proti víle krok a ohlíží se po ostružinovém proutku. Víla se rozběhla do lesa. Ještě se zastavila a zahrozila na

děvče:
"Však to u mě máš na oplátku!"
"Nic se jí neboj," řekla Manka. "Jen nesmíš před úplňkem do lesa. Potom zapomene, protože všechny víly mají paměť jen čtyři neděle." A když už byla s děvčetem v řeči, zeptala se: "Jakpak se jmenuješ? A jak to, že ti ostružiny dopomůžou k vdavkám?"
"Ale jmenuju se Lucka."
A že slouží u jičínské řeznice Plecité. Z té služby je málo. Džbánek ostružin vydá ale za pětník. A tak střádá Lucka pětník k pětníku, aby měla na nevěstino vybavení.
"Kdo je tvůj ženich?" ptá se ještě Manka.
Lucka zatočila rukou, jako se točí kolesa.
"Ale Toník. Vozí u vinárníka Kastla sudy."
A že musí jít, aby jí řeznice nevyčítala.
Manka se nad vším zamyslela.
"Pro vílinu zlost teď do lesa nemůžeš. Ale abys nebyla škodná na ostružinách, přinese ti občas Cipísek nějaké v klobouku."
Lucka se dala do děkování. Manka to ani nevyposlechla a odešla sbírat trojí koření.

Když přišla Lucka domů, broukl řezník Plecitý od sekyry: "Že jdeš! Kde jsi lítala?"
A řeznice od kasy:
"Máš nějak tuze rozběháno po lese."
Lucka v radosti, že bude mít od Manky ostružin celé klobouky, neuhlídala slovo.
"Však tu u vás už dlouho nepobudu."
"Ale!" diví se řezník s řeznicí.
"Protože do čtyř neděl mám veselku s Toníkem," řekla Lucka.
A šla po své práci.
Řezník Plecitý zasekl sekyru do špalku, řeznice řinkla kasou.
"Slyšelas ji, chce od nás," řekl řezník.
"Kde bych dostala druhou takovou?" řekla řeznice. "Práce nadělá jako mašina."
"Však už se najde poutko, jak ji přivázat," řekl řezník Plecitý a zamyslel se. Jenže ne a ne to poutko na Lucku uvázat.
Až řeznice. Přitočila se ke kase, odpočítala z ní padesát zlatých a rovnou s nimi do kapsy u zástěry. Pak spustí křik jako na oheň:
"Hned ať tě sem čerti přinesou!"
Lucka přiběhla. Řeznice na ni:
"V tu chvíli ať přede mnou leží padesát zlatých, co jsi posmejčila z kasy."
"Já?" lekla se Lucka.
Řezníkovi už taky přihořelo. A on do toho hlasem, jako když sekyra bije čepcem o špalek:
"Dobře jsem tě viděl!"
A tak jí tam hrozili, že s ní půjdou k soudci. Taky do vsi že vzkážou, aby to bylo celému jejímu rodu pro ostudu. Zastání se Lucka nedovolá, protože řezník s řeznicí mají větší slovo než holka od pometla.
Když v Lucce stiskli dušičku na máček, otočí řeznice jako na šídle:
"A já bych ti, Lucko, všecko odpustila. Jenže by sis těch padesát zlatých musela odsloužit."
"Do smrti bych na ně sloužit musela," pláče Lucka. "A vdávala bych se leda na márách."
Nechali ji plakat a odešli na zahradu trhat hrušky.
Za chvíli cinklo nade dveřmi a do krámu přišel Cipísek. Klobouk má plný ostružin.
"Co jsou mi ty ostružiny platné," povídá mu Lucka. "I kdybys jich přivezl trakař, nevydaly by za padesát zlatých."
Trochu si vzala, sladila si smutek a přitom Cipískovi pověděla, že se nikdy nevdá pro věčnou službu u řeznice. Cipísek si všecko vyposlechl a odešel po císařské silnici zpátky do lesa Ráholce.

Když se Rumcajs dověděl, jak řezník s řeznicí ublížili Lucce, povídá:
"To já tak nenechám."
Chodil kruhem po jeskyni a vymýšlel, jak jim překazit zlé tůčky. Když vymyslel, povídá Mance s Cipískem:
"Tří tam nebude třeba. Pořídím všecko sám."
Potom odešel do toho cípu lesa Ráholce, kde žila v houští divoká prasata. Zaharašil v křoví, aby to prasatům bylo pro zlost. A když vyběhla, povídá jim:
"Jestli se dvě z vás se mnou vypraví do Jičína, natřesu vám tolik žaludů, že budete mít až do jara."
Prasatům se mezi kamenné domy nechtělo. Až dva kňourci řekli, že tedy půjdou. Rumcajs počkal, až časně ráno bude na cestách pusto, a pak ty dva kňoury vedl do města. A rovnou k domu řezníka Plecitého.
Bylo už otevřeno, ale v krámě ještě ani nožka. Řezník snídal vedle v alkovně a řeznice ještě dospávala.
Rumcajs tajně dovedl kňoury do krámu a povídá jim:
"Uložte se na pult, a jako by ve vás nebyla jiskra života."
Kňouři si tak lehli.
"Dál je všecko snadné," řekl jim Rumcajs. "Až bude ta pravá chvilka, povím vám."
Sám se přikrčil za vráteň krámských dveří.
Řezník Plecitý zatím dopil hrnec a přišel z alkovny. Vidí na pultě dva kňoury a diví se:

"Já přece o černé maso nikoho nežádal. Možná řeznice."
Obtáhl si nůž na ocílce a chce se dát do díla.
Vtom ode dveří vyskočí Rumcajs.
"Ty větší, rovnou řezníkovi pod nohy!"
Větší kňour seskočil z pultu, vjel řezníkovi mezi kolena a on tam na něm sedí jako na rajtovacím koni.
"Teď s tebou to prase poženu třikrát kolem rynku, městu Jičínu na dobré ráno," povídá Rumcajs.
Plecitý se dal do křiku a velikého prošení, že řezník, co rajtuje na praseti, by už nikdy neměl v městě vážnost a neprodal by ani libru masa.
Přiběhla tam řeznice. V tu chvíli jí vrazil mezi kolena druhý kňour.
"A tebe, paní řeznice, poženu kolem rynku druhou stranou," řekl Rumcajs.
Plecitá volala, že po takové ostudě by byli městu pro smích ještě její pravnoučkové.
Přišla tam i Lucka, ten křik ji přivolal. Rumcajs ji přistrčil řezníkovi s řeznicí na oči.
"Ledaže byste Lucce odpustili těch nespravedlivých padesát zlatých."
Plecitý s Plecitou že rádi, jen když všecko zůstane v tichosti. Museli to zatlouct na špalek. Teprve potom odvedl Rumcajs oba kňoury zpátky do lesa Řáholce.
Lucka si vesele začala chystat do ranečku svých pár hábků. A s večerem že odejde.

Jenže když jim trochu odlehlo od Rumcajse, dostali řezník s řeznicí takovou zlost, až se jim srdce zalívalo žlučí.
"Máš pro chytrost naděleno jako nesolená bachořice!" křikla řeznice na řezníka. "Jiný by toho loupežníka jinak odbyl!"
Řezník jen pohoupl rameny, že s prasetem mezi koleny je těžká každá študyje.
"Všecko abych sama," křikla řeznice a dala se do přemýšlení, jak zas pokazit, co Rumcajs napravil.

V krámě jí bylo všecko pro zlost. A tak s přemýšlením odešla do lesa. Posedávala po pasekách, a pořád v té zlosti, že nedokáže vyvzpomenout, jak ještě hůř ublížit Lucce.
Najednou před ní stojí divná panenka.
"Co jsi zač?" lekla se Plecitá.
"Vím, co chceš, i když ses mi slůvkem nezmínila," řekla ostřicovým hláskem panenka.
"Když víš, tak mi poraď," rovnou na ni řeznice.
"Taky mám s Luckou účet," usmála se zle divná panenka víla.
Shýbla se pod keř pro trochu večerní páry, druhou rukou očesala z trávy pavučinu, všelijak to hnětla v dlaních - a podává řeznici šáteček.
"Ať ho Lucka dá ženichovi, aby měl čím mávat na veselce."
Řeznice si šáteček prohlídla, ani obroubený není.
"I co, každá rada je dobrá," povídá si.
Když řeznice Plecitá přišla domů z lesa, Lucka už na ni čekala, a s veselou:
"Tak se s vámi, mistrová, loučím. Z té trpké služby u vás jdu k Toníkovi. A do tří neděl rovnou pod čepec."
Plecitá to překousla, podala Lucce šáteček a povídá:
"Vezmi si pro ženicha, aby měl o veselce čím mávat."
Lucka šáteček vzala a s veselou odešla.
Dveře se za ní sotva dovřely, když řezník Plecitý povídá:
"Pěkně jsi pořídila. Ze služby se nám vyvlíkla a svatba bude taky."
Řeznice na to ani slovo. Jen silně myslela na divnou panenku z třetí paseky.

Lucka potkala Toníka, když jel s prázdným vozem. Vyskočila si k němu na šejtrok.
"Tak jsem tu. Zítra mi z Řáholce pošlou poslední ostružiny. Až je na rynku prodám, půjdeme na faru o ohlášky."
Toník práskl bičem, až střelilo. Koně se rozběhli vysokým krokem. Vtom klopýtlo kolo o kámen a Lucka si vzpomněla:
"V řeznici se nějak hnulo. Posílá ti na svatbu šáteček."
Sotva ale po něm Toník sáhl, divně mu přešlo v očích. Zarazil koně a div ne na Lucku bičem.
"Co ty tu se mnou sedíš na šejtroku? Každou já nevozím!"
A hnal Lucku z vozu. Zavolala za ním, myslela, že je to jen žert.
"Už tě nikdy nechci vidět!" křikl přes rameno Toník, zamával Lucce na rozloučenou tím šátečkem a pobídl koně kopcem dolů.
Lucka chvíli postála, v hlavě se jí nemůže sejít, proč se Toník tak divně změnil. Potom se vrátila k Plecitým do krámu.
"Jsi tu nějak brzy zpátky," povídá od kasy řeznice. "A tváříš se jako sama vdova."
Lucka vzala z kouta pometlo a smutně jde po své staré práci.
Řeznice přehazuje v kase šestáky, aby to cinkalo, a vynáší se před řezníkem:
"Sám jsi nedokázal nic. Já ale věděla, kudy s nití do ouška. Zůstane tu sloužit a po veselce má taky."

Druhý den přišel Cipísek s posledním kloboukem ostružin.
"Děkuju i tak, ale nevezmu si," řekla Lucka. "Už není proč."
Ve smutku Cipískovi pověděla, co a jak. A on ji odvedl do lesa Řáholce k Rumcajsovi a Mance.
Rumcajs spravedlivou zlostí rozrazil pěstí pařízek.
"Jestli řezníkovi s řeznicí bylo dvou kňourů málo, vypravím se na ně s celým stádem," povídá.

Jenže Manka ho přidržela za loket.
"V tom všem je teď jiný než řeznický rozum. Jaký byl, Lucko, ten šáteček, co Plecitá poslala Toníkovi?"
"Krásy moc nepobral," řekla Lucka. "Ani obroubený nebyl."
Jen to Manka doposlechla, přinesla polštář z mechu a povídá Rumcajsovi:
"Sedni si a poseď. Protože ten šáteček je od víly tkaný. Křížkovat se s vílou není mužská práce. Obstarám to sama, jen co vyjde měsíc."
Potom poslala Lucku zpátky do Jičína, jen ať tam počká do rána, dokud zas nebude dobře.
A protože měsíc už vstával z kolébky mezi kopci, ustlala ještě Manka Rumcajsovi s Cipískem ke spaní. Sama se vypravila na paseku za vílou.

Na samém kraji paseky si ulomila prut ostružiny. Postavila se s ním za jalovec a čeká.
Přicházely víly a tančily měsíci tanec. Když odešel, tančily ty horší. Ale teprv se svítáním vyběhla na paseku ta s ostřicovým hláskem.
Manka vykročila od jalovce a tváří se, jako by sbírala ostružiny.
Víla na ni křikla:
"Nech toho. Nebo mi za ně zaplatíš hůř než Lucka."
Manka si ukázala k uším, že je má šátkem zavité. Víla blíž k ní. Vtom jí Manka přehodila přes hlavu smyčku z ostružiny.
Divná panenka se chce vytočit, ale vázne v ostnech.
"A nepustím tě, dokud nepovíš, jak napravit, čím jsi ublížila Lucce!"
Strach z ostruží přivede každou vílu k poslušnosti.
"To by se ten šáteček, co jsem dala řeznici, musel přetrhnout na dvakrát tři cípy," řekla.
A jestli už ji Manka pustí. Manka, že ne, teprv až se ukáže, že rada je pravá.
Na ostružiní jako na oprati dovedla pak vílu do Jičína.
Nejdřív k vinárníkovi na dvůr. Toník tam zrovna nakládal sudy. Vílí šáteček mu cípkem kouká z kapsy.
Když se Toník divil, proč přišly, Manka mu povídá:
"Budeš se divit víc."
Víla na ni z ostružinové kličky:
"Nezdržuj a udělej už s šátečkem, jak jsem řekla."
"Až při tom budou všichni," odpověděla Manka a přidržela ostrou opraťˇ. "A ty nás, Toníku, dovez k řezníkovi s řeznicí."
Toník je obě vysadil na vůz. Koně šli jedním krokem za tři, protože cítili vílu za ocasem.

Když tam přijeli, byla ta chvíle, kdy se hospodyně chystají na nákup. Řezník s řeznicí zrovna otvírali. Vtom se jim ale do krámu hrnou Manka, víla a Toník.
Řezník Plecitý samým překvapením začal sekyře brousit čepec a řeznice dvakrát uhodila kasou.
"Co tu všichni chcete?"
Přišla taky Lucka, co zametala vzadu na dvoře. Dívá se na Toníka jako do obrázku. A on na ni pořád jako na protivu. Točí od Lucky očima vždycky na druhou stranu. Nakonec švihl bičem o holínku.
"Proč jsi mě sem, Manko, zvala?"
"Teď je ta pravá chvilka!" řekla Manka a přetrhla vílí šáteček na dvakrát tři cípy.
V tu chvíli jako by Toníkovi vyměnil oči. Popadl Lucku do loktů a roztočil se s ní, až neměla dech.
"Tohle je má pravá nevěsta!"
V ten okamžik taky Manka povolila víle ostruží. Divná panenka se vyvlíkla a vyvanula z krámu cestičkou mezi jičínskými hospodyněmi. Ohlížely se po ní a křižovaly se proti zlému. Za vílou vyšla Manka. Točí větvičkou ostružiní a hospodyním povídá:
"Tohle je nad křížek třeba sedmkrát křížkovaný."
Za Mankou Toník s Luckou. Volají na půl Jičína:
"Chystejte pentle, bude veselka!"
Řezník s řeznicí zůstali v krámě sami. A masa tam na šrácích a taky plný pult. Neprodali z toho ani libru. Po jičínských hospodyních už vždycky šel hlas, že u Plecitých mají zboží od víly uhranuté.
Když se Manka vrátila z Jičína domů do jeskyně, Rumcajs vesele povídá:
"Už se mi to všecko doneslo po sojkách."
Vzal pistol, nabil ji zeleným žaludem, a vystřelil Mance na počest.

Jak Cipísek zatočil
s hromstrojkem a bez Manky
by dál nevěděl
Jednou před polednem obcházel Rumcajs po lese Řáholci, až došel na třetí paseku. Jičínský podruh Jandejsek tam dobývá ze země pařez. Kolem něho se chumelí sedmi dětmi. Když chce Jandejsek rozehnat sekyru, překážejí mu hned tři. Když chce pod pařez podložit sochor, vázne o čtvrtého a pátého. A když míní nasadit klín, nemůže pro ty, co jsou do sedmi.
"Práce taková," stěžuje si Jandejsek.
"Proč to všecko vodíš do lesa?" povídá mu Rumcajs.
Jandejsek se opřel o sotva naviklaný pařez.

"To je tak, Rumcajsi. Rozstonal se jičínský podučitel Očičko. Škola je na zámek. A s dětmi ať si každý poradí, jak dovede."
Rumcajs pomohl Jandejskovi vyvalit pařez a tu novinu o Očičkovi donesl Mance. A ona hned z dobrého srdce: "Očičko je tu na světě sám, nemá nikoho, kdo by mu aspoň natřásl polštář. Dojdu tam a postarám se, než se vystůně."
Odpoledne si Manka svázala do otýpky koření proti nemocem a vypravila se do Jičína. Cipíska vzala s sebou, kdyby bylo třeba poslat někam s posílkou. A Rumcajs že každý den zavolá z Ráholce k Jičínu, kdyby bylo potřebí taky jeho pomoci.

Podučitel Očičko bydlel v tom domě křížem od kostela přes rynk. Měl dvě sedničky, první byla na bydlení. A v té druhé mašinky a aparátky, jiskřiště, kotolomotorky, a dokonce i samotoč. Protože podučitel Očičko byl lučebník a silozpytec.
Když k němu Manka s Cipískem vešli, měl takovou horkost, až z něho sálalo. Převalil se na posteli a povídá:
"Už zvonilo?"
Od té velké horkosti se mu pletlo v hlavě.
Manka honem poslala Cipíska ke kašně pro vodu a svařila v ní první koření.
Když to Očičkovi dala vypít, odešlo z něho půl horkosti, a rozumně povídá:
"Můžeš vařit ještě."
Jenže Manka na to:
"Takové koření se smí pít jen třikrát po třech dnech, jinak by to nepomohlo."
Podučitel Očičko si pokojně lehl do polštářů a čekal na třetí den. Manka zatím poklízela ve světnici. A Očičko po ní starostlivě točí očima.
"Tady si překládej všecko, jak se ti zlíbí. Ale tam vedle mi s ničím ani nehni."
Poslouchá to Manka, slyší to i Cipísek.
Na třetí den uvařila Manka druhý díl koření. Podučitel Očičko se napil a spadl z něho zbytek horkosti. Jen malátný je, že by neunesl muší křidýlko.
"Třetí díl koření tě vyzdraví do síly," řekla Manka.
A zase čekali, až dojde třetí den.
Očičko si hoví v polštářích, po tváři je už celý pěkně růžový, ale jako by mu přibylo starosti o druhou světnici. Pořád jen na Manku s Cipískem:
"Radši se mi o ni neomeťte ani myšlenkou!"
A došel do třetice třetí den. Manka si nachystala na třetí vaření. Nasypala koření do kotlíku a postavila to na oheň. Čeká, až přejde var ne vyšší než na vlnku, protože jinak by to bylo na vylití.
Podučitel Očičko si zatím zdříml, aby byl silnější a unesl hrneček, až bude pít.
V tu chvilku přistrčilo Cipískovi. Pootevřel dveře do druhé světnice. Zvědavost ho postrčila dál. A už je tam.
Na rechničkách stojí skleničky a špunt je z ebenu. Ve skleničkách všelijaké sulfúry. Jenže těch si Cipísek nevšímal. Šel rovnou dozadu, kde jsou strojky.
A že si s něčím docela maličko zatočí. Byl tam taky jeden strojek v mědí kované truhličce.
"Aspoň nahlas nezavrčí," povídá si Cipísek.
Jenže sotva se dotkl kliky, roztočil se strojek jako vírem. Přecházejí v něm jiskry a praskají, jako když louská křemeny.
Nakonec rána.
Ale taková rána, jako když se vyvalí bouřka, které bylo v truhličce ze všech stran úzko. Vyhrnulo se to oknem a je toho plné nebe.
V tu chvíli podávala Manka podučiteli Očičkovi třetí hrneček koření. Najednou se všecko zatřese, až hrneček zahrál Očičkovi o zuby.
"Uvařila jsi to pěkně do síly," hekl Očičko.
Ale Manka tam stojí pobledlá jako svíčka.
"To není od koření," povídá. "Cipísek něco vyvedl vedle ve světnici."
"Sotva se vystůňu z nemoci, upadnu do horšího," posteskl si Očičko a rozběhl se do zadní světnice.
Manka za ním.
Cipísek tam stojí nad hromádkou třísek, v ruce drží kliku a klobouk má horce ošlehnutý.
"Zatočil s hromstrojkem!" vykřikl podučitel Očičko.
Pak už se jen dívali, jak se nad Jičínem válejí mraky a blesky si v nich ostří lokýtky.
"Udělat hromstrojek je pro mě hračka. Ale vrátit bouřku zpátky do truhličky, to nedokážu," povídá dost smutně podučitel Očičko.
Jestli ta bouřka sletí na Jičín, stane se městu veliké neštěstí a škoda.

Manka ani nečekala, až Rumcajs zavolá z Ráholce. Sama bleskla červenou sukní k lesu.
Rumcajs u ní byl za chvíli, co ho boty prudce donesly.
Vydýchl si a zeptal se:
"Kruciš, co se tu strhlo?"
Vidí Očička docela bez rady, Manku pobledlou jako svíce a Cipíska s horce ošlehnutým kloboukem. A tu bouřku nad Jičínem.
Rumcajsovi se ale nemusela troubit celá písnička, na dýchnutí chytil notu. Znova se podíval pod nebe na bouřku a povídá:
"Bude s ní veliké starání. Kdybych ji zkusil vyhnat sám, nedosáhl bych. Sesypala by se rovnou na rynk a město by

chytilo od dřevěných lomenic."
Potom poslal podučitele Očička do školy, aby mu nepletl myšlení učenými řečmi. A vymýšlí, kudy na bouřku. A třeskne se pěstí do čela:
"Vím o jednom, co má dost dechu, a je ho taky dost na výšku. Leží ve skalách na Prachově. Sám ale k němu o pomoc nemůžu. Jen by mě uviděl, začal by se se mnou bít. A tím třesením by bouřka sletěla rovnou na Jičín."
Až do té chvíle Manka tiše poslouchala. Teď povídá:
"Dojdu za ním sama."
Cipísek přihodil závažíčko:
"A já půjdu taky."
Rumcajs se na něho dívá.
"Udělal jsi zle, zkus zas udělat dobře."

Když došli do Prachovských skal, Manka zavolala:
"Kde tu leží ten, co má dost výšky a dechu, aby mohl sfouknout bouřku za kopce?"
Nikdo se neozývá.
Manka zavolala podruhé.
Jako by volala do pouště.
Zavolala potřetí a Cipísek se k ní přidal.
Kolem se to začne třást, až skály tlučou hlavami o sebe. A strašný hlas do toho burácí:
"Dokud jsi volala sama, běželo mi to kolem uší. Ale jak se přidal ten štiřihlásek, píchlo mě až v konečcích!"
Manka se rozhlíží, odkud ten hlas přichází, ale nikoho nevidí.
"Tak se aspoň ukaž," zavolala a Cipísek s ní.
Kolem se to začalo smát, až jim zinká v uších:
"Vždyť mi stojíte zrovna na špičičce od malíčku!"
Když se líp podívali, uviděli ten malíček. Je za sedm ojí od vozu. K malíčku patří obr tak veliký, že se nevejde do očí ani na sedmero pohlédnutí. Pomaloučku se převalil na bok, aby nepřekotil zeměkouli, a dost mírně povídá:
"Co mi vlastně chcete?"
Protože uchem ležel obr až za lesem, vydali se Manka s Cipískem přes ten les. Došli k obřímu uchu a zavolali do něho:
"Poprosit o službu jsme tě chtěli."
Obr jen zafuněl:
"Já nikomu nesloužím."
Víc s ním nebylo k pohnutí.
Manka s Cipískem si sedli na kopeček písku a radili se, kudy na něho.
Když se pořádně uradili, zavolali obrovi do ucha:
"Kdybys věděl, s kým mluvíš, pořádně by sis na to přivstal."
"Povídali," zafuněl obr.
Vtom Manka blýskne červenou sukní.
"Já jsem Rumcajsova Manka!"
Cipísek zatočil borovým kloboukem.
"A já jeho synek Cipísek!"
"Co?" zahromburácí obr a vstal, jako když se zvedá skála. Zlostí od něho praská.
Protože ten obr se už několikrát popadl s Rumcajsem a nikdy nikomu z nich nevyšlo na výhru. Tisíckrát ho proto vztekalo, že sám halabrána nezmohl Rumcajse, co má obyčejnou lidskou míru.
"Kde je ten Rumcajs?" A obr si jen nakročit.
Manka s Cipískem zas, jak se prve uradili:
"Čeká tě v Jičíně na rynku."
Obr je popadl na dlaň a dvěma kroky byl na jičínském rynku. Odložil Manku s Cipískem na ochůzek věžové brány, a znova:
"Tak kde je ten Rumcajs?"
"Musíš se líp podívat," řekli Manka s Cipískem.
Obr stojí na rynku, je ho až pod mraky. Nad šošolí vlasů se mu točí bouřka z Očičkova hromstrojku. Blesky si ostří lokýtek o lokýtek, jen začít bít po jičínských lomenicích.
Obr brousí očima po rynku pod sebou, ale Rumcajs tam nikde není k zahlídnutí.
"Bodejť by byl," volají z věžové brány Manka a Cipísek, "když je od bouřky na rynku tma po všech koutech."
Obr si to překulil ve velké hlavě, až v ní zarámusilo jako ve mlýně na kámen.
"Vida," povídá. "Je to tak."
A ohnal se rukou po bouřce. Zamíchal s mraky jako kahudou v hrnci.
Jenže to už nebylo bleskům k vydržení. Smekly se jim lokýtky a všecko se to sesypalo obrovi na šošoli. Oheň a burácení a elektrická vůně.
Když utichlo, bylo nebe nad Jičínem jako vyprané ve studánce.
Obr ještě chvíli postál, kýval hlavou a rozpomínavě točil očima.
"Co jsem to tu vlastně chtěl?"
Protože když obr chytí bouřku na šošoli, vyrazí mu to z hlavy myšlení. Pokrčil rameny a odešel si zas lehnout na Prachov.

Z podloubí vyšel na rynk Rumcajs a zavolal nahoru na věžovou bránu:
"Ani sedmkrát sedm lišek by to líp nevymyslelo!"

Jak nebýt Manky,
bylo by všecko
po knížepanském
S tím obrem, co ležel v Prachovských skalách, byla ještě jedna patálie.
Rumcajs se vracel ze Sobotky, kam z dobré vůle nosil kantorovi jednou za rok borovou kalafunu. Krátil si cestu přes skály. Znal to tam a šel spíš popaměti. A vtom klopýtne.
"Kruciš," stačil ještě říct. Pak ho bolest v palci posadila do kamení. Ohledává si oražený prst a k tomu syká: "Vždycky tu bývalo rovně, a teď jako by někdo zrohatěl cestu."
Hlas, že ho jsou plné skály, mu odpoví:
"A to jsem ti jen nastavil malíček."
Leží tam obr a směje se svému žertu, až se v roklích přesýpá štěrk.
"Taky sis mohl lehnout jinam, halabráno," povídá Rumcajs a pro bolest mu není do delší řeči. Zdvihl se a pomalu jde dál k Ráholci.
A ten obr se bude smát ještě tři neděle, jak se mu povedlo ublížit Rumcajsovi. Protože když loupežník silně klopýtne, není to, jako když brkne písařiček. Křemen se přitom rozskočí. A právě v palci mají loupežníci nejjemnější kloubek.
Rumcajs sotva došel do jeskyně. Posadil se, Cipísek mu přistrčil dva kameny, a Rumcajs si mezi nimi zul botu. Potom povídá:
"Klopýtl jsem o obra a budu z toho trochu stonat."
Dořekl, převalil se na postel z jedlových haluzí a Manka mu začala kurýrovat palec.
"Celý jsi, Rumcajsi, jako z houžví a železa," povídá. "Ale zrovna tenhle kloubek máš křehký jako z tragantu. Bude s ním starání na sedm neděl."

Tou dobou přijel k jičínskému knížepánovi na návštěvu hrabě ze Špajéru. Byl to ten hrabě, co míval železného zajíce, než mu ho myslivec Robátko zastřelil.
Jičínské kněžně bylo k zlosti, jaké zas hrabě povede řeči knížepánovi pro závist. Proto knížepána navedla:
"Mon šér, až po večeři ten ze Špajéru začne, jaké má doma znamenité věci, jen kývejte. Já sama obstarám řeč."
Když lokaj Fricek sklidil ze stolu, napil se hrabě ze Špajéru vína a začne:
"Já mám doma ve Špajéru takovou loveckou flintu, že se sama naláduje."
Knížepán kývl a kněžna hraběti odrazila:
"My máme k ládování hajného. Naláduje a podá nám pušku. Kdežto vy, hrabě, si pro tu svou musíte sáhnout sám."
Hraběti ze Špajéru lousklo v hrdle, jak těžko to spolkl. Ale začne znova:
"A mám tam doma ve Špajéru psa, co je cvičený nosit jen kamzíky. Jinou zvěř nebere."
Kněžna jen protáhla dlaní šáteček.
"U nás kamzíky nemáme a za takového psa ušetříme."
Hrabě ze Špajéru přešlápl pod stolem zlostí, že mu zas nevyšlo. Pak zvedl ruku a flekl s ní, jako by louskl s esem.
"Ale já mám ve Špajéru v lese myslivecký domek, takový šíshaus. Vede od něho osm prosekaných cest. Já jen sedím v tom domku a střílím po zvěři na osm stran."
A kněžně zašlo. Zmuchlala kapesníček do rukávu a neví, čím to přebít. Knížepán křikl:
"Já chci taky šíshaus!"
Hrabě ze Špajéru se silně napil na spokojenost, že se mu povedlo nasadit knížepánovi brouka do hlavy. A hned ráno odjel zpátky do Špajéru.

Zbyla po něm v jičínském zámku veliká mutace, kde by se měl ten myslivecký domek postavit. Knížepán s kněžnou to vymýšleli celý den, ale žádný knížepanský les se nehodil. Jednoho bylo moc, druhého zas krátce pro ránu z flinty.
"Snad ten Ráholec," přistrčil jim lokaj Fricek, když rozsvěcel svíčky. "Rána se v něm dobře ponese na osm stran a jelen tam klopýtá o jelena."
"Jenže je tam taky ten Rumcajs," přišeptne kněžna knížepánovi. "Aby z toho zas nevyšlo něco proti nám."
Fricek na to:
"Po bábách borůvkářkách se doneslo, že Rumcajs leží s bolavým kloubkem. A bude stonat ještě šest neděl."
Jen to knížepán doslechl, vjelo do něho. Posadil se na zlatou židli a dal si svolat drvoštěpy, tesaře, zedníky a taky jednoho klempíře. Ale ještě před nimi všecky bačkoráře, co jich bylo v Jičíně, Pace a Kopidlně.
Nejdřív knížepansky naporučil bačkorářům:
"Ušijete bačkory pro všechna ta řemesla, aby všichni měli krok měkký k nezaslechnutí."
Potom přísně ukázal prstem na drvoštěpy, tesaře, zedníky a na klempíře:
"A vy si ty bačkory obujete a tišíčko mi postavíte v lese Ráholci takový šíshaus, aby od něho vedlo osm cest na osm stran. Klempíř posadí na střechu kohouta z plechu, co bude točit zobákem, kam namířím flintou."
Kněžna škrtla vějířem ve vzduchu:
"Je to tak."
A drvoštěpům, tesařům, zedníkům a tomu klempíři začalo lámání hlavy, jak postavit v Ráholci střelecký domek Rumcajsovi málem na očích.

Rumcajs stonal, Manka mu obkládala palec jitrocelem a koupala ho v solích. Cipísek při všem pomáhal. Bylo s tím dost práce.
Jenže Rumcajs pořád jako by neměl ve stonání klid. Obrací se na posteli z jedlových haluzí a přidržuje si dlaň k uchu.
"Manko, v hloubi lesa Ráholce se něco děje."
Aby se nedělo. Drvoštěpové, obutí tichoučce do bačkor, tam káceli švejdskými sekyrami stromy. Taková sekyra nedá ránu, jen tne. Když se strom kácí, podkládají mu slamníky, aby neuhodil o zem.
Rumcajs se posadil na posteli.
"Musím se tam aspoň podívat."
"Chceš si ublížit ještě hůř?" okřikla ho Manka. "Taky slyším to šramocení, ale nejdřív se musíš vyzdravit."
Když drvoštěpové prosekali Ráholcem osm cest na osm stran, dali se do díla tesaři. Švejdskými sekyrami přitesali, co bylo třeba, a postavili zedníkům lešení.
Rumcajsovi už netrpělivostí hrály lesní včely ve vousech.
"Musím tam, než se s lesem Ráholcem stane kdovíco!"
A Rumcajs se hrne z postele.
"Kloubek máš ještě nejistý, nedošel bys," domlouvá mu Manka. "Přece nepokazíš, co jsem tři neděle kurýrovala."
Rumcajs si jen vzdychl, skácel se zpátky do postele a hromcuje na obra, co mu tak ublížil.
To už nejhloub v lese Ráholci pracovali zedníci. Na rukách rukavice ze sametu, aby nehtem neškrtli o cihlu. Stavějí myslivecký domek. Je v něm osm oken a každé vede na jednu cestu prosekanou Ráholcem.
Došla šestá neděle a knížepánův šíshaus stojí od základu až po střechu.
A to si obul tichoučké bačkory klempíř. Přistavil si žebřík, a že nahoru usadí plechového kohouta. Jenže když se vracel ze střechy, klopýtl si bačkorou o bačkoru. A sletěl. Lesem Ráholcem zařinčelo, protože každý klempíř je samý plech.
"Už mě, Manko, doma neudržíš!" křikl Rumcajs.
Vyskočil z postele, popadl klobouk a zavolal na Cipíska, aby mu čerstvě nabil do pistole. A shání boty. Jenže jedna, zrovna ta na nohu s oraženým palcem, chybí.
"Kruciš, kde je?" ptá se Rumcajs.
Manka se k němu mírně přitočila a podává mu ji. Kramflek je uloupnutý, podrážka utržená od branzolu, floky zvyrážené.
"Kruciš a kruciš, kdo to vyvedl?" ptá se Rumcajs.
"Já, Rumcajsi," řekla Manka. "Protože tě nenechám pokazit, co jsem za šest neděl vykurýrovala."
Rumcajs obrací botu v rukách.
"Při tom, co jsem pozapomněl z ševcovského řemesla, nespravím ji dřív než za týden."
"To zrovna dojde sedmá neděle," usmála se na něho Manka. "A kloubek v palci bude jako vytrakslovaný."
Rumcajs si silně nadýchl. Ale pak tichoučce vydýchl, sedl si a začal spravovat botu.
Obr si ležel v Prachovských skalách. Každou chvíli se od něho zatřáslo smíchem, jakou Rumcajsovi zavařil polívčičku.

Když knížepánovi ohlásili, že střelecký domek v Ráholci stojí od gruntů až po střechu, poručil si kočár. Dojel tam a obhlídl domek dokola, jestli je všecko do osmi stran, jak naporučil. Potom uhodil rukavicí o dlaň a rozkázal:
"Doprostřed toho šíshausu se postaví zlatá židle. A já na ní budu sedět s flintou. Až se ukáže jelen, dám po něm ránu."
A bylo zvaní. Knížepán s kněžnou psali listy, aby se hrabata, komtesky a jičínský jenerál přijeli podívat, jaký je knížepán střelec.
Ten den, kdy to mělo být, se cesty k lesu Ráholci netrhly. Hrabata se sklíčkem v oku, komtesky v krinolínkách a jenerál s císařskými licousy, všecko se to tam sešlo. Posadili se bezpečně na devátou stranu. Potom jičínská kněžna ukázala paraplíčkem: "Tamhle v šíshausu sedí knížepán. A bude střílet flintou jeleny na osm stran." Do toho lokaj Fricek, jak mu nakázali: "Takový šíshaus nemá ani hrabě ze Špajéru." Knížepán si dal podat osm naládovaných flint. A poručil zabubnovat na buben, aby to přeplašilo ráholecké jeleny a oni přeskakovali přes osm cest. Jenže v lese Ráholci se nehne ani lístek. Knížepán křikl na bubeníky, aby naladili výš a bubnovali znova.
Přeletěla sojka, jak ji to zvedlo z větve. Na osmi cestách se ale neblýsklo ani jelením chlupem.
Knížepán poručil seštemovat bubny, až praskala kůže. Bubnuje se potřetí.
A na sedmé cestě se hnulo. Knížepán popadl flintu a namířil si.
Jenže on tam místo jelena stojí Rumcajs. Došla sedmá neděle, kloubek ho zas nese.
"Všech osm flint si knížepán může hodit rovnou na rameno a vzít to k Jičínu!" volá Rumcajs.
Je mu do takové zlosti i smutku, že se musí přidržovat dvou skal. Kde bývala jeho milá paseka, vidí osm cest vedených Ráholcem sekyrou a knížepánův domek.
"Ať si knížepán pospíší, než mu podpálím pod zlatými kramfleky!" volá Rumcajs.
Uslyšeli to hrabata, komtesky i jenerál, co přišli na podívanou s jeleny. Křikli, že jestli knížepán takovou loupežnickou hubatost nechá bez trestu, pošle ho císařpán přebírat hrachovinu.
Toho se vylekala kněžna. Rychle se zeptala jičínského jenerála, co teď. Pak podle jenerálské rady křikne na knížepána:
"Mon šér, án fajér na toho Rumcajse!"
Když chytí loupežník panskou kouli, probije mu to srdce.
A kněžna pořád:
"Án fajér na toho Rumcajse!"
Všecka šlechta po ní jako klarinety za trumpetou:
"Án fajér!"
Knížepán už sáhl prstem ke kohoutku. Vtom přiskočí Rumcajsovi na pomoc ta pravá myšlenka.
"Tak střel, ty trumpetlíku!"

Na tu urážku chytlo knížepánovi ve flintě samo, ale o maličko pomaleji. Rumcajs skočil a pootočil knížepána i s židlí k šestému oknu, co vedlo rovnou k Prachovu.
A tak knížepánova koule uhodila obra, co tam ležel mezi skalami. Zdvihl se, udělal krok, a stojí u střeleckého domku.
"Kdo to byl?" povídá zpod mraků.
Rumcajs se tam nezdržel už ani chvíli a odešel v tu stranu, kde se sekyra nedotkla stromů.
Až do večera se nad Ráholcem prášilo. Rumcajs se v ta místa, kde býval knížepánův šíshaus, vrátil až v noci za měsíce.
Bylo tam jen poházeno cihlami.
"Časem tu zaroste a bude tu zas les," povídá Rumcajs.
Potom celou noc probíral v Ráholci duby a buky, kde jich rostlo nejhustěji, a přesazoval je na osm cest vysekaných sekyrami.

Jak Rumcajs s Mankou
pomohli jenerálovi
do Šoproně

Jednou přiběhl Cipísek domů, že se mu přetrhl nárt u střevíčku. Rumcajs pokutálel střevíček na dlani a povídá:
"Zašil bych to, ale nemám měkkou kůži na podložení. Dojdi, Manko, do Jičína k ševci Juklíkovi, aby mi vypomohl."
Když se hodila chvíle, vypravila se Manka do města. Juklíkovic hned, čím by ji uctili. Ševcová sháněla lžíci sádla do polívky a švec polštář, aby se Manka usadila do měkkého.
"Polívku vezmu radši tak, se sádlem je moc hladká pro loupežnickou chuť," řekla Manka. "A sedat si nestojí za to, vždyť jdu jen pro štráfek kůže."
Ševcová vařila polívku a švec se probíral v odřezcích.
Vtom uhodí před domem kopyta. Dveře se rozskočily a do ševcovny vchází jičínský jenerál. Kohoutím ocasem na klobouku zametá strop a metály na něm jen hrajou.
Švec nechal odřezků, skočil do haptáku a vzdal jenerálovi k fajfce salutýrunk. Jenerál se dlouho nerozhlížel, rovnou poručil:
"Do tří neděl mi ušiješ parádní boty pro celý jičínský regiment!"
Ševce Juklíka by porazil peříčkem.
"A pročpak to?"
Jenerál se nejdřív rozhlídl, jestli tam někde nejsou vyzvědači. Vidí jen dvě ženské. A tak pošeptal ševci do ucha:
"Protože za tři neděle tu máme maršálka z Hradce. A bude paráda. Každý voják na ní musí mít botičky, aby se od nich blýskalo jako od skleniček."
"A proč zrovna já?" začal do ouha Juklík.
V jenerálovi bylo trpělivosti jako v patroně. Dupl kramflekem a už málem křikl:
"Protože ševci od vojska by ty boty ušili jen mezulánsky."
Juklík se rozhlídl po veřtatě.
"A kde vezmu tolik kůže?"
Jenerál jen tleskl rukama v kozlích rukavicích.
"Jestli ty boty nebudou, navlíknu tě do vojenského kabátu a strčím tě na čtrnáct let do Šoproně."
"Mankote!" lekla se ševcová.
Kobyla jenerála odnesla, ale v ševcovně proto nebylo do skoku. Švec se přebírá v kůžích a vzdychá, že by z nich bylo bot tak pro deset kmánů, ale kaprál už by musel běžet bos. Ševcová už vidí svého ševce v Šoproni.
Manka povídá:
"Radši půjdu. A ten štráfek kůže jako byste mi dali."
Jenže švec Juklík z dobrého srdce, s prázdnou že Manku nepustí. I když mu teď bylo o kůži zle, posloužil Mance měkoučkou teletinkou, aby Cipíska netlačilo.
Rumcajs si vzpomněl na svůj ševcovský fortel a vyspravil synkovi střevíček. Cipísek si zas běhal jako v nových.

Zato v Juklíkově ševcovně bylo čím dál hůř. Švec tři dny seděl a vymýšlel, kde vzít kůži pro regiment vojáků. Potom se rozběhl po ostatních ševcích v Jičíně i okolních vsích. Ale jako z udělání zrovna bylo před jarmarkem.
"To sis vybral čas," poťukávali se ševci po čele. "Každou nudličku kůže jsme spotřebovali na jarmareční boty."
Nakonec ševcová ve strachu o ševce povídá:
"Zajdu za jenerálem, aby ti slevil."
Dostat se až před jenerála, to je pro obyčejnou ženskou těžká věc.
Nejdřív ji zastavil kmán, co držel vartu u kasáren:
"Co tu chceš?"
"Ráda bych na pár slov s jenerálem," povídá ševcová.
Kmán pískl na píšťalku, aby přiběhl kaprál. A zas:
"Co tu chceš?"
Tak až po hejtmana. Pískalo se a troubilo a bubnovalo, jak ševcová šla od jednoho k druhému. Uslyšel to jenerál a vyběhl na chodbu.
"Krajcdonrvetr, co se mi to děje v kasárnách?"
Ohlásili mu, že přišla ševcová. Jenerál je nejdřív všecky dal zavřít do arestu, že kvůli ševcové musel vyběhnout až na chodbu. Potom Juklíkové povídá:
"Už jsou ty boty pro regiment vojáků hotové?"

Juklíková začne kropit slzami, že na ně nesehnali ještě ani dlaň kůže.
Jenerál křikl, až drnčelo pod stropem:
"A to tedy ten tvůj švec půjde rovnou do Šoproně! A zařídím mu tam execírku na osmadvacet let."
Ševcové se vysypaly slzy z očí jako z kropáče. Ale taky jenerál si tiše povídá:
"Jenže jestli já nepošlu vojáky na parádu v nových botách, požene mě hradecký maršálek taky do Šoproně, abych tam ševci dělal jenerála."
A jak si to řekl, najednou jako by se udělal lepší.
"Pojď se mnou, ševcová, já už ti tu kůži nějak opatřím."
Posadil Juklíkovou vedle sebe do kočáru a ona byla jako u vyjevení. Jezdili po Jičíně i po vsích. Jenerál vždycky luskl prsty, bubeník zabubnoval a zavolal:
"Kdo je tu koželuh, ať přijde na execírplac pod čeřovskou strání."
V poslední vsi poručil jenerál otočit a hnát koně s kočárem k execírplacu. Čekalo už tam na tři řady koželuhů.
Jenerál si natřásl metály, až to zacinkalo jako na zvonici, a povídá ševcové:
"Teď ti ukážu, jak se shání kůže po jenerálsku."
Vstal a drží v sobě dech. A když koželuhům pro strach zčervenal jako kohoutí hřeben, křikl, až se z Čeřova sypal štěrk:
"Než se dnes bude troubit vojákům ke spaní, každý koželuh přinese ševci Juklíkovi na veřtat všechnu kůži, co jí má. To je můj rozkaz!"
"Jo," řekli mu na to mírně koželuhové, "jenže my už jsme všecku kůži dali ševcům, aby měli z čeho ušít boty na jarmark."
Jenerál zadupal, až se z Čeřova shrnulo větší kamení.
"Ať se tedy rovnou pošle na jatky pro syrovou kůži. To je můj ostrý rozkaz!"
"Jo," řekli mírně koželuhové, "a ví pan jenerál, jaký to chce čas, než ze syroviny je kůže ševcům na šití?"
Jenerál si to dal spočítat a vyšlo, že by kůže byla až tři neděle po parádě.
Ševcovou tam jenerál nechal stát a sám skočil do kočáru. Jen ještě křikl:
"Ať si švec poradí sám. A jestli ne, bude v Šoproni execírovat nadosmrti!"

S tou smutnou novinou běžela ševcová do lesa Řáholce. A rovnou na Rumcajse s Mankou, že ševci už není pomoci.
Ti dva se Juklíkové nejdřív na všecko pořádně vyptali. Pak Rumcajs povídá:

"Běž domů. Až na tvé trápení vymyslíme lék, přijdeme ti říct."
Juklíková se vrátila do Jičína a Rumcajs se taky dlouho doma nezdržel. Vypravil se ke kasárnám, co stojí v lipové aleji.
Tajně si stoupl za lípu a dívá se, jak na kasárním dvoře mašírujou vojáci. Mají vysoké čepice, na zádech torbu z chlupaté teletiny a okolo boků kožený opasek. A ještě se Rumcajs podíval, kam vedou z kasáren zadní okna.
"Viděl jsem, co jsem chtěl vidět," povídá, a když už byl v městě, zašel i k Juklíkovům.
Oni na něj, jestli nese kůži.
"Jako bych už přinesl," povídá Rumcajs. "Čekejte nás s Mankou před setměním v aleji u kasáren."
Potom se vrátil domů do jeskyně, aby se s Mankou smluvil, co a jak dál.

A bylo navečer. Švec se ševcovou chodí alejí, jako by se chtěli vydýchat z popu.
Jenerál už odjel z kasáren k své jenerálce a vojáci se pomalu začínají chystat ke spaní. Mundúr skládají na prkýnko a navrch staví čepici. Torbu z chlupaté teletiny věší na dva háky a opasek na ten třetí.
Jen varta chodí dole u brány a flintu má kulí nabitou.
Vtom na ševcovic někdo tiše zavolá. Ve stínu pod haluzemi stojí Rumcajs s Mankou.
"Nesmí s tím být dlouhé kejklování," povídá tiše Rumcajs. "Všecko musí klapat, jako když se štípou floky."
Tomu švec se ševcovou dobře rozuměli. A dál Rumcajs povídá:
"Nejdřív půjde Manka vojákům pro podívání a pak já pro strach. Až se to třikrát otočí, dají se do práce švec a ševcová."
Manka si popleskala červenou sukni, aby se pěkně nesla, a pak se vydala parádou po chodníčku podle kasáren.
Co bylo v kasárnách vojáků, všecko se hrne k oknům. Nakrucují si vousy a češou licousy, aby byli pěkní pro tu mladici na chodníčku. I varta zapomněla vartovat.
Jenže za Mankou Rumcajs. Střelil po oknech očima, že to vojáky odrazilo na tři kroky.
Ale vtom zas jde Manka a všichni znova skočí k oknům na pěknou podívanou.
Jenže za Mankou zas ten Rumcajs. Sáhl si k pistoli a už od toho díl vojáků popadal jako kuželky.
A do třetice po chodníčku zase Manka, červená sukně jí plamínkově šlehá. Od takového vekslování vojáci ztumpachovatěli, že se už ani nevyznali, co je auf a co nýdr.
"Co dál, to už vám říkat nemusím," zavolal Rumcajs na ševce a ševcovou.
Švec se provlíkl kolem varty a skočil do kasáren. Běží od světnice k světnici a bere torby a opasky, jak to visí na hácích. Podává to zadním oknem ševcové. A ona to po náručích nosí domů do ševcovny.
"Torby budou na svršky a opasky na podrážky," povídá Rumcajs.
Ještě střelil zeleným žaludem vartě pro strach a odvedl si Manku domů do lesa Řáholce.

Jenže už nazítří znova od Juklíků vzkazovali, že Šoproň ševce stejně nemine. Hradecký maršálek přijede už za dva týdny. A dvou týdnů je pro jednoho ševce málo, aby ušil boty pro regiment vojáků. Jestli by tedy Rumcajs s Mankou nepřišli ševcovým s novou pomocí.

"A proč by ne?" povídá Rumcajs. "Juklík, sám v nouzi, nám taky vypomohl štráfkem kůže na střevíček."
Vysadil si Cipíska na rameno, Manku vzal za ruku a vypravili se.
Když procházeli Jičínem, bylo v kasárnách ticho. Jenerál rozkázal, že nikdo nesmí ani slovo o tom, že někdo pobral všem vojákům torby a opasky. Bál se, aby se to nedoneslo hradeckému maršálkovi.
Hůř bylo, že Juklíkovi nešla práce od ruky. S telecí chlupaticí na svršky je těžká študyje. A taky opasek nedá podrážku jako hřbetovice.
"Když už jsem pomohl radou, pomůžu taky dílem," povídá Rumcajs.
Poslal ševcovou, aby mu z půdy snesla druhý verpánek. Zasedl na něj a vzpomínal devět let zpátky, kdy ještě býval v Jičíně ševcem. Pak si řekl o kladívko, knejp, dratev a floky. Z chlupaté teletiny vykrajoval svršky, z opasků přikrajuje podešve a šije botu za botou. Manka mu smolí dratev, Cipísek sliní floky.
"Jen to mě mrzí, že co je k dobru mému ševci, je k dobru i jenerálovi," vzdychla si Juklíková.
"Všecko se uvidí," na to Rumcajs.
A dál šije botu po botě, svršek z chlupaté teletiny a podešev z opasku. Juklík mu v tom jde sekundem.

Tři dny před parádou vletěl do ševcovny ordonanc, jestli už jsou boty hotové.
A byly, po všech kůlnách na dvorku jich je jako holoubat. Jenže Juklík, jak mu Rumcajs poradil, ordonancovi povídá:
"Ještě nejsou. Ledaže by pan jenerál sám přišel míchat pop."
Jenerál vzkazoval znova, hrozil Šoproní, ordonancové se do ševcovny sletovali jako čmeláci.
Ale teprve to ráno, kdy měla být paráda, kývl Rumcajs palcem. A Juklík poslednímu ordonancovi povídá:
"Ať si tedy pro ně pan jenerál pošle."
Bot pro jičínský regiment bylo na dva vozy. Furvezňáci je tam naházeli a hnali se zpátky do kasáren. Od Hradce už je slyšet trumpetu maršálkovi na ohlášení.
Rumcajs si vysadil Cipíska na rameno. Manku vzal za ruku, do druhého páru přibral ševce s ševcovou a povídá:
"Proč bychom si tu parádu taky neužili?"

Na jičínském rynku, na dřevěném tyátru sedí hradecký maršálek. Pod ním o čepici níž jičínský jenerál.
Trubači, co budou vyhrávat parádě, shánějí slinu, aby jim nefouklo kolem trumpety. Bubeníci smáčejí prsty do kalafuny, aby jim neodletěla palička.
V oknech se strkají ti lepší čumeráci a pod podloubím ti obyčejní. Maršálek kolem sebe střílí očima jako celá artilérie, aby všichni viděli, že je až z Hradce.
Když na věžové bráně uhodila desátá, přísně rozkázal:
"Ať ta paráda začne."
Jenerál na to:
"Jak se panu maršálkovi líbí."
A ukázal prstem v kozlí rukavici.
Trumpety spustily marš. Bubínky do toho.
A jde paráda. Vojáci řada za řadou, nohy jim lítají jako na pérkách. Točí se to od brány k tyátru s maršálkem.
"Bravo," povídá hradecký maršálek. "Za takovou parádu rád dám metál."
Jenže když paráda přišla blíž, strčil si hradecký maršálek do oka sklíčko a povídá:
"To mi ale, jenerále, řekněte, proč regiment nemá na zádech torby."
V jenerálovi zadrhlo. Ale přece se vymluvil:
"My u nás v Jičíně vždycky po novu, pane maršálku. To aby vojáci líp šturmovali proti nepříteli."
"Může být," zabručel hradecký maršálek. Když ale paráda přišla ještě blíž, málem křikl:
"Kam dali opasky?"
V jenerálovi se zaťalo. Ale přece jenom shledal slovo k slovu:
"My u nás v Jičíně vždycky po novu, pane maršálku. Nepřítel si pomyslí, že si vojáci dělají komód bez opasků. A my ho pak snadno pobijeme."
Hradecký maršálek už jen zavrtěl hlavou, až mu z klobouku uletělo péro.
A když paráda přišla až před tyátr, hradecký maršálek rovnou křikne:
"Co ty boty teletem navrch!"
V jičínském jenerálovi přešlo docela.
A vtom zavolá Rumcajs přes hlavy čumeráků:
"To aby si nepřítel myslel, že polem táhne jen stádo císařpánova dobytečka. A my pak nad ním slavně vyhrajeme!"
Hradecký maršálek poslal jičínského jenerála rovnou do Šoproně.
"A vidělo se," povídá Rumcajs.

Jak šla Manka
městu Jičínu
do pekla pro vodu
Jednou zaslechli v jeskyni ptačí hlásek, jak poplašeně volá.
"To nějaký datlík," povídá Manka.
Rumcajs šel po hlásku. A on tam pod stromem leží sotva opeřený datlík. Vypadl z hnízda, peroutky mu ještě nedorostly k letu.
"Nic se neboj, kmotříčku," povídá Rumcajs a uložil datlíka zpátky do hnízda.

Jenže jak chtěl dostoupnout na zem, obrátil se mu pod nohou kámen. Rumcajse louplo v palci. Do jeskyně už sotva došel. Sedl si na otep haluzí a povídá Mance:
"Ten palec okopnutý o obra se ozval znova. Týden neudělám kalý krok."
"Když se nemocný kloubek ozve do tuplu, pomůže od toho nejlíp zkysalé víno," řekla Manka.
A vypravila se do Jičína pro žejdlík takového vína.
Tou dobou začal v městě s živností nový vinárník. Říkali mu Motejlek a krám měl v ulici pod rynkem. Manka si k němu namířila, protože tam z Ráholce bylo nejblíž.
Ale ve výčepu nikdo. Zato vedle v alkovně si dva něco povídají.
Ten, co má hlas, jako když se podloubím kutálí sedmivěderní sud, je jičínský sládek Kule.
A druhý, co má hlásek trochu do glória, je vinárník Motejlek.
"Udělejme spolu, Motejlku, sousedskou dohodu," rámusí Kule.
"Já se s každým rád shodnu," spouští se jako po varhánkách vinárník, "když mi to bude taky k prospěchu."
"A bude," povídá Kule. Vstal a přirazil dveře u alkovny, aby už ani slovo nevyběhlo.
Jenže loupežnická hospodyňka musí mít uši tenké jako hedvábíčko. Manka stejně slyšela, co ti dva v alkovně smlouvají.
Kule začal:
"Podívej, Motejlku, jsi tu nový a víš málo. Já vím víc. V Jičíně pijou vodu z kašny. A mně chřadne pivo ve sklepích. Jestli prodám já piva jen pár žejdlíků, prodáš ty vína sotva náprstek."
Vinárník Motejlek na to:
"Co udělat, aby nám bylo líp?"
Kule zas:
"Odvedeme městu vodu z kašny. A v Jičíně budou muset pít jen tvé víno a mé pivo."
"Jenže na to já neznám praktiku," řekl Motejlek.
"Jedna bába ji zná," povídá Kule. "Rovnou se k ní vypravíme."
Manka sotva stačila uskočit za vráteň, když se ti dva vyhrnuli z alkovny. Pak šli Jičínem až na Holínské předměstí, a ona pořád za nimi. Nakonec opatrně zarejdovali do chalupy báby Kartounky.
Manka se otočila na patě a rozběhla se zpátky do lesa Ráholce.
"Zkysalé víno nenesu," řekla Rumcajsovi. "Zato zlou novinu."
A pověděla mu, co ti dva s bábou Kartounkou chystají městu Jičínu.
"Když v tom Kule s Motejlkem mají prsty a bába bradu, mohlo by být zle," povídá ze starosti Rumcajs.
A ozkusil se na palci, jestli už by ho unesl. Píchlo v něm jako jehlicí.
"Musíš, Manko, sama," povídá Rumcajs a dosedl na otep.
Manka řekla Cipískovi, co má nachystat k obědu, a běžela zpátky do Jičína.

Když Kule s Motejlkem přišli ke Kartounce, tloukla bába něco v hmoždíři a bradou k tomu přitloukala. Otočí na ně oči, každé rub dobroty, a povídá:
"Dřív než si sednete, radši zas jděte."
"Bábo, se mnou nejsou hračky," povídá sládek Kule, trochu se povytáhl a nazdvihl rameny strop.
"Kdybys chtěl, shodíš mi z chalupy půdu i se střechou," s uznáním řekla bába Kartounka a nechala hmoždíře.
Kule s Motejlkem jí ukázali dva císařské dukáty.
Bába se po nich žene, div nevyrazí palcem z podlahy suk.
"Co za ně chcete?"
Vinárník Motejlek jí to mínil povědět hláskem do glória a s oracemi. Ale Kule rovnou:
"Jaképak copak. Zarazíš vodu, aby městu vyschlo v kašně."
Kartounka zatočí okem po slunci.
"To ale bych musela před polednem. Jindy se nehodí čas."
Šla napřed a Kule s Motejlkem za ní. Na první mezi za Jičínem si utrhla heřmánkový květ a ještě něco a rozemnula to v dlaních. Pak vodila sládka s vinárníkem po hájkách, lesíkách a skalkách, kde žijí pramínky. U každého sedí pramínková víla a stará se o něj.
Bába Kartounka otevřela dlaň a víly se k ní na heřmánkovou vůni sletovaly jako motýli. Když k sobě přivábila pramínkové víly z širého okolí, pochytala je do tenátek z babího léta. Pak si foukala přes bradu a hnala víly někam za louku.
Sládek s vinárníkem se pomalu vraceli k Jičínu, kapsu mají lehčí o dva dukáty.
"Jen jestli nás bába nepodvedla."
Kartounka ale byla ve zlém poctivá. Každý pramínek, co připravila o vílí pečování, začal chřadnout, až uchřadl. Kudy se do jičínské kašny scházela voda, vedou teď jen suché cestičky.

Když Kule s Motejlkem došli na rynk, bylo tam už u kamenné kašny zle. Vody sotva na dně, kolem postávají ženské se džbery a putnami a jsou samá starost:
"Vody je v kašně na dobrání. Za chvíli tam nebude ani doušek."
Sládek s vinárníkem, spokojeností celí do růžova, obcházejí ženské.
"A proč by kdo pil vodu, když je v Jičíně dost piva a vína."
Ženské je okřikly, v tom že brambory neuvaří.
Mužští se ale hrnou do šenku, aby se napili ze sudu, když prý v kašně došlo.

"Bába vzala dva dukáty, ale vynese nám to tisíc," řekli si sládek Kule s vinárníkem Motejlkem a jdou, aby popohnali práci v pivovaru a ve vinném sklepě.
V tu chvíli přiběhla na rynk Manka. V kašně už není vody ani na ovlažení jazyka. Ženské se rozcházejí s prázdnými džbery a putnami.
Starosta Humpál po slouhovi svolává radní, aby usnesli, že je městu zle.
Ze sládka s vinárníkem zahlídla Manka už jen paty. Postála v chládku pod podloubím a povídá si:
"Pro tu zacházku do Ráholce jsem málem zmeškala."
Přivolala si ze střechy holuba a vzkázala po něm Rumcajsovi, aby ji dnes doma nečekali:
"Rumcajsi, musím zas přivést do Jičína vodu."
Pak se rozběhla za sládkem a vinárníkem. Postaví se jim do cesty a povídá:
"Postůjte na slovíčko."
Motejlek se po ní ohnal jazykem:
"Co jsi vlastně zač? Neznám tě."
Kule mu napověděl:
"Loupežnická hospodyně je to."
"A taková mi má poroučet?" ohrnul se Motejlek a chce dál k vinnému sklepu.
Jenže Manka sáhne do kapsy a hodí mu pod kramflek žalud. Motejlek po něm sklouzl a kecl si, až se mu zem otočila vrchem nad nebe.
Druhým žaludem cvrnkla Manka sládkovi po nose. Kule, i když to byl silák, v tu chvíli měl oči zalité.
"To jsem teprv začala," povídá Manka. "A bude hůř, jestli se nepostaráte, aby zas v kašně tekla voda."
Kroutili se jako hádci. Ale Manka se zmást nedala.
"Dobře jsem vás slyšela, jak se smlouváte."
A oni se vytáčejí zas jinak.
"My víly do tenátek nepochytali, to bába Kartounka."
"A co s nimi vyvedla?" lekla se Manka.
Kule s Motejlkem se zaklínají, při tom že oni nebyli.
"Sami jste Kartounce řekli o tu zlou službu, sami jí zas přikážete, aby víly pustila z tenátek," řekla Manka.
Moc se jim nechtělo, ale šli. Došli na Holínské předměstí k chalupě báby Kartounky. Na dveřích visí na provázku kozí kopýtko.
"Zaklepejte, už bylo dost zdržování," řekla Manka.
Uhodili kozím kopýtkem o dveře, ale za nimi ticho. Zatloukli podruhé. A zas nic. Teprv do třetice se ozve ze sousední chalupy:
"Ušetřte si ten rámus a líp se podívejte."
Manka obhlídla chalupu. Ve střeše je díra a došky kolem jsou ohořelé.
"Pro dlouhé jednání s vámi dvěma jsem zmeškala podruhé," povídá Manka sládkovi s vinárníkem. "Bábě Kartounkové zatím přeteklo zlého a vzal ji čert."
S bábou bylo v pekle taky vědění, kde jsou pramínkové víly.
"Házela jsi po nás žaludem, Motejlek se uhodil vzadu a já mám nos jako bakule, a k čemu to všecko bylo?" povídá Kule.
Motejlek mu jde sekundem:
"Nemáme tu víc co dělat."
Otočili se na kramfleku a šli zpátky do Jičína. Manka se za nimi ani neohlídla, protože ji čekalo horší.
"Musím za Kartounkou do pekla," povídá si. "Nebo ti dva utopí město Jičín v patokách."
Čichla si ostře po loupežnicku, kudy s bábou letěl čert. A šla tím směrem čtyři dny, až přišla na místo, kde je zemská kůrka nejtenčí. Je tam díra a tou se chodí do pekla. Manka si převázala vlasy šátkem a vstoupila do toho sopouchu.

Rumcajs si zatím léčil oražený palec. Cipísek mu vařil máčení ze šťovíku. Všecko ale šlo pomalu, protože nad zkysalé víno není.
Od chvíle, kdy přiletěl holub s vyřízením, neměl taky Rumcajs klidnou mysl pro starost o Manku. I spánek ho přešel.
Šestý den se uložil v jeskyni na hranatý kámen, aby si po loupežnicku přivolal spánek velkým nepohodlím.
Jak ležel, najednou jako by zaslechl Mančin hlas. Nese se z hloubky, kde už ani kámen není kamenem.
"Kruciš," povídá Rumcajs. "To zrovna jakoby z pekla."
A zas slyší:
"Co jsi zač?"
To na Manku doráží sám Belzebub.
A ona klidně, jako by strach nechala před brankou:
"Co bych byla zač. Manka z Ráholce. Spíš se ptej, proč jsem přišla."
"A proč jsi přišla?" vrčí Belzebub a zdá se mu, že má u Manky málo úcty.
"Abych si odvedla bábu Kartounku," na to Manka.
Belzebubovi se zdá, že už nemá vůbec žádnou úctu.
"Kdo sem jednou přijde, toho si tu podržím," povídá. "Není proti tomu pečeť."
Do terčetka slyší Rumcajs hlas báby Kartounky:
"Kdybys mě, Manko, odtud vypáčila, já bych tam na světě zas všecko napravila, a do chloupku!"
Už jí dali v pekle líznout plamenů a Kartounce bylo silně do prosíka.

"Jakpak se tedy spolu dohodneme?" povídá Manka Belzebubovi.
A on zas jako poprvé, jenže už trochu jinak:
"Kdo sem jednou přijde, toho si tu podržím. Leda by dal někoho za sebe."
"Jestli je to tak, zůstanu tady místo Kartounky městu Jičínu pro lepší," povídá mírně Manka.
"Kruciš," lekl se Rumcajs. "Abys mi tak zůstala až do konce v pekle!"
Zvedl se z hranatého kamene a rozmýšlí co a jak, aby Manka pro své dobré srdce neuvízla Belzebubovi. Chce se tam rovnou rozběhnout. Jak dostoupl, píchlo ho v palci jako čepelí. Vtom mu ale taky přiskočila pravá myšlenka. Opřel se o skálu a zaklel po loupežnicku, až to sráželo ze stropu jeskyně kamení. Na tu kletbu před ním stojí čert poselák. Popadl Rumcajse za ramena a zavrčel:
"Tím sakrem sis odemkl branku do pekla. Musíš se mnou
jít." Rumcajs se nezdráhá, spíš jako by se čertu rovnal do
náruče. Čert poselák s ním vypálil z jeskyně horní cestou k peklu.
Když se nesli nad Jičínem, pocukl Rumcajs čertovi za kudrnku a povídá:
"Ty, bral bys ještě?"
"Třeba sedm," zavrčel čert poselák.
"Dvou je dost," povídá Rumcajs.
A ukázal jednou rukou na pivovar a tou druhou na vinárníkův krám. Čert sáhl prackou jako lopatou a ty dva přibral. Jen zavrčel:
"Sedm centýřů hříšné váhy."
Když letěli sopouchem do pekla, bylo tam úzko. Kule s Motejlkem se strkali, aby prošli s hladkou, a Rumcajs se silně uhodil do palce. Tou ranou se v něm kostičky zas správně sešly.
"A teď už všecko zapískám z lehkého partesu," povídá vesele Rumcajs.
Dál se šlo k Belzebubovi do pokoje dlouhou předsíní.
"Ty," zarazil Rumcajs čerta poseláka, "už trefím sám."
Čert jen zavrčel, že je dobře, přistrčil Rumcajsovi sládka s vinárníkem a odpálil. Kule s Motejlkem byli z pekla celí zajíklí.
Rumcajs si jen trochu vydýchl a naklonil ucho ke dveřím Belzebubova pokoje. Slyší, jak Belzebub dává Mance poslední ponaučení:
"Když tu tedy chceš být za Kartounku výměnou, sejdi do druhého štoku. Tam už se postarají."
Potom křikl na bábu Kartounku:
"A ty ať jsi mi odtud, než se rozmyslím!"
Jenže na to slovo strčil Rumcajs nohou do dveří, stiskl sládka s vinárníkem pod rameny a všichni tři stojí před Belzebubem. Ten poposedl na horké židli a zavrtí černou palicí:
"Co zas vy jste zač?"
"Ale," povídá mu na to Rumcajs, "ve všem jsou handle. Tak proč by nemohly být i v těch, co se smekli do pekla? Vyměnil bych tyhle dva za tu bábu a za Manku."
A postrčil Belzebubovi na oči sládka Kuleho a vinárníka Motejlka. Belzebub si je nechal otočit na všecky strany a řekl:
"Proč ne? Oba mají do pekla vysloužено." A rovnou hnal sládka s vinárníkem: "Už ať vás vidím na nejnižším štoku!"
Kule s Motejlkem museli sypat tam, kde v pekle hřeje nejhůř.
A Rumcajs si vede Manku s bábou Kartounkou z pokoje. Když už byli u dveří, Belzebub povídá:
"Stejně je to takhle nejlíp. Pro Manku by mi čerti třásli peklem. A bába Kartounka, ta se mi nakonec stejně nevyvlíkne."

Když vyšli z pekla, utrhl Rumcajs pro Manku kytku.
A Kartounce naporučil:
"Doveď nás rovnou na to místo, kam jsi postrkala pramínkové víly."
Bábě Kartounce bylo ze všeho do syrova. Odvedla Rumcajse k jednomu tajnému sklípku v čeřovské stráni. Rumcajs odrazil závoru a Manka foukla do tenátek z babího léta, co poutala vílám kůtky. Víly se rozběhly, kam která patřila, opatrovat pramínky.
Za chvíli volaly na rynku hospodyně, že kašna zas žije vodou.
Rumcajs vzal Manku v pase a pěkně si ji nadnáší cestou k lesu Řáholci.